

BİR ÇİZGİ USTASI

Cemal Nadir

120 YAŞINDA

İmtiyaz Sahibi
Küçükçekmece Belediye Başkanı Kemal ÇEBİ

Yayın Yönetmeni
Deniz GÜRBEY

Proje Yönetmeni
Güney ÖZKILINÇ

Proje Sahibi
Deniz DALKILINÇ

Yayın Editörü
Suat Hayri KÜÇÜK

Basın Yayın Şefi
Onur AKSOY

Etkinlik Planlama Şefi
Ali Cem AYDIN

Grafik Tasarım
Ahmet GÜRLEN

Bütün hakları sınırlıdır.
Yapılacak alıntılar ve görsel kullanımlar
Küçükçekmece Belediyesi ve eser/hak sahiplerinin ancak
yazılı izinlerine tabidir.

1. Baskı

Derin Ofset ve Ambalaj
Şubat 2023, İstanbul

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 70967
Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları
www.kucukcekmece.istanbul
444 4 360

BİR ÇİZGİ USTASI
cemal nadir
120 YAŞINDA

HAZIRLAYAN
Deniz DALKILINÇ

• • •

Cemal Nadir

Mizah; dalgaların üzerinde birdenbire ortaya çıkan, birdenbire kaybolan ama geride tuzlu bir lezzet bırakan köpüktür.

H. Bergson

Hayatımızda önemli bir yere sahip olan mizah bizii bazen güldürür, bazen düşündürür, bazen de kızdırır. Köklü bir tarihe sahip olan mizah özellikle Tanzimat sonrası hareketlenmeye başlamış ve II. Meşrutiyet ile birlikte de yükselişe geçmiştir. Bu dönemde hem geleneksel hem de batılı tarza bir yayın yayımlanmıştır. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde, "Bay Amca" serisiyle fırtınalar koparan, diğer taraftan *Akşam* gazetesinde dönemin edebiyatçılarına dair karakter ve karikatür analizi yapan Cemal Nadir karşımıza çıkmaktadır. "Karikatür Potreist" tarzının öncüsü diyebileceğimiz Nadir'in, karikatürleri kadar yazıları ve yorumları da bir döneme imzasını atmış ve ilham olmuştur.

Mizaha politik işlev ve estetik değer katan, Cemal Nadir'i eserleriyle yaşatmak, kuşaklara anlatmak için 2022 yılında "Bir Çizgi Ustası Cemal Nadir Güler 120 Yaşında" sergisini açmıştık. Sergilerimizi kalıcı kılmak amacıyla 2020 yılında başladığımız sergi kitaplığımıza bu özel sergi kitabını da eklemek istedik.

Cemal Nadir'in ilk çizdiği karikatürden yaşamının sonuna değin bütün kesitler, dönüşümler ve arayışlarının çizgisel izlerini sürebileceğiniz sergi kitabımızda üstadın karikatürleri, fotoğrafları, yazılarının yanında dönemin ünlü yazar ve eleştirmenlerinin Cemal Nadir ve eserleri hakkındaki değerlendirmeleri de yer alıyor.

Araştırmacı yazar Deniz Dalkılıç'ın danışmanlığında, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'müz tarafından hazırlanan sergi kitabı, Cemal Nadir hakkında şimdiye değin düzenlenmiş en kapsamlı ve nitelikli çalışma olarak anılmaya adaydır. Cemal Nadir'in torunlarının arşivinden de yararlanılan sergi kitabında usta çizerin daha önce görülmemiş fotoğrafları da yer almıştır.

Katkı sunan, emek veren herkese ayrı ayrı teşekkür eder, kitabımızdan keyif almanızı dilerim.

KEMAL ÇEBİ
Belediye Başkanı

SUNUŞ

TEŞEKKÜR

Zerrin Tunaman
Mehmet Tunaman
İlhan Özdoğan
Kamil Yavuz

OSMANLI TÜRKÇESİ

Aleyna Birinci
Dinçer Şen
Rabia Karaman
Semra Şen

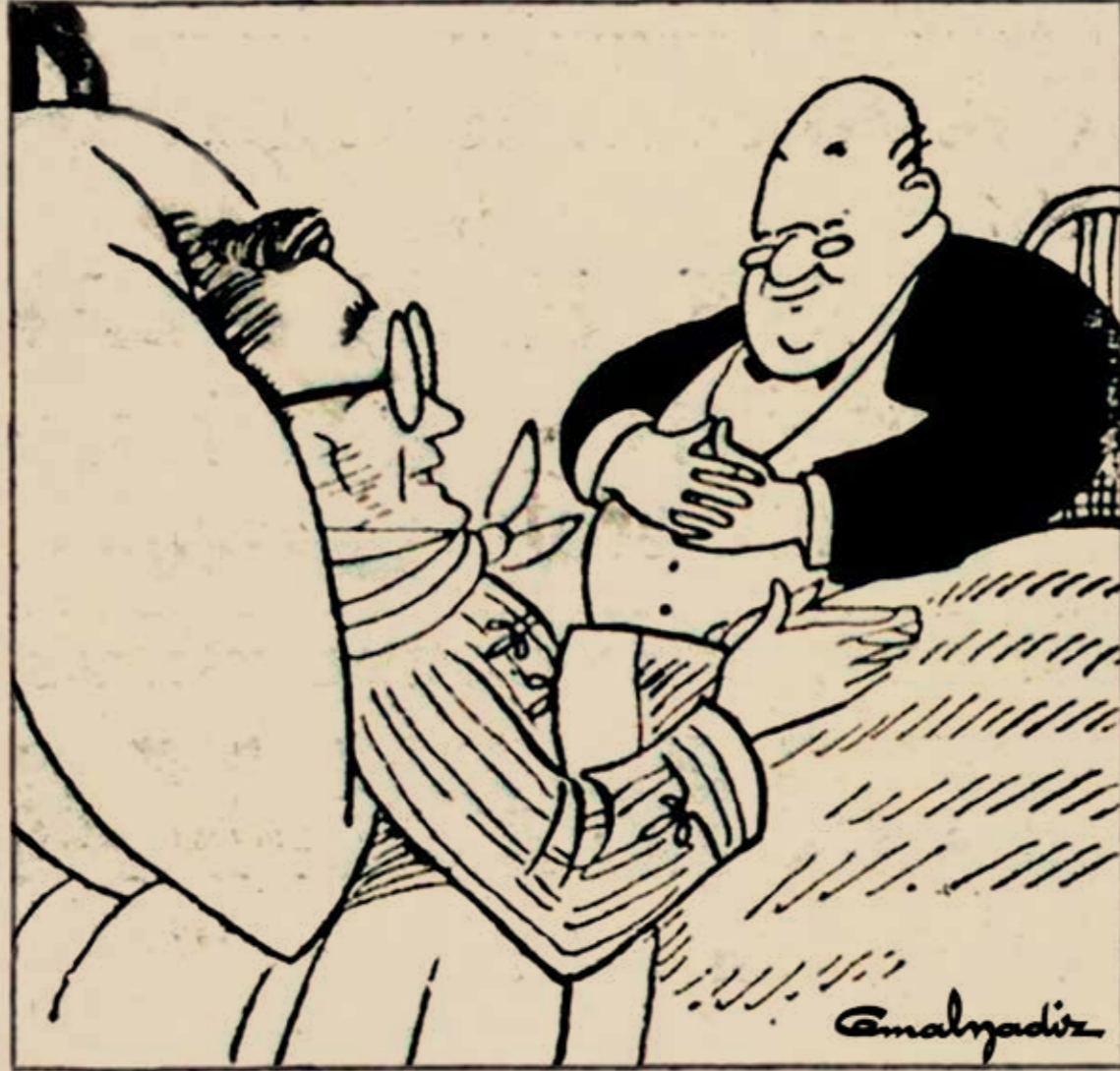

Amalyadiz

Resme Âşık Bursalı Çocuk

...

Cemal Nadir Güler, 1933

...

"1902 Temmuz'unun 13'ünde Bursa'da, kalabalık bir aile içinde doğdum. Yedek lastikli otomobiller gibi iki tane haminnem, iki tane dedem, iki tane amcam vardı; birinden yüz bulamazsam ötekine koşardım! Gerek annemin gerekse babamın ailesi esnaftı. Yalnız babam memurdu."

Cemal Nadir doğduğu evin önünde
Bursa, 1933
...

Genç Cemal Nadir
...

Annesi, Bursalı keresteci bir babanın kızı olan Nuriye Güler'dir. Cemal Nadir'in "ruhen sanatkâr, basit bir memurdu" dediği babası Bulgaristan göçmeni Şevket Güler'dir.

Sultani Mektebi'nde (Bursa Erkek Lisesi) başlar. Çalışkan, uslu, mahcup bir çocuktur. Nalbantoğlu Mekteb-i İptidai'sinde çektiği resim özlemine bu okulda bir nebze olsun giderecektir. Okuldaki

Bursa Sultanisi (Bursa Erkek Lisesi)

Leblebi ve yemiş alması için verilen harçlıklarla boy boy kâğıtlar ve rengârenk kalemler alan küçük Cemal, yedi yaşında mahalle mektebine başlar. Boynunda kırmızı kadife kese, başında mavi püsküllü fes, sırtında beli lastikli sadakor mintan, ayağında vişneçürüğü kadife pantolonla. Mahalle mektebinden sonra da Nalbantoğlu Mekteb-i İptidai'sinde üç yıllık öğrenimini tamamlar.

Üç yıllık eğitiminden sonra ortaöğrenimine Bursa

birkaç senesini Ressam Hoca Ali Rıza Bey'in modellerini kopya etmekle geçirir.

Bursa Sultanisi'nin Rüştüye birinci sınıfındayken babasının koyduğu "Cemal" isminin yanına "Nadir" de eklenir. Babasının tayininin Bilecik adliyesi başkâtipliğine çıkması üzerine aile oraya taşınır. Ancak Cemal Nadir okula devam etmek için Bursa'da dedesinin evinde kalır. Bursa Sultanisi'nden sonra ailesinin yanına giderek Bilecik İdadisi'nde eğitimine devam eder.

"Resim yapmak hevesi on iki, on üç yaşlarımdan sonra bir hastalık hâlinde başlar. Fakat benim bu ibtilâmı benden başka kimsecikler anlamazdı. Belki birkaç resim hocası işin farkına varmış olabilir. Neye yarardı ki onların müdahaleleri, ders saatlerinden öteye geçemeyecek kadar güdük ve semeresizdi."

Babasının tekrar Bursa'ya tayin olması ve maddî olanaksızlıklar nedeniyle eğitim hayatını sürdüremez ve kendi deyimiyle 'ailevi vaziyetinin fevkalade iyi (!) olması yüzünden hayat üniversitesine girmek mecburiyetinde' kalır. Ailesi tarafından Gelincik Çarşısı'nın rutubetli, kuytu bir dükkânında kasnak işleme işine başlatılan Cemal Nadir

Bursa Erkek Lisesi'nde okuduğu yıllarda

...

re kandilinin aydınlığı altında gelişigüzel resimler yaparak tatmine çalışırdım."

haftada 'üç tane yeşil yirmi beşlik' alır. Bir zanaat öğretilsin diye çalışmaya başladığı bu kasnakçının yanında da yine resim ve edebiyat havası etrafını sarar: "Sağ ise kulakları çınlasın, öldise Allah rahmet eylesin ustam, aksi gibi, derişmeşreb, sanat muhibbi bir adam çıktı!.. İş arasında bana Fuzuli'den gazeller, Nedim'den mısralar okur, seçme rubailer, nefesler söylerdi.. Eline bir Avrupa mecmuası, matbu bir reklam resmi geçse hemen bana getirir verirdi. Ben de böyle acayib gıdalarla beslenen sanat bünyemin ihtiyaçlarını geceleri kör bir idare

Annesi Nuriye Hanım ve babası Şevket Bey

...

Fakat kasnakçılık işi güçlü kuvvetli insanların yapabileceği bir iştir. Zayıf ve nahif yapılı Cemal Nadir bu çalışmaya dayanamaz ve hasta olur. Yatağa düşmüştür fakat bu durum Cemal Nadir'i çok memnun eder. Hasta olduğundan evde kalacak ve çok sevdiği resimlerini çizebilecektir. Ama çizdiği resimlere kızan babası

bu defa da bir makinecinin yanına çırak olarak verir. Bu sefer terfi ederek, daha ağır bir işe yerleştirilmiştir.

Makinecinin yanındaki çıraklığı sırasında da resim çizmeyi ihmal etmez. Bulduğu her boş vakitte Temenyeri mesiresine resim çizmeye çıkar.

İlk Karikatürler

...

- Uğurlar olsun efendim, ayol sen kimi mebus inhab edeceksin hacı hanım?
- Bizim hediye ustadan âlâsını mı bulacağım! Sözü sohbeti yerinde erkek gibi!

Diken, 04 Mart 1920

...

Makineci çıraklığına devam ettiği günlerde bir gün İstanbul'dan gelen mizah mecmualarını gözden geçirirken Cemal Nadir'in aklına bir fikir gelir: "Ben de bu gazetelerdeki karikatürler kadar resim yapabilirim!" İlk posta ile Sedat Simavi tarafından çıkarılan mizah dergisi "Diken'e bir kaç karikatür gönderir. Ve bu karikatürlerden 3 tanesi Diken dergisinin 45 numaralı, 4 Mart 1920 tarihli sayısında yayımlanır. Bu karikatürlerin yayımlanmasından üç ay sonra yine Diken dergisinin 56

numaralı, 3 Haziran 1920 tarihli sayısında bir karikatürü daha yayımlanacaktır.

18 yaşındadır. Karikatürünü bir dergide ilk defa görmek Cemal Nadir'in çizme isteğini daha da ateşler. Fakat Bursa'ya düşen ateş genç çizer için de tam bir felakettir. Diken'de çıkan karikatürlerinin sevincini tam olarak yaşayamayacaktır. Bir ay sonra Bursa, 8 Temmuz 1920'de Yunanlılar tarafından işgal edilir ve babası Şevket Güler'in işine son verilir.

Akşam eve dönerken:
- Harp zenginlerinden aldıkları vergiyi bari harp züğürtlerine verseler!..
-Nerde o bolluk aman efendi?!
...

Sıçan Ticareti!
- A Hasan ağa! Bizim Azime bir sıçan tutmuş. İstanbul'a yollasak kaçça alırlar ki?
- Tutturabildiğine ver hacı nine! Durmasın, kokar!

Diken, 04 Mart 1920

...

UYKU ILACI
- Aman oğlum hangisi uyku getiriyorsa ondan ver!
Diken, 03 Haziran 1920
...

Cemal Nadir atölyesinde
08 Ağustos 1921
...

Hattat ve Ressam

• • •

2 yıl, 2 ay, 2 gün sürecek olan Yunan işgali, bütün Bursa'yı altüst ettiği gibi Cemal Nadir ve ailesini de etkileyecektir.

"Ailemizin düştüğü feci şartlar, benim üç beş kurşuk haftalığımla hiçbir şey alamıyordum. Bütün aile devası para olan hastalığa tutulmuştuk. Bu boşluktan istifade ile ataklık yaptım ve bir tabela atölyesi açtım. Bu arada suluboya pasajlar da yapıyordum. Yeni işim hiç şüphesiz makine çı-

raklığından iyi idi. Fakat bu iş karnımızı tamamen doyurmuyordu."

Cemal Nadir, Ulucami şadırvanlarının arasından aşığına inen merdivenlerin başında Sahaflar Çarşısı'nın içinde ufacık bir tabelâ atölyesi açmıştır. Atölyesinin girişine de bir levha asar: "Hattat ve Ressam." Bursa'da o yıllarda tabelalar küçük boyda ve basmakalıp yazılırdı. Cemal Nadir tabelacılığa yeni bir boyut kazandırır. Tabelalara resmi sokan ilk kişidir.

Cemal Nadir arkadaşlarıyla, 26 Mayıs 1920

Hüsamettin Dergâhı
Tuval üzerine yağlıboya
Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi Koleksiyonu
Cemal Nadir, 1922
...

Öğretmen Cemal Nadir

• • •

11 Eylül 1922'de Yunan işgali sona erer. İşgal sonrası evin avlusunda sessiz sedasız büyük bir tablo üzerinde çalışır. Kalpaklı Türk askerlerini süngüleriyle resmettiği bu çalışmayı "Türk askerinin kahramanlığını şu zavallı fırça mı tespit edecek?" diyerek yarım bırakır.

Yeni işi hiç şüphesiz makine çıraklığından iyidir. Fakat bu iş ailenin karnını tamamen doyurmaya yetmez. Cemal Nadir'i sevenler, İstanbul maarif müdür muavinliğinden Bursa'ya maarif müdürü olarak gelen Haydar Bey'e rica ederler. Cemal Nadir, her biri ayrı bir semtteki okullara seyyar resim öğretmeni olur.

"Yunanlıların şehirden çıkmasını müteakip mariften bir muallimlik istedim. Bana yedi tane ilk mektebin seyyar resim hocalığını verdiler. Bedenen çok yoruluyordum. Lakin arzuladığım

Öğretmenlik yaptığı dönemde arkadaşlarıyla.
(Mandolin çalan Cemal Nadir)

12 Haziran 1923

...

bir objektif kadar dikkatliydi. Eve döner dönmez oturur ve on adamın karikatürünü en muvaffak şekilde çizerdi."

1923 yılında, İstanbul'da yaşayan uzaktan akrabası Melahat Hanım'la evlenir. İstanbul'da yayınlanan mizah dergilerine karikatür göndermeye devam etmektedir.

mesleğin adamı olmaktan sonsuz bir haz alıyordum."

Bu devre onun karikatür çalışmalarına yeni bir hız, yeni bir gelişme de sağlar. Rıza Ruşen Yücer o yıllardan şöyle bahseder: "Bir toplulukta sessizce bir kenara çekilir, kimseye hissettirmeden, hazır bulunanların krokilerini çizerdi. Fakat asıl karikatürleri, bakarak yapmazdı. Bir insana dikkatle bakması kâfiydi. Hafızası, çizgileri zaptetmekte, ve karakter farklarını belirtmekte,

İlk eşi Melahat Hanım ve Cemal Nadir, Bursa 1923

...

Kurban Bayramı'nda arkadaşlarıyla
4-8 Ağustos 1922
...

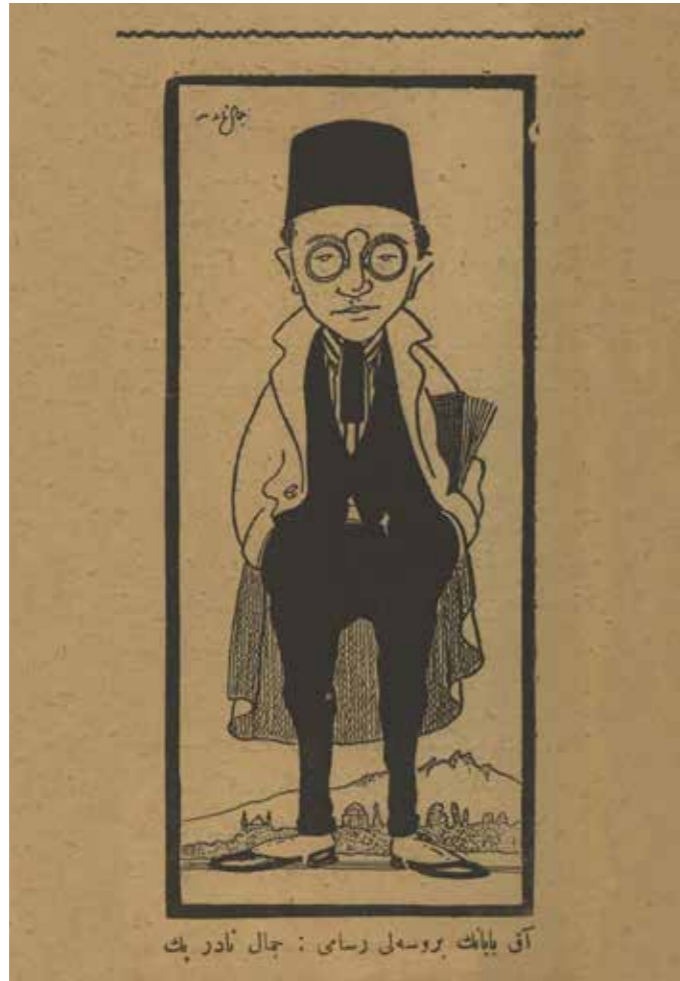

Cemal Nadir İstanbul'da

...

Günün birinde birkaç karikatürünü de zarfa koyarak *Akbaba* dergisi sahibi Yusuf Ziya'ya (Ortaç) bir mektup yazar: "Ben, Türk Ocağı başkâtibi, arkadaşınız merhum Remzi'nin kardeşiyim. Karikatüre merakım çok. Bana *Akbaba*'da yer ver misiniz?"

Ortaç, "ürkek çizgili, cılız nükteli, çocuk işi karikatürler" diye nitelendirdiği bu karikatürlere derginin Şubat 1924 tarihli sayısında yer verir. Bu tarihten sonra gazete ve dergi-

Akbaba'nın Bursalı ressamı Cemal Nadir Bey
Akbaba, 14 Nisan 1924

...

lerde çalışabilme umuduyla İstanbul'a gider. Karısı Melahat ile Ortaköy'de küçük bir ev kiralar. Yusuf Ziya Ortaç'ın genç çizer hakkındaki izlenimleri şöyledir: "Bir gün, çıkageldi İstanbul'a Cemal Nadir. Çizgilerinden daha ürkek bir genç... Soluk bir yüz, kalın camlar arkasından bakan, griye çalan uçuk yeşil gözler, nerde ise gözyaşı, nerde ise hıçkırık olacak bir gülümseyiş... Yürümeye korkan, oturmağa korkan, konuşmağa korkan bir hayal adam..."

BOL KESEDEN
Mebus (Millietvekili): Meclis açilsın, inşallah sizin köyü yemyeşil, zümrüt gibi cennet gibi yapacağım.
Köylü: İyi ama oğul önümüzü kara kış.
Akbaba, 07 Temmuz 1924

...

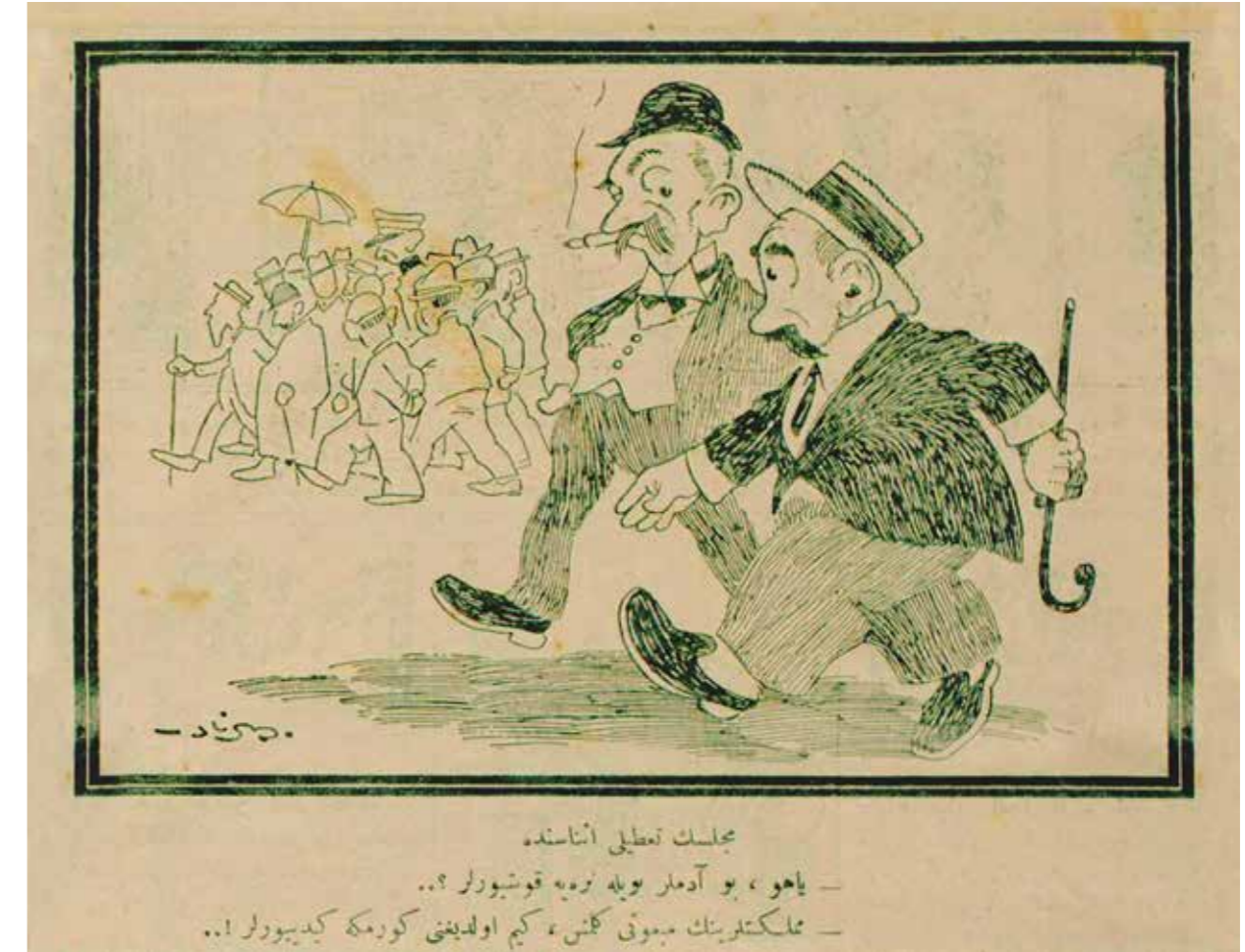
— بو سیستم اوتوموبیللر نه یاقار؟
— دوغروسنی ایسترسهک هبسی جان یاقار!

- Bu sistem otomobiller ne yakar?
- Doğrusunu istersen hepsi can yakar!
Papağan, 13 Ocak 1926
...

Hayatının en sıkıntılı, en buhranlı dönemini yaşayacağı Bâb-ı Âli'deki ilk zamanları gazete ve dergilerin kapısını aşındırmakla geçer. Himayetlerini istediği kişilerden soğuk muameleler de görür. Yıllar sonra Vâlâ Nureddin (Vâ-Nû), bu sıkıntılı günleri ağlamaklı bir şekilde anlatacaktır: "Kendisini ilk defa 1925 senesinde Babiâli'de Reşidefendi Hanı'nda gördüm. Orada bir mizah mecmuası çıkıyordu. Cemal Nadir de bu mecmuanın ressamı olmak istiyormuş. O gün, birkaç resim getirmişti. Mecmuanın sahibi resimleri şöyle bir süzdükten sonra Cemal Nadir'i rencide edecek şekilde, 'Sen resim yapmasını beceremiyorsun! Ramız gibi

(Ramiz Gökçe) yapmalısın' dedi. Ramiz, o günlerde çok güzel kadın resimleri yapıyordu. Cemal Nadir'in ise janrı bambaşka idi. Ağlamaklı bir halde kapıdan çıktı. Çok kötü giyinmişti. Korkunç derecede zayıftı. Peşinden dışarı çıktım. Kendisiyle kapı önünde konuştuk. Hali bana çok hüzünlü gelmişti. Ortaköy'de oturduğunu, parası olmadığı için yürüyerek gidip geldiğini söyledi. Evet, Cemal Nadir'le işte böyle tanışmıştık. Ne ben ne o, bu tanışmamızı unutmadık."

Sonraları Cemal Nadir, Vâ- Nû'ya şu itirafta bulunacaktır:

محاسنک تعطیلی انسانده
— یاھو، بو آدملر بویه نومه قوشبورلر؟؟
— ملکتلرینک مبعوسنی کلشن، کیم اولدیغنی کورمکه کیدیبورلر!..

MECLİSİN TATİLİ ESNASINDA
-Yahu bu adamlar böyle nereye koşuyorlar?
-Memleketlerinin mebusu gelmiş. Kim olduğunu görmeye gidiyorlar.
Papağan, 16 Haziran 1926
...

“O zaman sen dikkat etmemişsin. Mecmuaya geldiğim gün ayağımda çorap yoktu. Potinim delik olduğu için görünmesin diye ayak parmağımı çini mürekkeple boyamıştım.”

Bu dönemde yaşadığı bütün sıkıntılara rağmen karikatürleri *Akbaba*, *Papağan*, *Guguk*, *Zümrüdüanka* ve *Resimli Dünya* adlı dergilerde yayımlanacaktır.

Polis: Sen hangi mahallede oturuyorsun?
- Vallahi birader, gece girip çıktığım için mahallemin adını öğrenemedim gitti.

Guguk, 13 Eylül 1924

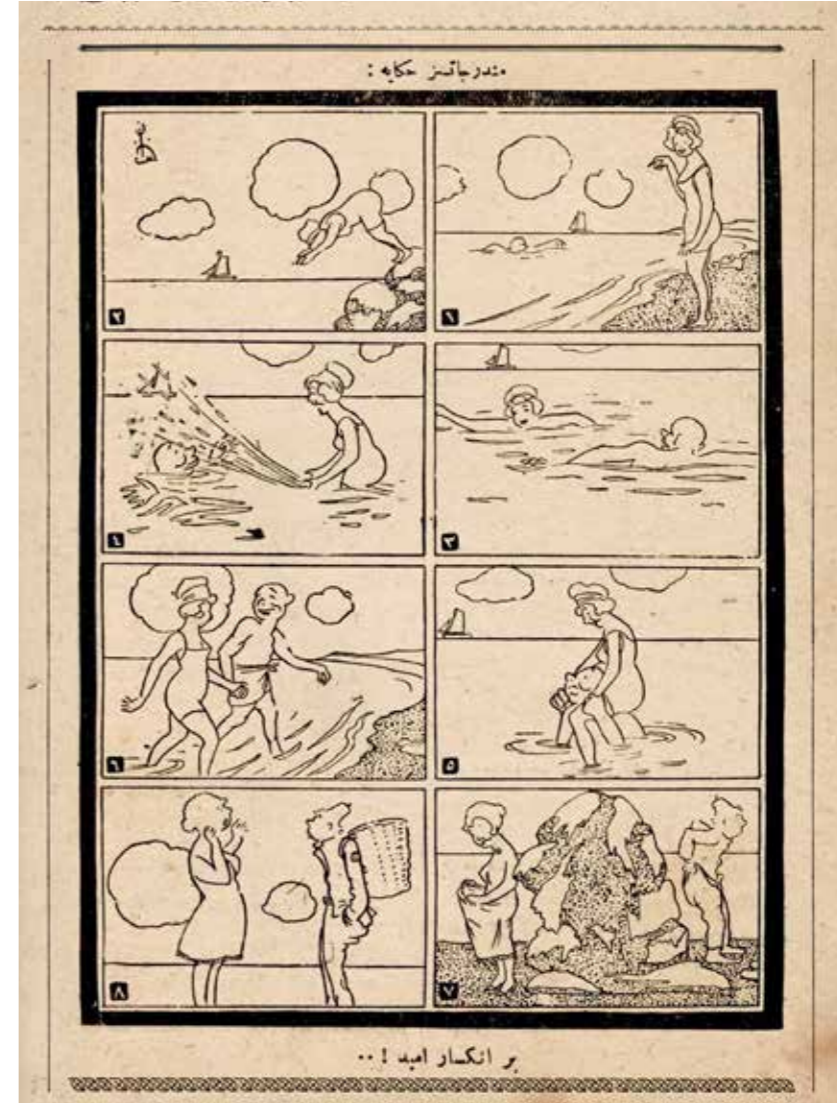
...

- 32 -

Guguk, 22 Ağustos, 1924

...

Münderecatsız hikaye:¹
Bir inkisar ümid!..²

Guguk, 22 Ağustos, 1924

...

- 33 -

1 Farklı resimlerle komik bir hikâyenin anlatılması.
2 Ümid kırılması.

İstanbul'da olduğu bu günlerde Sanayi-i Nefise Mektebi'nin (günümüzde Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) sınavlarına da girer. Bunun için aylarca hazırlık yapar. Türlü derslere, bu arada insan vücudu konusuna da çalışır. O günleri Bursa'daki arkadaşı Rıza Ruşen'e gönderdiği mektubunda, "O kadar çok kemik ismi ezberledim ve kemik resmi yaptım ki, artık kemiklerim ağrıyor" diye anlatmıştır. Maalesef bütün çabaları boşa çıkmış ve aralarında ünlü ressam İbrahim Çallı'nın da bulunduğu sınav heyeti Cemal Nadir'i okumaya değer bulmamışlardır. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra iyice tanınmış bir karikatürist olduğunda İbrahim Çallı ile bir dost evinde karşılaşılıp, anısını anlatınca Çallı, şu cevabı verir: "Seni akademiye almamakla pek isabetli bir karar aldığımı sonra daha iyi anladım. Kabul etseydik, sayısı pek kalabalık olan ressamlar arasına bir de Cemal Nadir karışacak, fakat mem-

leket sanatında tek ve büyük bir karikatüristten mahrum kalacaktı."

Bir yandan da tabelacılık yaparak geçinmeye çalışır. Fakat aldığı para ile geçinmesi imkânsızdır. Kendisi bu durumu şöyle açıklar: "Yazdığım tabelalar bana fazla olarak bir tramvay parası bile bırakmıyordu." Yaşadığı yoğun maddi sıkıntılar yüzünden ilk çocuğunu kucağında yitirir:

"Düşün ki bakımsızlıktan bir çocuğum öldü. Kucağımda can veren yavruyu minderin üzerine koyarak ertesi günkü karikatürü hazırlamaya koyuldum. Buna mecburdum."

Bu acı üzerine ve İstanbul'da geçinemeyeceğini anlayınca içinde yaşadığı bütün umutları da gömererek, taşı tarağı toplar ve Bursa'ya, baba ocağına döner.

Zümrüdüanka'nın 3. seneidevriyesi münasebetiyle. Soldan: Ratip Tahir Bey, Cemal Nadir Bey, Atmaca, Sansar, Amber, Server Bedii, Aşık Garip, Saksâğan, Bekçi Baba, Neşter.

Zümrüdüanka, 15 Ocak 1925
...

Dünya hadisesine nazaran: Sulh kuşunun tüneği!

Zümrüdüanka, 13 Ekim 1924

...

Düşen Çocuk (Arkadaşlarına): Nasıl, ayağımda kızaklar yok muymuş, inandınız mı?
Resimli Dünya, 04 Aralık 1924
...

Resimli Dünya, 15 Aralık 1925
...

Hattatların Meraklısı, Meraklıların Hattatı

...

Eşi Melahat Hanım, kızı Gönül ile Bursa'da, 1928

...

Bu dönüş önce, Cemal Nadir'i tanıyanlar arasında "başarısız" durumuna düşürse de İstanbul'daki sıkıntılı günlerin sonunda altüst olan kafasını dinlendirmek imkânını da yine Bursa'da bulur. Ünlü Caddede bugünkü İskender Kebapçısı'nın bulunduğu yerin yanında bulunan Milli Sinema'nın karşısında küçük bir dükkân açar. Milli Sinema'nın,

Akşam, 21 Kasım 1928

...

her program değişikçe yenilenen kapı reklamlarını yazar. Ve sinemanın çıkardığı haftalık *Milli Sinema Mecmuası*'nda reklam karikatürleri yayınlanır. *Şafak* ve *Milli Sinema*'ya gidenler, film aralarında Cemal Nadir'in cam üzerine yazılı şu reklamını, perdeye yansımış olarak okurlar: "Hattatların meraklısı, meraklıların hattatı."

Sağda Zehra Budunç, solda Bursa Amerika Kız Koleji'nin müdürü.
Milli Sinema Mecmuası, 21 Kasım 1928

...

Cemal Nadir Bursa'ya döndükten sonra seyyar öğretmenliğe de devam eder. Bu dönemde Bursa'da çıkan *Arkadaş*, *Kardeş* ve *Yeni Fikir* gazetelerinde de karikatürleri yayımlanır. 1928'de ilan edilen Harf İnkılabı ile maddi açıdan biraz daha rahata kavuşacaktır. Okullar, resmî daireler, ticarethaneler levha ve tabelâlarını yeni harflere çevrilecektir.

Önceleri Bursa'da tabelalar küçük boy ve basmakalıp şekillerde yazılır. Cemal Nadir, Bursa tabelacılığına resmi sokan ilk kişidir. O kadar çabuk duyulur ve sevilir ki, küçük dükkânının duvar dipleri ve perdeyle ayrılmış arka kısmı bile tabelalarla dolar. Kentin neredeyse tüm tabelaları burada yazılacaktır.

Cemal Nadir, *Akşam* gazetesi balkonunda
Selami İzzet (Sedes) ile,
08 Mayıs 1929
...

Cemal Nadir Yeniden İstanbul'da

...

Akşam, 01 Aralık 1928

...

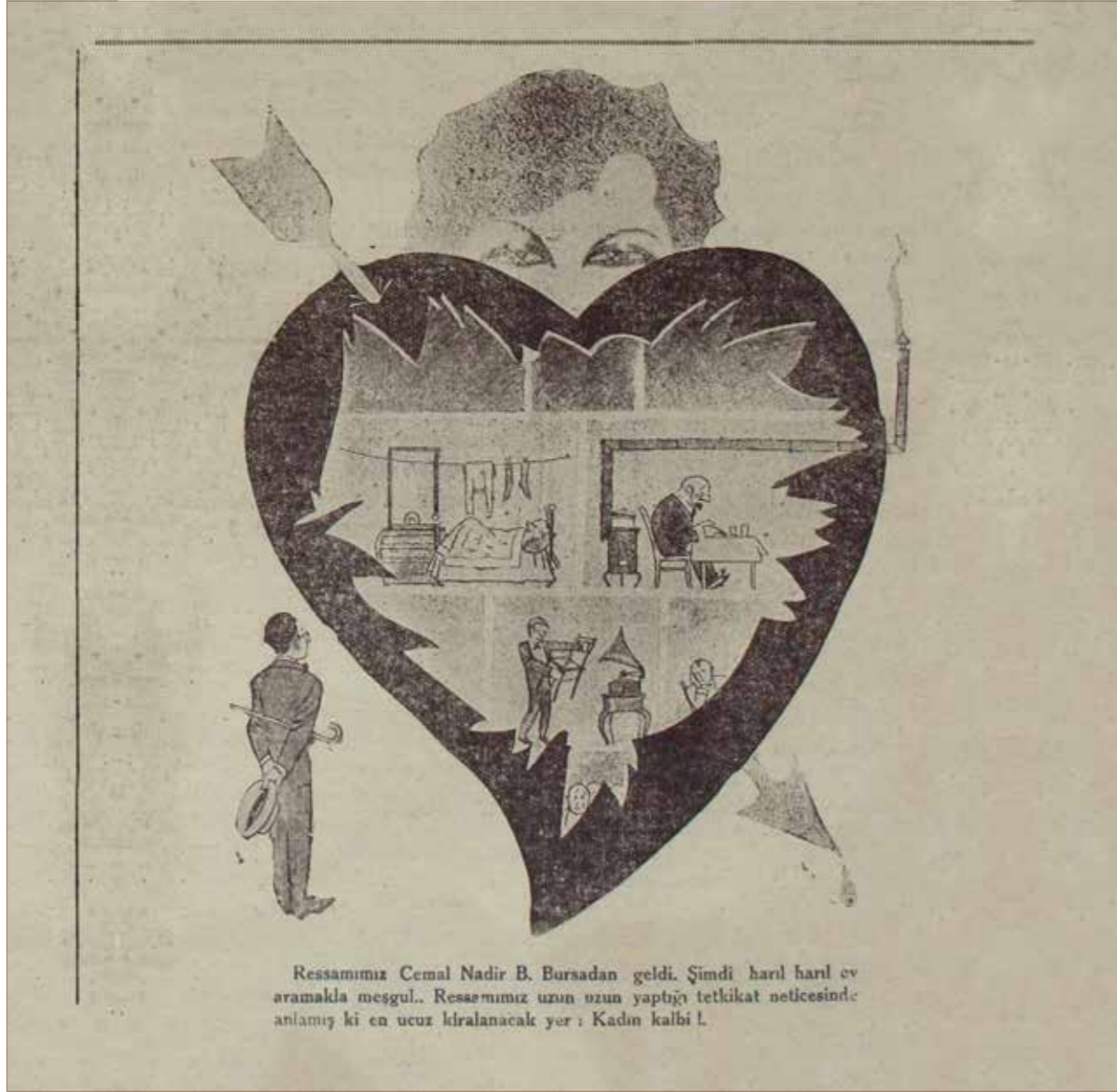
"Mesleğe ikinci gelişim harf inkılabı ile beraberdir. Bu büyük inkılabla Akşamda başlayan mesaim bana beni ve beni karilere tanıttı." 1928'de Akşam gazetesi yöneticilerinden Necmettin Sadak

birkaç karikatüründen hatırlayıp Selami İzzet Sedes'e Cemal Nadir'e mektup yazmasını ve gazetede günlük karikatür çizme talebini iletmesini ister. Cemal Nadir o günleri şöyle anlatır:

Cemal Nadir, eşi Melahat ve kızları Gönül ile Mudanya'dan İstanbul'a giden vapurda, 13 Nisan 1929.

...

Ressamımız Cemal Nadir B. Bursadan geldi. Şimdi harıl harıl ev aramakla meşgul. Ressamımız uzun uzun yaptığı tetkikat neticesinde anlamış ki en ucuz kiralanacak yer : Kadın kalbi !

Akşam, 21 Nisan 1929

"Bu arada Akşam gazetesine de birkaç resim gönderdim. İstanbul'a ilk seyahatimde Akşamcılarla tanışmıştım. Çizgilerim orada da hem beğeniliyor ve hem de himaye ediliyordu. Günlerden bir gün Akşam'dan mektup aldım. Her gün bir karikatür çizmem ve İstanbul'a gelmem isteniliyordu. Hayatımın gidişini de tanzim edeceklerini yazıyorlardı."

Cemal Nadir bu tekliften sonra gidip gitmeme konusunda tereddütler yaşar. Bursa'da tabelacılıktan edindiği kazanç fena değildir fakat Bursa, ona küçük gelmektedir. Çok acı hatıralarla ayrıldığı basın dünyasının parıltısı, cazibesi, her şeye rağmen onu çekmeye devam etmektedir. Sonunda teklifi kabul eder. İstanbul'a ikinci gelişi Cemal Nadir'in hayatında yeni ve parlak bir dönemin başlangıcıdır.

Cemal Nadir eşi Melahat Hanım ve kızları Gönül ile İstanbul'da, 1929.

Amcabey

...

Cemal Nadir ve Amcabey

...

Cemal Nadir öncü bir karikatür ustasıdır. Onu öncü karikatürist yapan en önemli özellik ise yarattığı çizgi tipleridir. Cemal Nadir'in en ünlü tipi "Amcabey"dir.

"Amcabey"e giden yolda ilk denemesi "Efruz Bey" adlı bir tip denemesidir. 1924'te haftalık mizahi çocuk gazetesi olan *Resimli Dünya*'da yarattığı tiplere "Amcabey"nin ilk örneklerini teşkil eder. Cemal Nadir, "Amcabey" tipini çizmeye başlama sürecini şöyle anlatır:

"*Son Posta* gazetesinin çıkacağı rivayetleri dolaşıyordu. Bize rakip olacak bu gazeteden faik olmamız lazımdı. Her muharrir kendi sahasında bazı yenilikler yapmak için faaliyete geçmişti. Benim de kendi janrımda bazı yenilikler yapmam icap ediyordu. Yeni şeyler zaruretlerden doğar derler. "Amcabey" de böyle bir zaruretin neticesi oldu, ilk önceleri bir hayvan tipi düşündüm. Sonra bu sevdadan vazgeçerek fiziki yaradılış itibarıyla tamamiyle aksim olan "Amcabey"i ortaya koydum. Ömer Seyfettin'in meşhur 'Efruz Bey'inin benim tipim üzerinde büyük ilhamı vardır."

Amcabey

...

İlk "Amcabey" karikatürünü 17 Ağustos 1929 tarihli Akşam gazetesinin 3. sayfasında yayımlar. Ülkemizdeki ilk yerli bant-karikatür tiplemesi olan "Amcabey", tek cümlelik cevaplarıyla güldüren, güldürürken de düşündüren, fakat bayağılığa düşmeyen babacan, zarif ve sevecen bir karakterdir. Hayatın sadece gülünç yanlarını değil, en acıklı yanlarını da tam yerine oturttuğu ölçülü bir nükte ile yansıtır. Genelde sakin bir yapısı vardır, neşesini hiç bozmaz. Kendisinin veya tanıdıklarının karşılaştığı hemen tüm sorunlara karşı pratik çareler üreten yapısı vardır. Konuşmayı sever, ama geveze değildir. Giydiği koyu renk ceketi, kareli pantolonu ve kocaman göbeğiyle babacan bir görünüm sergiler.

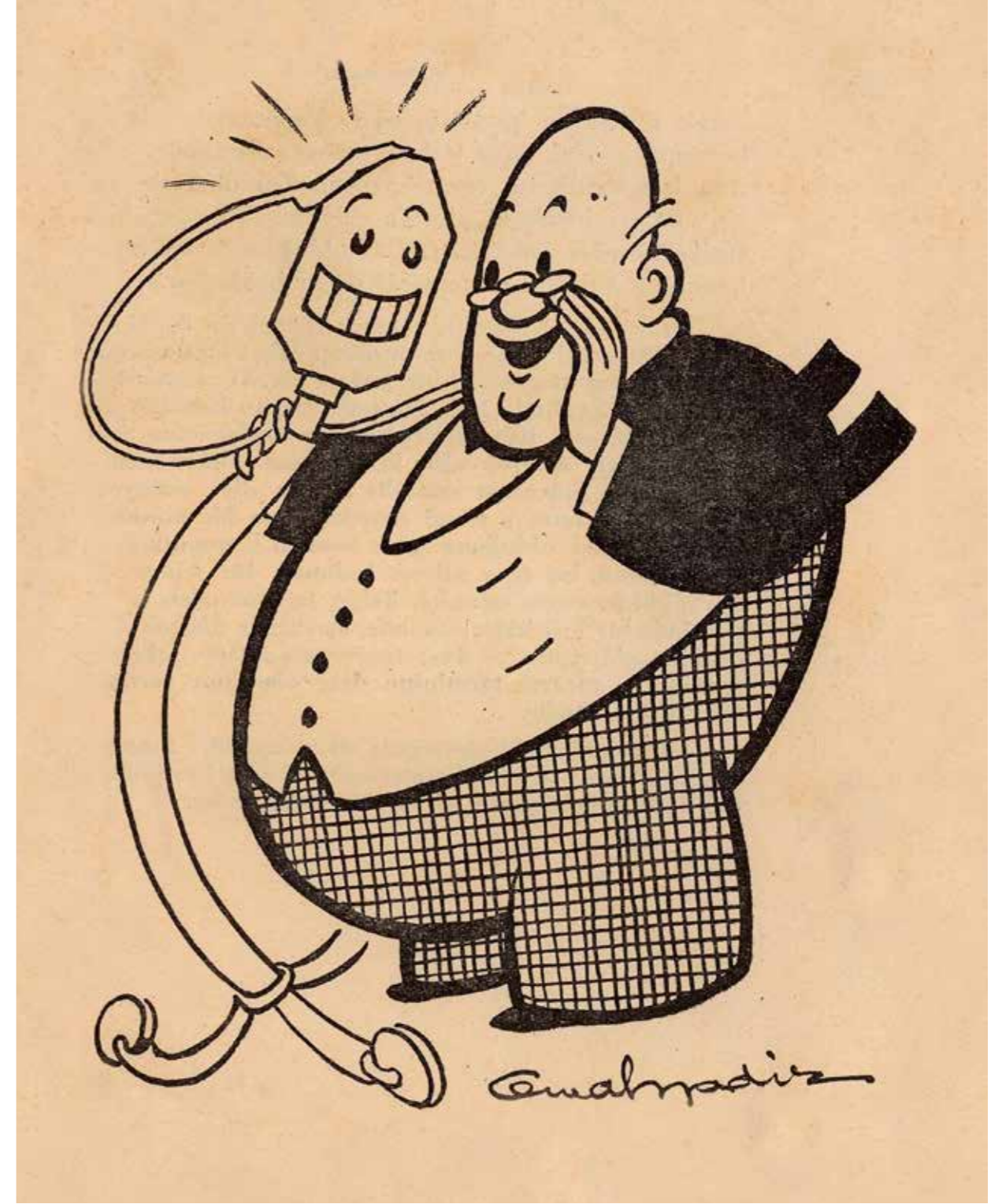
"Amcabey"; melon şapkası, kelebek gözlüğü, papyonu, redingotu ve elinden hiç eksik etmediği şemsiyesiyle Nasreddin Hoca gibi lafı gediğine koyan bir halk filozofudur:

"Elbisesini Şarlo'nun halka çok şirin görünen giysisindeki mantıksızlıktan aldım. Şişmanlığına gelince... Ben şişmanlara bayılırım. Şişmanların daimi ve devamlı bir neşeleri vardır. Ekseriya neşesizim; neşelilerin hayranıyım. Şapkasına gelince, 'Amcabey'in şapkaların en gülüncünü giymesi gerekiyordu. Onun için melon!.."

"Amcabey" o kadar halktan birisidir ve halk tarafından öyle tutulmuş ve sevilmiştir ki neredeyse gerçekten yaşayan biri gibi görülmeye başlanmıştır. "Amcabey" tipi kısa zamanda şöhreti yakalamıştır.

Cemal Nadir Güler'in yarattığı Amcabey,
Faik Şenol Koleksiyonu
...

Amcabey mikrofonda.
...

Cemal Nadir

Amcabey Plajda Filmi

Cemal Nadir, Walt Disney'den etkilenerek "Amcabey Plajda" adlı bir çizgi film denemesinde bulunmuştur. Bu filmin öyküsü Rıza Ruşen'in anlatımıyla şöyledir: "Amcabey sabahleyin erkenden sokağa çıkıyor. Sokak feneri gözlerini kapatmış, başı bir yana eğilmiş, güneşin doğmasını beklemektedir. Fenerin altında, bir taksi otomobili, dört tekerleğini öne arkaya uzatmış projektör gözlerini yummuş,

tembel bir kedi rehavetiyle uyumaktadır. Amcabey gelip kornayı çalıyor. Kapalı duran lamba gözler aralanıyor, lastik tekerlek ayaklar toplanıyor, öndeki tampon tıpkı bir ağız gibi esniyor, Amcabey işte bu minval ile plaja gidecek." İşte birkaç cümleyle anlatılan bu hareketler için Cemal Nadir beş-altı yüz resim çizer. Ancak bu işin tek başına yapılmasının imkânsızlığını görerek, vazgeçer.

10 Eylül 1931 Akşam Sayfa 7

SİNEMA

Mickey Mouse nasıl doğdu?

200 metre uzunluğunda bir film için 5000 resim yapmak lâzım geliyor

Yeni filmler
Universal şirketi Avrupada çalacak

Sinema haberleri
İlk sessiz film pek yakında gösterildi

Cavada sinema
İlk sessiz film pek yakında gösterildi

Mickey Mouse
Fili için 5000 resim yapmak lazımdır

Amcabey Plajda
Fili için 544 resim lazımdır

Yeni filmler
Universal şirketi Avrupada çalacak

Sinema haberleri
İlk sessiz film pek yakında gösterildi

Cavada sinema
İlk sessiz film pek yakında gösterildi

Mickey Mouse
Fili için 5000 resim yapmak lazımdır

Amcabey Plajda
Fili için 544 resim lazımdır

Akşam, 10 Eylül 1931

Amcabey Karikatür Müsabakası

...

Cemal Nadir

İlki 22 Ekim 1931'de başlayan "Amcabey Karikatür Müsabakası" yıllar içinde birçok kez düzenlenir. Birbirinden çeşitli ve ilginç ödüllerin verildiği bu ilk yarışmadan sonra da Mart 1932'de "Amcabeye Göre" albümü basılacaktır.

Amca Bey'in müsabakası

Yarınki nüshada başlıyor !

Bu müsabakamız 12 gün sıra ile neşredilecek resimsiz fıkralarla gene 12 gün sıra ile dercedilecek fıkrasız resimleri toplamaktan ibarettir.

12 Fıkra — 12 Karikatür

tamam olduktan sonra bu fıkraların hangi karikatürlere ait olduğu tahmin edilecek ve ilân edilecek müddet zarfında isim ve adres yazılarak (Akşam gazetesinde Amca Bey) adresine gönderilecektir.

12 karikatürün fıkralarını doğru olarak bulan karilerimize şu hediyeleri takdim edeceğiz :

Zarif bir kafes içinde bir kuş; Tokatlıyan mamulâtından ve Amca Beyin karikatürile süslü bir büyük pasta; Şık bir saksı içinde bir palmiye; Kapiya teslim edilmek şartile bir çeki sobalık odun; Yüz dirhem siyah havyar; Kapiya teslim edilmek üzere bir damacana halis Taşdelen suyu; Kılıfı ile beraber bir ut; Muhtelif sinema biletleri; Cemal Nadir'in eserlerinden, çerçevesi bir karikatür.

Akşam, 21 Ekim 1931

...

Cemal Reşit Rey
Akşam, 16 Kasım 1933
...

Namık İsmail Bey
Akşam, 17 Kasım 1933
...

Selim Sırrı Bey
Akşam, 18 Kasım 1933
...

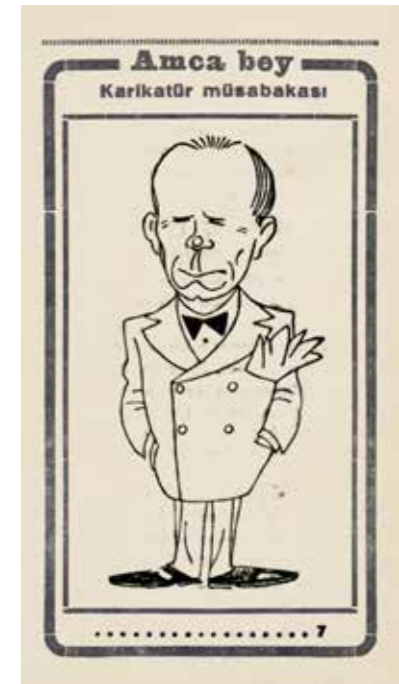
Mahmut Yesari Bey
Akşam, 19 Kasım 1933
...

Bedia Hanım, Darülbeyiden
Akşam, 20 Kasım 1933
...

Muhiddin Bey, İstanbul Valisi
Akşam, 21 Kasım 1933
...

Selâmi İzzet Bey
Akşam, 22 Kasım 1933
...

Namık İsmail Bey
Akşam, 23 Kasım 1933
...

Selim Sırrı Bey
Akşam, 24 Kasım 1933
...

Mahmut Yesari Bey
Akşam, 25 Kasım 1933
...

Mahmut Yesari Bey
Akşam, 29 Kasım 1933
...

Mahmut Yesari Bey
Akşam, 30 Kasım 1933
...

Besim Ömer Paşa
Akşam, 01 Aralık 1933
...

Bedia Hanım, Darülbeydiden
Akşam, 26 Kasım 1933
...

Muhiddin Bey, İstanbul Valisi
Akşam, 27 Kasım 1933
...

Selâmi İzzet Bey
Akşam, 28 Kasım 1933
...

Kâzım Paşa, İzmir Valisi
Akşam, 02 Aralık 1933
...

Aka Gündüz Bey
Akşam, 03 Aralık 1933
...

Şüküfe Nihal Hanım
Akşam, 04 Aralık 1933
...

Mesut Cemil Bey
Akşam, 05 Aralık 1933
...

İ. Galip Bey
Akşam, 06 Aralık 1933
...

Nevzat Bey, Ankara Valisi
Akşam, 07 Aralık 1933
...

Sadri Efem Bey
Akşam, 11 Aralık 1933
...

Orhan Seyfi Bey
Akşam, 12 Aralık 1933
...

Yusuf Ziya Bey
Akşam, 13 Aralık 1933
...

Müverrih Ahmet Refik Bey
Akşam, 08 Aralık 1933
...

Komik Naşit Bey
Akşam, 09 Aralık 1933
...

Yunus Nadi
Akşam, 10 Aralık 1933
...

Müverrih Ahmet Refik Bey
Akşam, 14 Aralık 1933
...

Dikkat:
Yarıncı sayımızda müsabaka resimlerinin neşri bitiyor. Okuyucularımıza kolaylık olmak üzere müsabaka başlarken dercettiğimiz isim listesini yarın gene neşre edeceğiz.

Amcabey Dergisi

...

Cemal Nadir, Akşam'da çalışmaya başladığı ilk yıllarda yarattığı tipler içerisinde en ünlüsü ve en sevileni olan "Amcabey" in adını taşıyan bir mizah gazetesi çıkarmaya başlar.

5 Aralık 1942 - 25 Mart 1944 tarihleri arasında, toplam 69 sayı, cumartesi

günleri, kesintisiz olarak okuyucuyla buluşan Amcabey'in ilk sayısında Necmettin Sadak şunları yazar: "...Son yılların bu derin halk filozofuna hemen her gün rastlarız. O hep bizimle beraberdir. Bizi olup bitenlere dair tek cümlelik cevaplarıyla bazen güldüren, ekseriya tebessümle düşündüren, fakat hiçbir defasında soğukluğa ve bayağılığa düşmeyen bu rind, babacan şahsiyet, sanmayınız ki resimdir. O, bütün bir devrin, nükteli yani en anlamlı ve iyi anlatışlı psikolojik tarihidir. Sahifelerini millete daha geniş açmak istedi."

Savaşın yarattığı buhran havasına hapsolmuş halkın tebessüm etmesini sağlayan Amcabey, kısa süren yayın ömründe kapısını amatörlere açmasıyla da ayrı bir önem kazanmıştır.

Amcabey'in ilk otuz üç sayısı, dört sayfa olarak gazete formatında, otuz dördüncü sayıdan

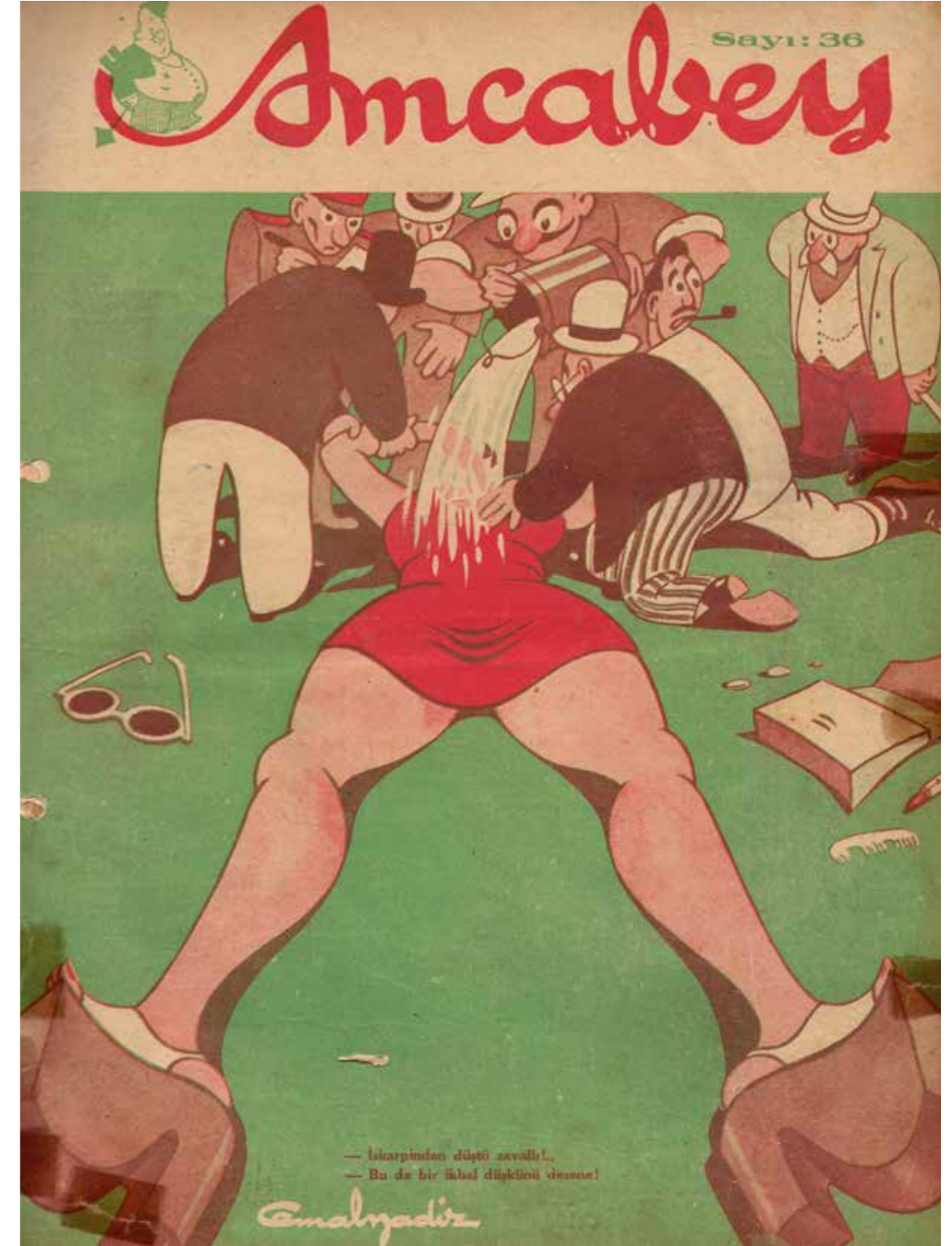
itibaren dergi formatında ve on iki sayfa olarak yayımlanmıştır.

Yazar ve Şair Kadrosu:

Rıza Ruşen Yüceer, Burhan Fellek, Mahmut Yesari, Sermet Muhtar Alus, Hüseyin Rifat, Vasfi Rıza Zobu, Abidin Daver, Ahmet Hamdi Başer,

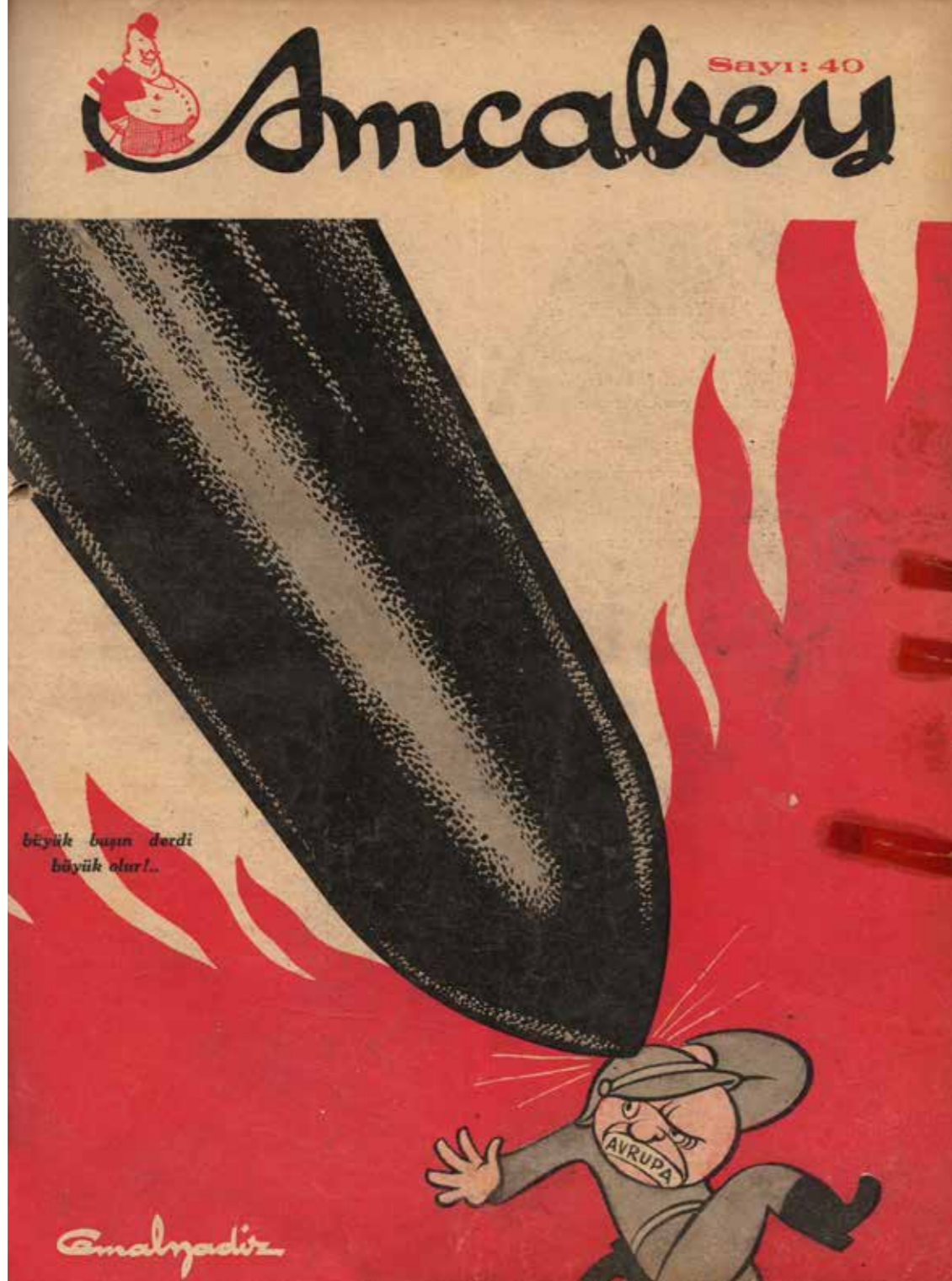
Ahmet Kutsi Tecer, Aka Gündüz, Asaf Halet Çelebi, Bürhan Cahit Morkaya, Esat Mahmut Karakurt, Fazıl Ahmet Aykaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Hikmet Feridun Es, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Rahmi Gürpınar, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Nadir Nadi, Necip Fazıl Kısakürek, Necmeddin Sadak, Neyzen Tevfik, Nurettin Artam, Nurullah Ataç, Oktay Rifat Horoz, Orhan Nebi, Orhan Seyfi Orhon, Orhan Veli Kanık, Reşit Halit Gönç, Refik Halit Karay, Rıza Tevfik, Yahya Kemal Beyatlı ve Yusuf Ziya Ortaç.

Karikatürist Kadrosu: Selma Emiroğlu, Semih Balcıoğlu, Turhan Selçuk, Salim Ekşi, Sadi Berger, Nehar Tüblek, , Melih Koray, Ali Suat, Ali Ulvi, Firuz Aşkın, Orhan Kaşıray, Ercüment Baktır, Vasıf Erak, Talat Tekin, Melih Koray, Ali Suat, Adnan Başarer, Abdi İpekçi, H. Sezen, F. Ceyhan, M. Atalay ve Nuri.

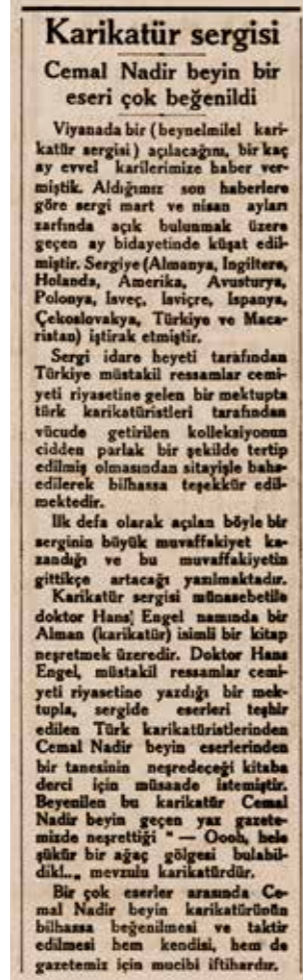

Viyana Uluslararası Karikatür Sergisi

Akşam, 03 Nisan 1932

...

1932 Mart'ında açılan Viyana Uluslararası Karikatür Sergisi'nde eserleri yer alır. Sergiye Almanya, İngiltere, Hollanda, Amerika, Avusturya, Polonya, İsveç, İsviçre, İspanya, Çekoslovakya, Türkiye ve Macaristan'dan karikatüristler katılır. Müstakil Ressamlar Cemiyeti aracılığıyla Cemal Nadir'le birlikte Abidin Dino, Arif Dino, Ahmet

Münif, Sedat Nuri ve Nüzhet Zeki eserlerini göndermiştir.

Viyana'nın tanınmış eleştirmenlerinden Doktor Hans Engel sergi üzerine hazırladığı kitapta Cemal Nadir'in "Oooh, hele şükür bir ağaç gölgesi bulabildik" konulu eserine yer verecektir.

**İstanbul'un yangın yerinden bozma bulvarlarında yaz manzarası:
Hep bir ağızdan — Oooh, hele şükür bir ağaç gölgesi bulabildik!**

Akşam, 22 Temmuz 1931

...

Kadınların Erkek, Erkeklerin Kadın Kıyafetiyle Gezmeleri Moda Olursa

Yaptığı seri karikatürlerinden en dikkat çekenlerinden olan “Kadınların Erkek, Erkeklerin Kadın

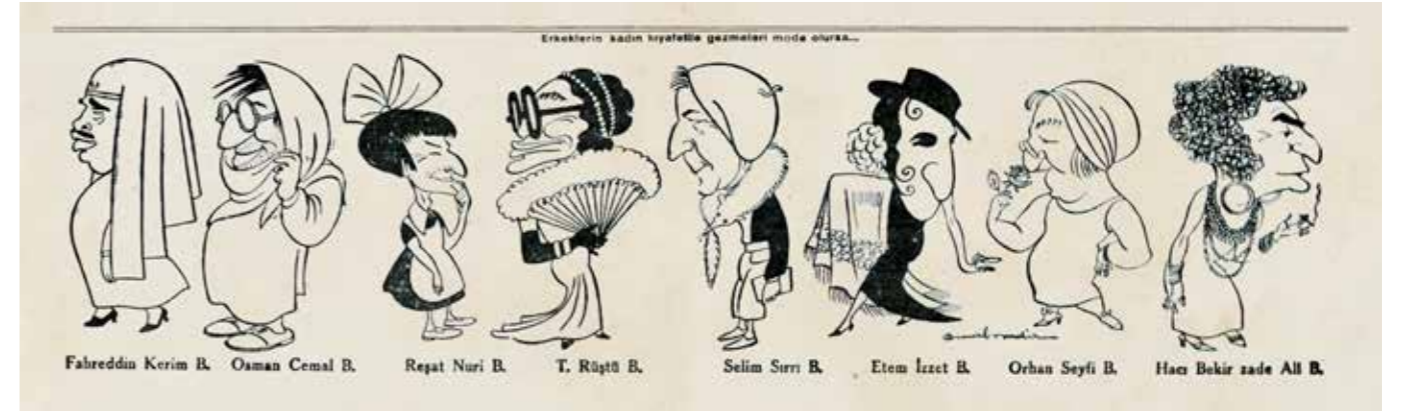
Kıyafetile Gezmeleri Moda Olursa” başlığını taşır. Bu seride dönemin tanınmış simalarını çizer.

Eşi Melahat Hanım ve Cemal Nadir, 2 Eylül 1932

Akşam, 13 Nisan 1933

Akşam, 14 Nisan 1933

Akşam, 17 Nisan 1933

Akşam, 20 Nisan 1933

...

Akşam, 4 Mayıs 1933

...

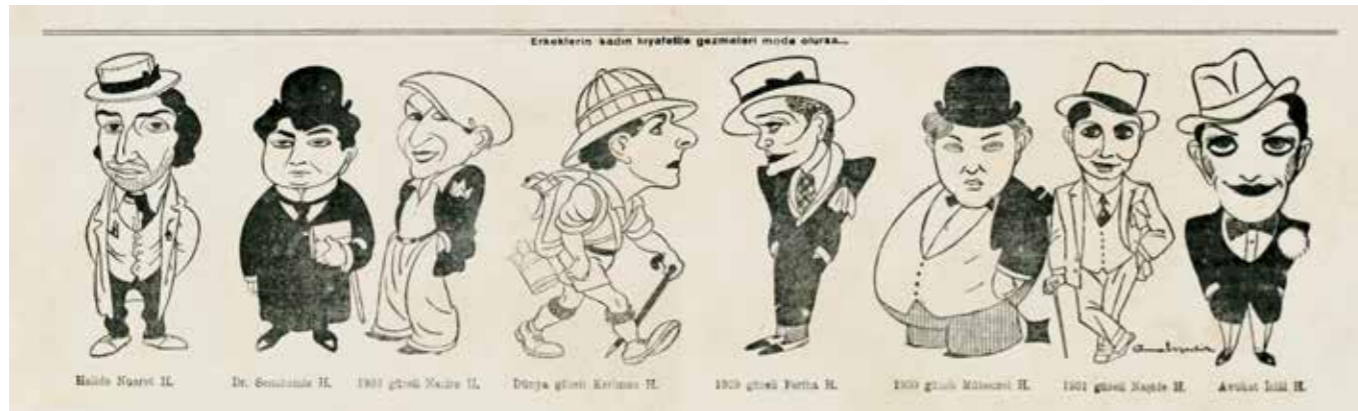
Akşam, 27 Nisan 1933

...

Akşam, 8 Mayıs 1933

...

Akşam, 1 Mayıs 1933

...

Akşam, 11 Mayıs 1933

...

Akşam, 15 Mayıs 1933

...

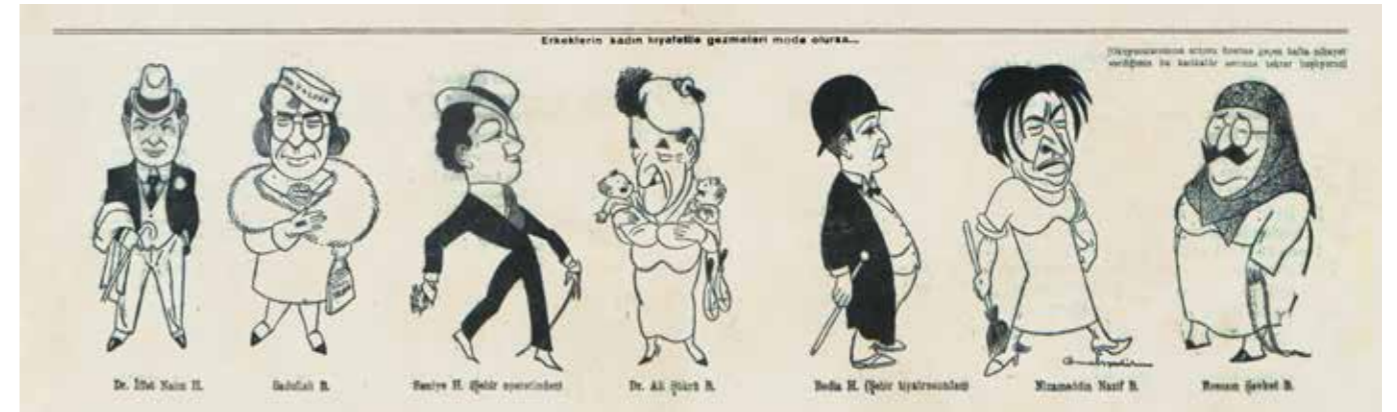
Akşam, 25 Mayıs 1933

...

Akşam, 18 Mayıs 1933

...

Akşam, 1 Haziran 1933

...

Akşam, 22 Mayıs 1933

...

Akşam, 5 Haziran 1933

...

İlk Sergi

• • •

“Türkiye’de ilk karikatür sergisini 1934’te açtım. Bu sergi hiçbir resim sergisinin görmediği bir rağbetle karşılandı. Sebebi meydanda: Halkın neş’eye olan ihtiyacı! Tiyatrolar, sinemalar da böyledir. Dikkat ederseniz Şehir Tiyatrosu’nun komedi kısmı, dram kısmından daha çok rağbet görür. Bütün komedi artistleri gibi, ben de güldürmenin ağlatmaktan

çok daha zor olduğunu söyleyeceğim. Bu itibarla en kıymeti bilinecek insanların komedi artistleri ile mizahçılar olması icap eder düşüncesindeyim. Esasen Fransızlar komik Şarlo’ya ve Mickey Mouse’un babasına en büyük nişanları olan ‘Lejyon Dönör’ü vermekle bunu isbat ve ilan etmişlerdir.”

Cemal Nadir

Cemal Nadir sergisi

Cemal Nadir’in karikatür sergisinin açılış resminde bulunanlardan bir kısmı, aşağıda ressam Nurullah Cemal bey konferans verirken
(Yazısı ikinci sahifemizedir)

Cemal Nadir sergisi

Dün açılan sergiyi yüzlerce halk ziyaret etti

Karikatüristimiz ressam Cemal Nadir beyin karikatür sergisi dün saat beşte halkevi güzel sanatlar şubesinde açılmıştır. Salonu Cemal Nadiri ve karikatürlerini sevenler doldurmuştu. İptida ressam Nurullah Cemal bey tarafından bir konferans verildi. Genç ressam, karikatürün tarihçesinden ve Cemal Nadir beyin karikatürdeki muvaffakiyetinden bahsetti.

Bundan sonra halkevi reisi Ali Rıza bey Cemal Nadirden ve çizgilerinin kuvvetli ifadelerinden bahsederek sergiyi açtı.

Sergide üç yüze yakın karikatür vardır. Sergi akşama kadar yüzlerce halk tarafından ziyaret edilmiştir.

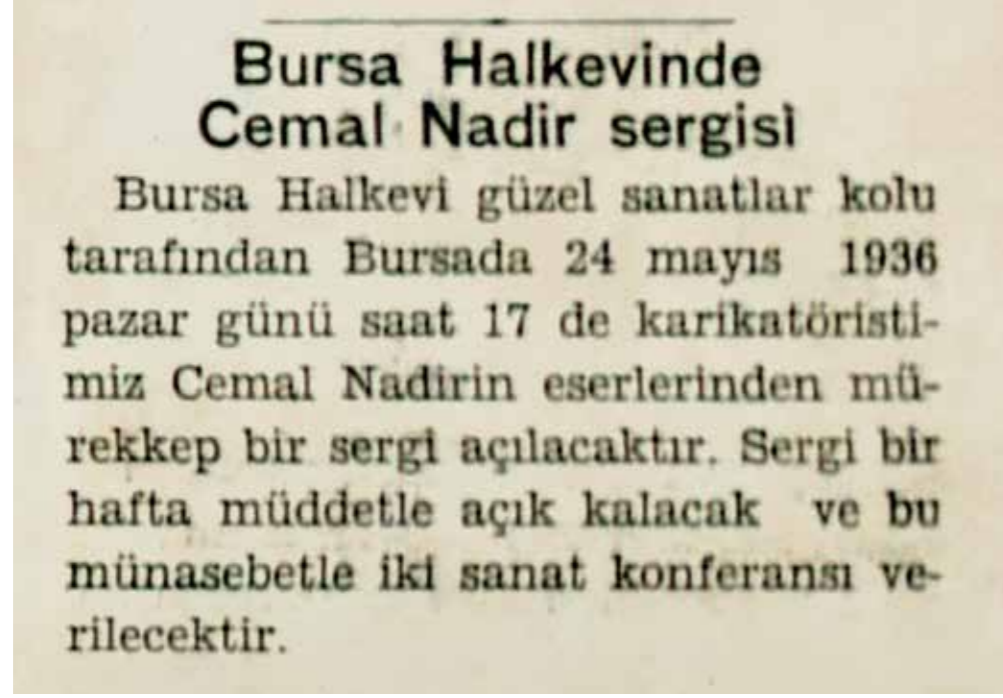
Akşam, 24 Mart 1934
...

Bursa'da Sergi

...

Akşam, 14 Mayıs 1936

Cemal Nadir doğduğu kent Bursa'da ilk sergisini 24 Mayıs 1936'da açar. Yıllar sonra tanınan bir sanatçı olarak memleketine gitmenin keyfini doyasıya yaşayacaktır. Bursa Halkevi güzel sanatlar kolu tarafından düzenlenen sergi pazar günü saat 17'de bugünkü Tayyare Kültür Merkezi'nde yapılır. Bir hafta boyunca açık kalan sergi Bursalılar tarafından ilgiyle karşılanır. Sergide Cemal Nadir "Resimde Mizah ve Mizahın Tarihi Değeri" üzerine bir konuşma yapar. Konuşmaya girişi şöyledir: "Bu gün Halkevimizin kıymetli yardımcıyla, ve yüksek huzurunuzla açılan bu sergi, büyük noksanları itibarıyla Bursa için belki bir kazanç değildir. Fakat sanat hayatımın en şerefli ve büyük bir hâdisesini teşkil ediyor. Bana bu imkânı veren sayın Halkevimize, ve aziz hemşehrilerime en candan

teşekkürlerimi ön söz olarak arz ederim." Öğretmen-Şair İlhan Şevket (Aykut) ve Ankara'dan özellikle bu sergi için gelen Manisa Milletvekili Kazım Nami (Duru) birer konuşma yaparlar.

Sergiye katılanlar arasında Nâzım Hikmet ve eşi Piraye'de bulunmaktadır. İlk defa 1933 yılında Bursa'ya kelepçeli gelen Nâzım bu kez özgürdür. Gördüğünüz fotoğraf Nâzım'ın Bursa'daki tek özgür fotoğrafı olacaktır. Daha sonra 1940 yılında Çankırı Cezaevi'nden Bursa Cezaevi'ne gelerek uzun yıllar burada kalacaktır.

Nâzım Hikmet, Cemal Nadir'in sergisi sonrasında izlenimlerini Akşam gazetesinde Orhan Selim imzasıyla iki yazı yazarak aktarır.

Akşam, 27 Mayıs 1936

Cemal Nadir sergisi sonrası
yola çıkmaya hazırlanan katılımcılar.
Soldan: (?), Bursalı gazeteci Musa Atas,
Cemal Nadir, Piraye, Manisa Milletvekili
Kazım Nami Duru, Nâzım Hikmet, (?), (?),
Şair İlhan Şevket.
1936, Bursa

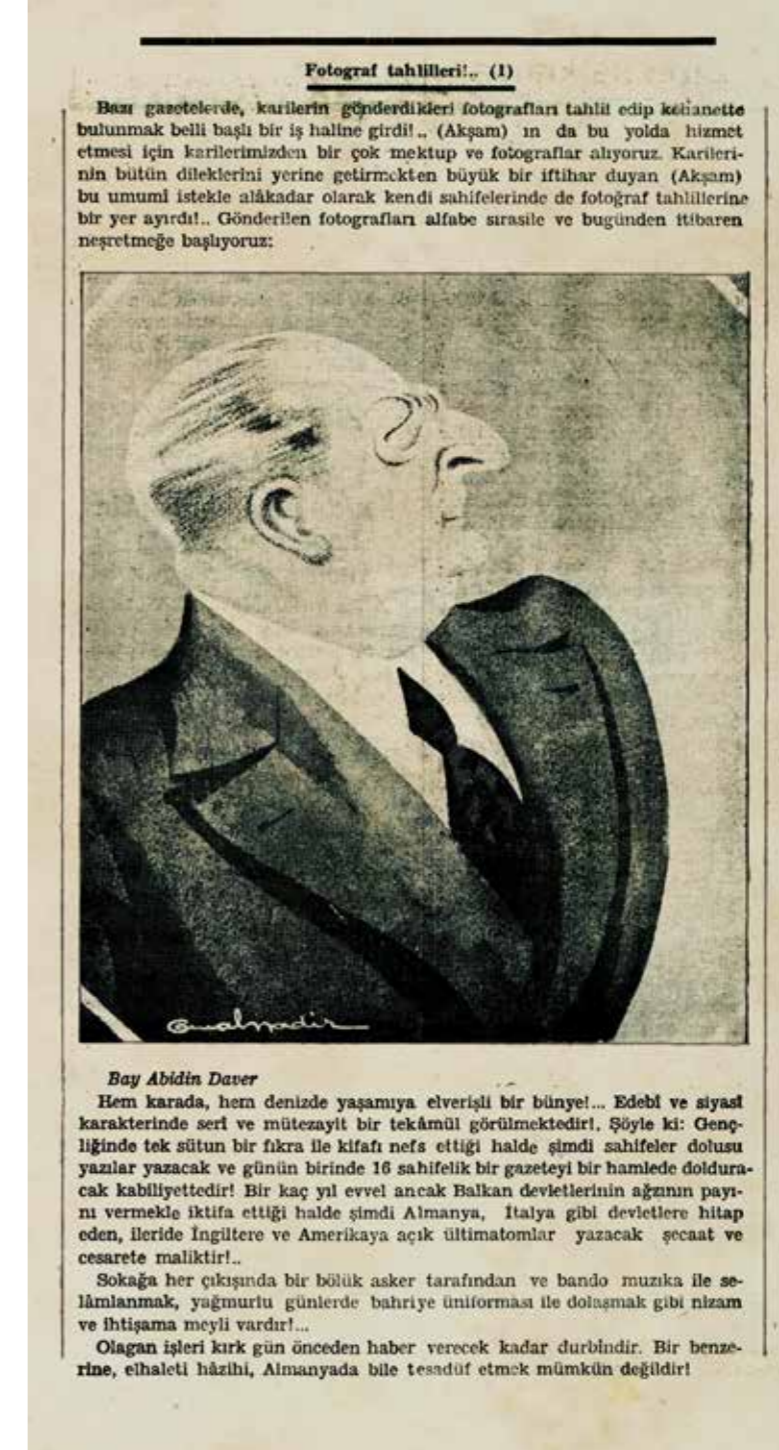
Fotoğraf Tahlilleri

“Bazı gazetelerde, karilerin gönderdikleri fotoğrafları tahlil edip kehanette bulunmak belli başlı bir iş haline girdi!.. Akşam’ın da bu yolda hizmet etmesi için karilerimizden bir çok mektup ve fotoğraflar alıyoruz. Karilerinin bütün dileklerini yerine getirmekten büyük bir iftihar duyan Akşam bu umumî istekle alakadar olarak kendi sahifelerinde de fotoğraf tahlillerine bir yer ayırdı!.. Gönderilen fotoğraftan alfabe sırasile ve bugünden itibaren neşretmeğe başlıyoruz.”

Dönemin tanınmış 42 ismini çizdiği bu seride Cemal Nadir’in yazı gücünü de görürüz. Fotoğraf tahlilini yaptığı isimler şunlardır:

Bay Abidin Daver, Müverrih Bay Ahmet Refik, Bay Ahmed Emin, Aka Gündüz, Ali Naci Karacan, Ali Sami Boyar Bay Amca, Burhan Cahit, Burhan Toprak, Burhan Felek, Cemal Reşit, Çallı İbrahim, Esad Mahmud Karakurt Etem İzzet Benice, Ertuğrul Muh-sin, Ercümend Ekrem Talu, Dr. Fahreddin Kerim, Fâ-zıl Ahmet Aykaç Faruk Nafiz Çamlıbel, Florinah Nâ-zım, Halid Fahri Ozansoy, Bay Haydar Rifat, Hâzım Körmükçü Halil Lütfü, Hakkı Tarık Us Hüseyin Rah-mi, İ. Galip Arcan, İskender Fahreddin, Dr. Mazhar Osman Münir Nureddin, Mesud Cemil, Bay Nurullah Ataç, Nizameddin Nazif, Necip Fazıl, Orhan Seyfi Peyami Safa Reşad Nuri, Selim Sırrı Tarcan, Salih Zeki, Vasfı Rıza Zobu, Yusuf Ziya, Yahya Kemal.

Akşam, 07 Ocak 1937

Fotoğraf tahlilleri I.. (7)

Bay Amca

Yeryüzünde bir eşi daha bulunmayan, nevi şahsına münhasır bir tiptir... Herkes ağlayarak doğduğu halde o gülerken doğmuştur!... Onun gülüşü, kütle- nin aradığı gülüştür, ve onun güldüğünü görenler, kendilerinin güldüklerini zannederler.

Arasıra, onun bu mazhariyetini paylaşmak isteyenler ortaya çıkarsa da halk bunlara gülmez, ağlar!... Hattâ biraz şişmanca olanlar kendilerinin (Bay Amca) olduklarını iddia edecek kadar cesaret gösterirler. Fakat onlar da yerde yatıp minare kadar rüya görenlerin akıbetlerine uğrarlar!...

İçi dışı kadar geniş ve yüzü kadar kırışksızdır. Alçak gönüllüdür. Esasen bo- yu da yüksekten atmasına müsait değildir!

Daıma doğru söyler, ve böylelikle doğru söyleyenin dokuz köyden koğulma- dığını ispat etmek ister!... Her hadiseye burnunu sokmak merakında ise de burnundan daha ilerde giden göbeği buna imkân bırakmaz!..

İnsanlar: meziyetlerinden dolayı değil, kusurlarından dolayı sevmek gibi gar- rip bir hayat telâkkisi vardır!... Eskiye, çirkine düşmandır. Her gün ele aldığı mevzular bunun için daima yeni, daima güzel olur!...

Aksam, 30 Ocak 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (11)

Cemal Reşit

Ufak tefek cüssesine, kısa boyuna rağmen şark musikisile garp musikisi ara- sında kuvvetli bir asma köprü olmaya elverişlidir. Şark ve garp sanatı onun ruhunda öyle imtizaç etmiştir ki cami içi diye bir beste yapsa kilise içi zanne- dilir!

Sazla caz, onun eserlerinde birbirini hiç yadırgamadan ahenklenir!

Beş vakit taat ve ibadetten vakit bulup musiki ile meşgul olabilecek kadar çalışkan ve enerjiktir!

Bütün melekâne hasletlerine rağmen şeytanî bir zekâyâ maliktir. Meselâ bi- raderi ekremlerle beraber yazdığı (Deli-Dolu) operetinin afişlerinde, kendi adını (Dolu) kelimesinin altına yazmıştır!...

Yüzünün çizgilerinde marazî bir nedamet ifadesi görülmektedir, ki bu da bir kompozitör olacağına bir hanende olmak saadetine erememekten mütevellit ik- tisadî ve mallî bir buhranın akisleridir!..

Aksam, 20 Şubat 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (12)

Çallı İbrahim

Volkanik bir karakter!... Fakat feveranlarında intizam yoktur. İçinde kaynıyan sanat ateşi fırçasından muşambalara, kâğıtlara döküleceği yerde ekseriya yolunu şaşırıp dudaklarından hiciv halinde dökülür!...

Deruni feveranlarını söndürmek için baş vurduğu çarelerde daima aldanır. Meselâ sanat alevlerini meslekdaşları gibi sudan işlerle teskin edeceğine ispirto gibi mevaddı muşalle ile itfaya çalışır!...

Fevkalâde kuvvetli dili vardır. Dilindeki kuvvet elinde olsaydı millî bir Rafael olabilirdi!... Tıbbiyeden çıkıp muharrir olan, bahriyeden diploma alıp şair olan nice meşahir gibi garip bir talii vardır: Ressam olmak için gittiği Paristen birinci sınıf hatip olup gelmiştir!... Eğer memleket-te bir güzel sanatlar müzesi kurulursa üstadın eserlerini muşambalarda değil, gromofon plâklarında teşhir etmek mümkün olacaktır!...

Anadoluda doğmuş olmasına rağmen bünyesi sıcak ve orta iklimlerden ziyade soğuk iklimlerde neşvünüma bulmaya müsaittir. Bunca yıllar orta iklimde yaşayarak ancak saçlanıp sakallandığı halde bir kaç günlük Rusya seyahatinde âlâ, kıvr kıvr bir kürke sahip olmuştur!...

Dansa pek kabiliyetlidir, zeybek, Sepetçi oğlu gibi millî oyunlarda mehareti vardır. Kırkıdan sonra takla, perende, uzun atlama gibi atletik oyunlara da başlamışsa da muvaffak olamamıştır!... Akrobatlıkta ne kadar acemi olduğunu bilhassa akademi-deki ıslahattan sonra ve pek geç olarak anlamıştır.

İnsan tanımakta müstesna bir kudrete maliktir, bir çocuğun sanatkar olup olamayacağını yirmi senede anlamlar!...

Akşam, 27 Şubat 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (15)

Ertuğrul Muhsin

Daima etrafına hükmetmek isteyen ve terörden hoşlanan bir karakter. Onda bu kudret, etrafındaki eşyaya, kullandığı elbiselere kadar sirayet edecek derecede galeyan halindedir!... Ekseriya kendisi tiyatrodaki bulunmadığı zamanlarda palto veya şapkasını askıda bırakmak suretile asayiş muhafaza eder!..

Şimdilik yalnız aktörler üstünde hükmünü icra eden bu terörün bir gün maazallah seyirciler üzerinde de tesirini göstererek tiyatroların boş kalmasından korkulur!...

Sanatta elbirliğine taraftar olduğu gibi lisanda da dil birliğini sever!... İster ki artistlerden kapıcıya varıncıya kadar tiyatro ile ilişkisi olan her vatandaş kendisi gibi konuşsun!... Bu itibarla üstat, on yıl sonra İstanbulun bir köşesinde (Muhsince) konuşan bir neslin bânisi olacaktır!...

İlk bakışta facia oynamaya fevkalâde kabiliyeti var zannedilir. Fakat kabiliyeti daima irade ve mantık dizginle kendisine bağlıdır. Meselâ Tepebaşında oynanan bir dram, tutmazsa hemen «Bir yerde ki yok nağmeni takdir edecek güş, Tazyii nefes eyleme tepdili makame!» diyerek iş operetçiliğe döküp belediye bütçesinde hakiki bir facia oynamaktan kendini meneder!...

Akşam, 16 Mart 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (19)

Faruk Nafiz Çamlıbel

Kuvvetli bir irade sahibidir. Etrafında bulbüller öter, ay ışıklar, kadınlar fır dönerken o, isterse, oturur, millî, vatani, hamasi manzumeler yazar!...

Birçok şairlerin başına Nizameddin Nazif kesilen ilham perisi onun elinde bir şehir tiyatrosu aktörü gibi itaatli ve mütevekkıldir!.. Ustad o günlük ihtiyaca göre- ne emrederse o kılığa girer: Bazen aruz olur, mecmua sahifelerinde arzı endam eder, bazen nesir olur, gazete sütunlarında görünür, bazen de hece olup sahneye çıkar!...

Şiir neşretmek onda bir iptilâ halindedir. Yeni şiir yazamadığı zamanlar eskilerini söyle bir harman edip bir daha neşrederek nefisini körlemesini bilir!...

Uzvi teşekkülü kimseye benzemez. Bazı hastalıklar onda akat tesir yapar. Meselâ herkes için zararlı olan (Mâlihülya) onun hayati ve eserleri için faydalıdır: Bu sayede köhne bir yalıyı sarımsaray, peynir - ekmeği mayonezli levrek, elli beslik kadını on besinde bakire, kargayı bulbül, ısrırganı sünbül, kendini Yahya Kemal görür!...

— Darıst dostlar başına!...—

Akşam, 03 Nisan 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (20)

Pek şairane bir karakter!.. İlhamı o kadar bol ve taşkındır ki kendi edebî şahsiyetini besledikten maada mizahçılara da sermaye olur!..

Adının Nâzım oluşu anadan doğma şair olduğuna delildir! Varna tavuğu gibi gayet velüttür!.. O deroce ki eserleri mecmua ve gazete sahifelerine sığmaz ve çarnâçar ilân sahifelerinde çıkar!.. Onu meslektaşlarından ayıran ve matbuat için daha faydalı bir uzuv yapan tarafı da budur. Çünkü verdiği esere mukabil patronlardan para almaz, bilâkis ilân tarifesine göre para verir!..

Büyük ve inatçı bir idealisttir. Muhatabı ister uyusun, ister düşüp bayılsın, kendi dehasını tasdik ettirmeden yakasını bırakmaz!.. Türk edebiyatının günün birinde böyle bir şairle müşerref olacağı yıllarca evvel erbabına malûm olmuştur ki Nedim, şu iki mısraı söylemek ihtiyatkarlığında bulunmuştur:

«Sözü az söyle, ağır söyle Nedim ki sühan
«Zer gibi sayılı, gevher gibi sencede gerek»

Dahilik payesi ona Hâmitler, Nazifler, Sezailer, Fikretler tarafından kütfe edilmiş edebî bir paye değil, üstadın yıllarca kapı aşındırıp nefes tüketerek aldığı edebî bir hakıdır!.. Şöhretini kuskandıkları için kimse onun hakkında bir şey yazmaz!.. Fakat o bunlara tenezül etmiyen, mağrur bir tabiate sahiptir, kendi hakkında yazılması icap eden medhiyeleri kendisi yazıp neşreder!..

«Atarlar sengi târizi dirahıtı meyvedar üzre!»

fehvasınca arastra târize uğradığı da olur. Fakat üstad söylemekten dinlemeğe vakit bırakmadığı için bu gibi rahatsızlıklardan daima uzak kalır!..

Muvaffakiyeti tıpkı (Barem) gibi merete meretebedir: Nâzım olarak doğ-

Florinalı Nâzım

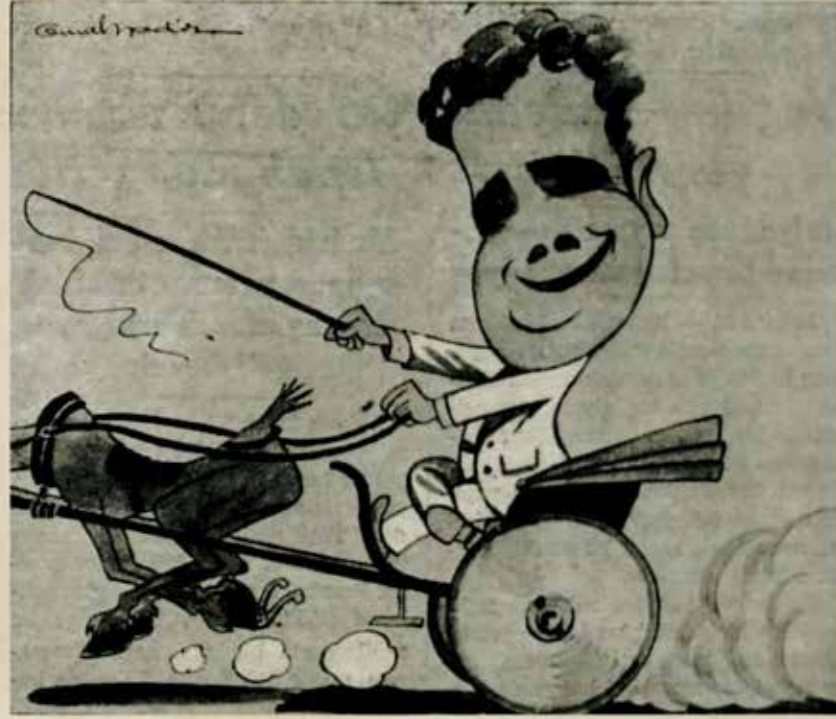
(Türkiye Cümhuriyeti şiir kralı)

muş sonra şair olmuş, sıra ile dâhi, dâhî âzam sınıflarına terfi etmiş ve nihayet (Şiir kralı) payesine ermiştir!.. Gerçi yaşayan edipler arasında ona tebaa olacak bahtiyarlar yoktur, fakat o Fikret ihtifali günlerinde Eyübe sefer edip mezar taşlarına hükümrân olur!.. Şiir imparatoru olduğu gün de Karacaahmet taşlarının kondisine biat edecekleri muhakkaktır!..

Akşam, 7 Nisan 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (23)

Hâzım Körmükçü

Yegâne olmak için yaratılmış bir şahsiyet. Meslektaşları bir yandan motörleşirken o arabayı tercih eder!.. Maamafih onun bu hasleti, otomobilli meslektaşlarının yanında yaya kalmak endişesinden doğan bir çare olarak da telâkki edilebilir!..

Musikiye kabiliyeti fevkalâdedir. Tiyatro sanatının hangi arabasına binse onun şarkısını söylemekte mahirdir!..

Muvaffakiyetinin büyüklüğüne mukabil kazancının küçüklüğü, komediden ziyade fakirizme istidadı olduğunu gösterir!..

Sanat, daima onun hükmü altındadır. O derecede ki bütün operet müellifleri onun şahsını düşünerek eser yazarlar!.. Hiç bir eserin teknik kayıtlarına bağlanmayan, geliş güzel, hür bir ruha maliktir. Bu hürriyet aşkı onda bir hastalık halindedir, bilhassa Vasfi Rıza ile sahnede karşı karşıya geldiği zaman nüksesder!..

Akşam, 22 Nisan 1937

...

Fotoğraf tahlilleri I.. (30)

Münür Nureddin

Sakalı olmadığı halde kendini tatlı tatlı dinletmesini bilen yegâne adam!..

Gayet mütevazıdır, sesi ekseriya üst perdelerde dolacağı halde kendisi tevezudan ayrılmaz!..

Fazla hayalperverdir, bir film yıldızı olmak için güzel sesin kifayet edeceği vehmine düştüğü olur!..

Musiki nazariyatına kuvvetle bağlı olduğu halde buluşları çok pratiktir. Meselâ bir çok mütehasşaların garpilâştırmıya uğraştıkları alaturka musikiyi o, bir kat farkla modernize ederir!..

Seyahate çok meraklıdır. Onun bu merakı, sesinin nerelere kadar gittiğini anıyabilmek için hem bağırıp hem koşarı Nasreddin hocayı hatırlatır!..

Verdiği konserlerle sükûtun altın olmadığını ispat ederek sanat âlemini sık sık hayretlere düşürmekten hoşlanır!..

Akşam, 02 Temmuz 1937

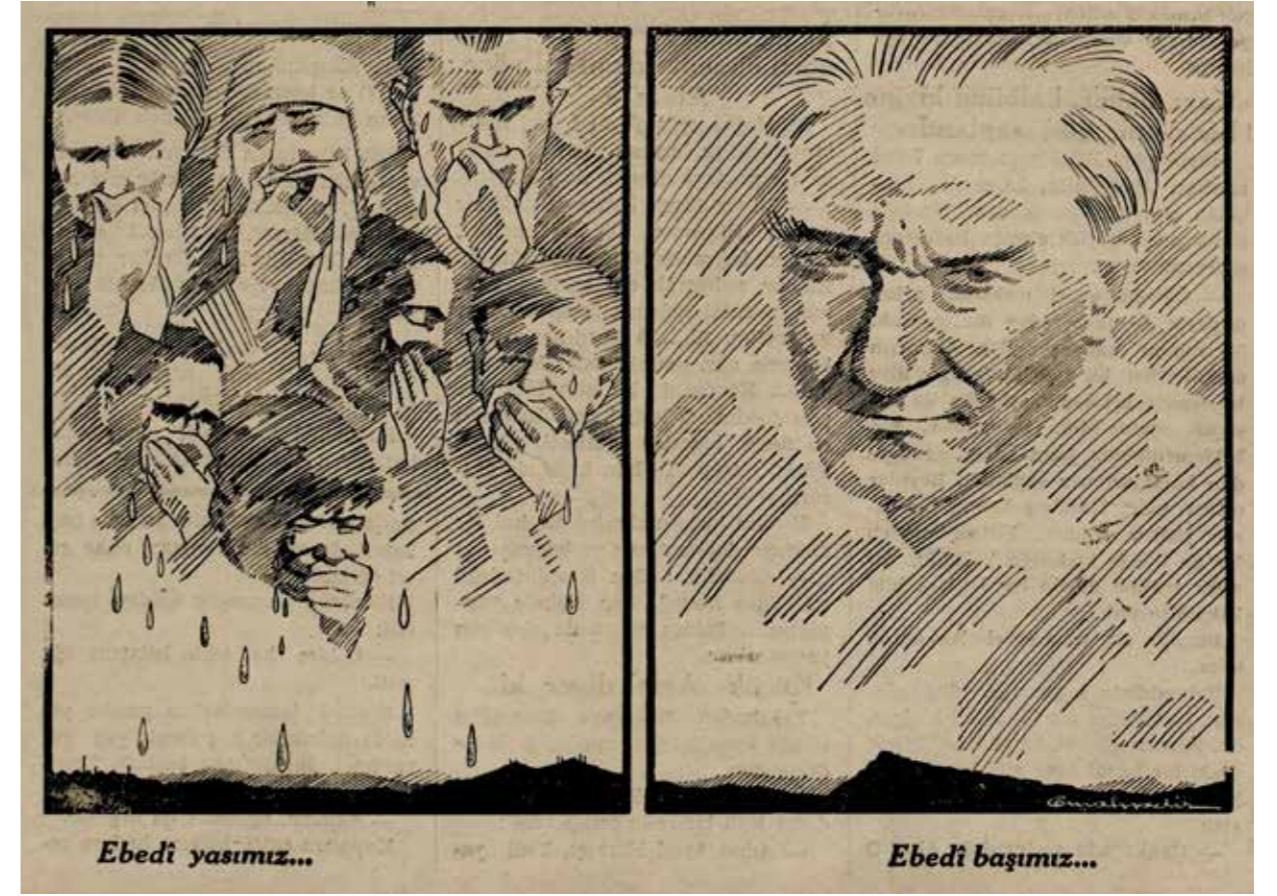
...

Atatürk

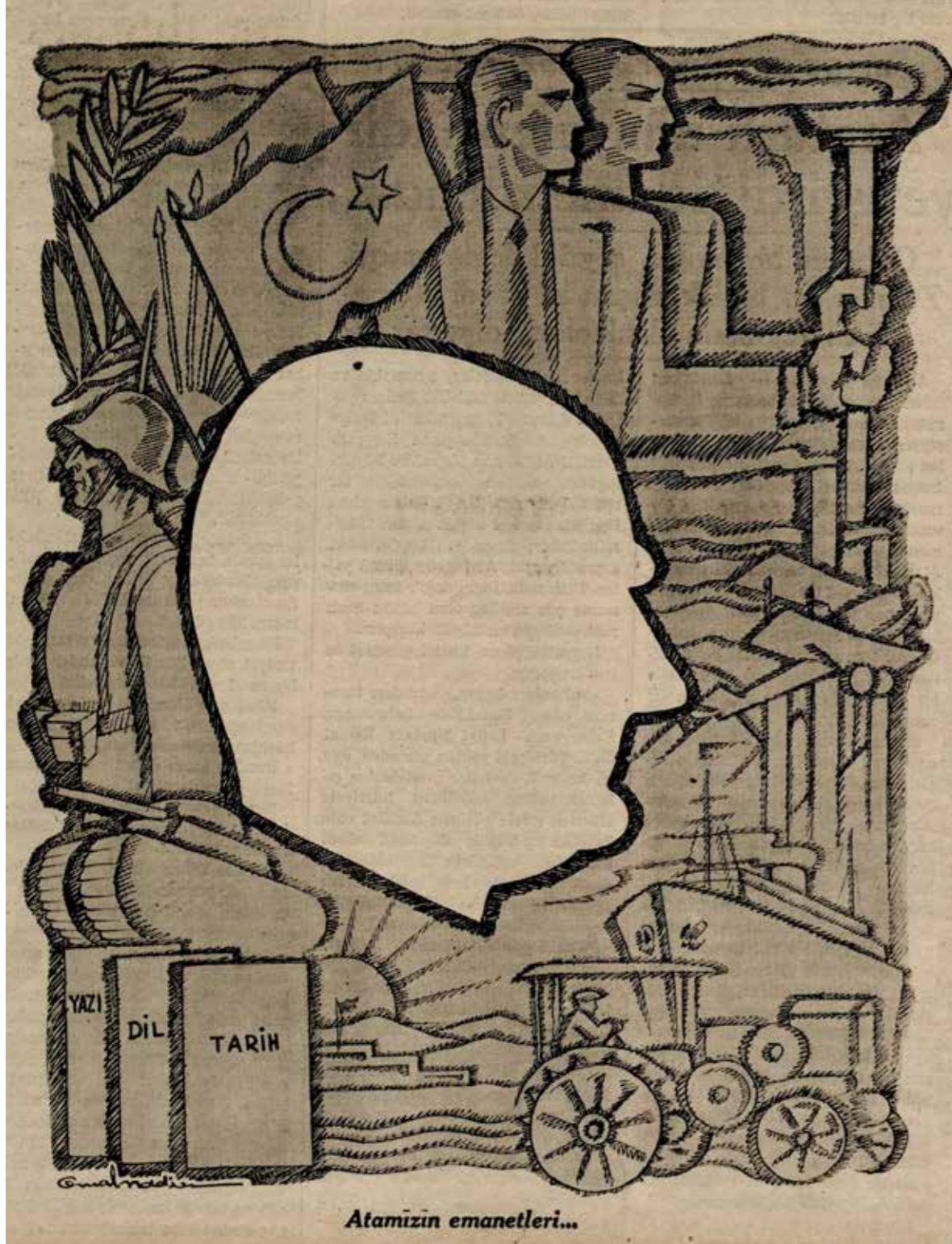
• • •

Atatürk'ün ölümü üzerine Cemal Nadir'in çizimlerini bir hafta göremeyiz.
Sonraki günlerde ise art arda Atatürk ile ilgili çizimler yapar.

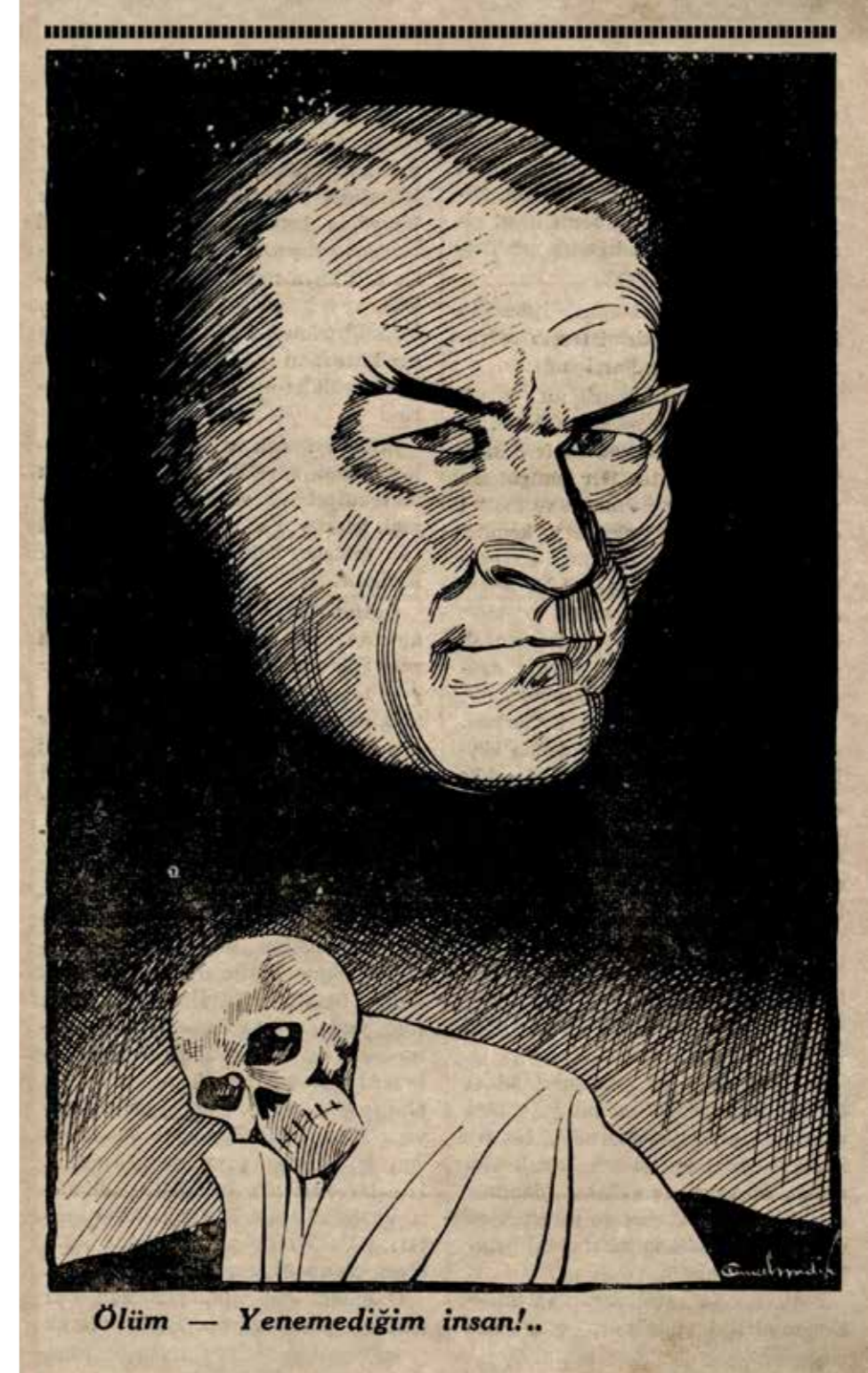

Akşam, 17 Kasım 1938
...

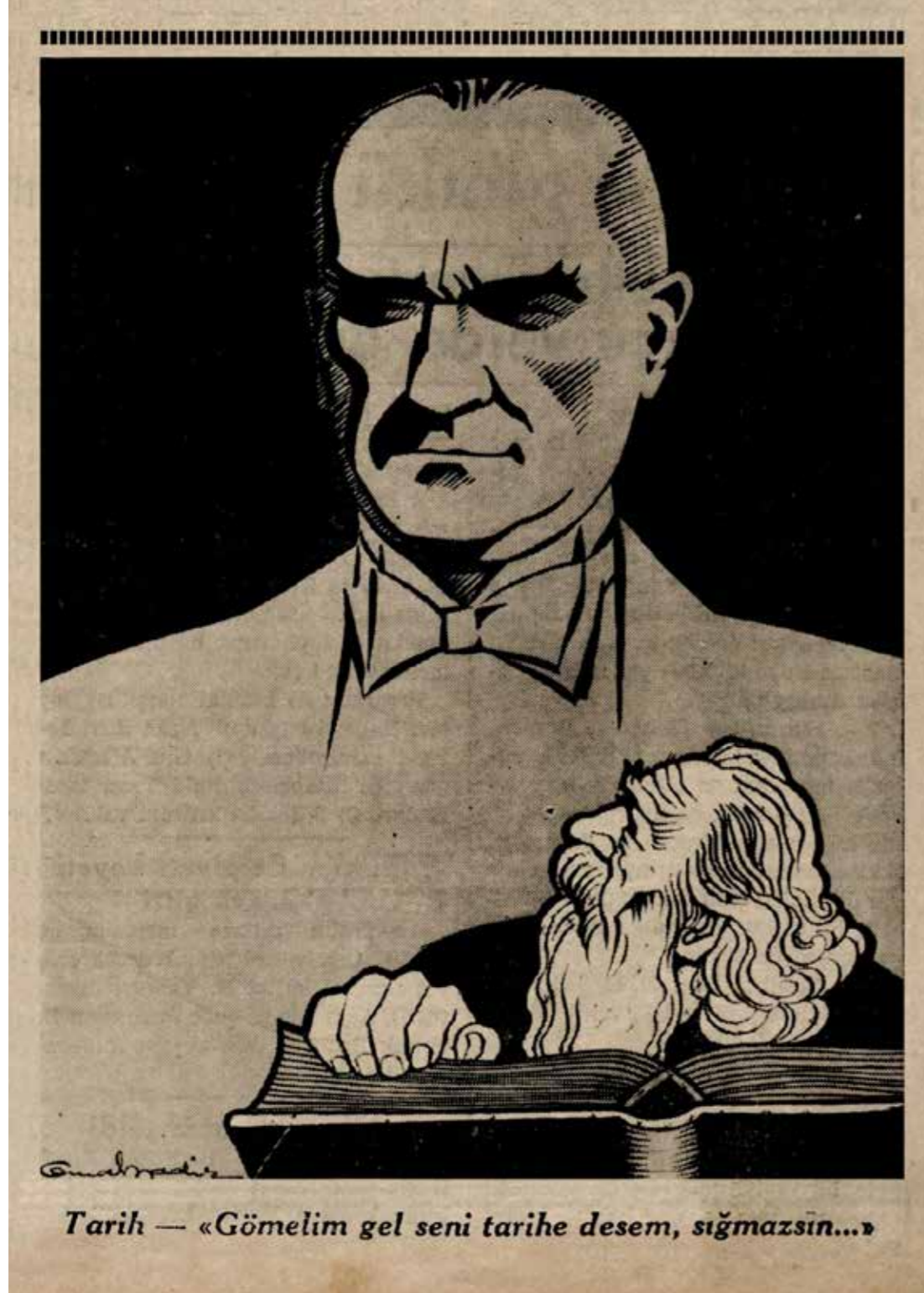

Akşam, 18 Kasım 1938
...

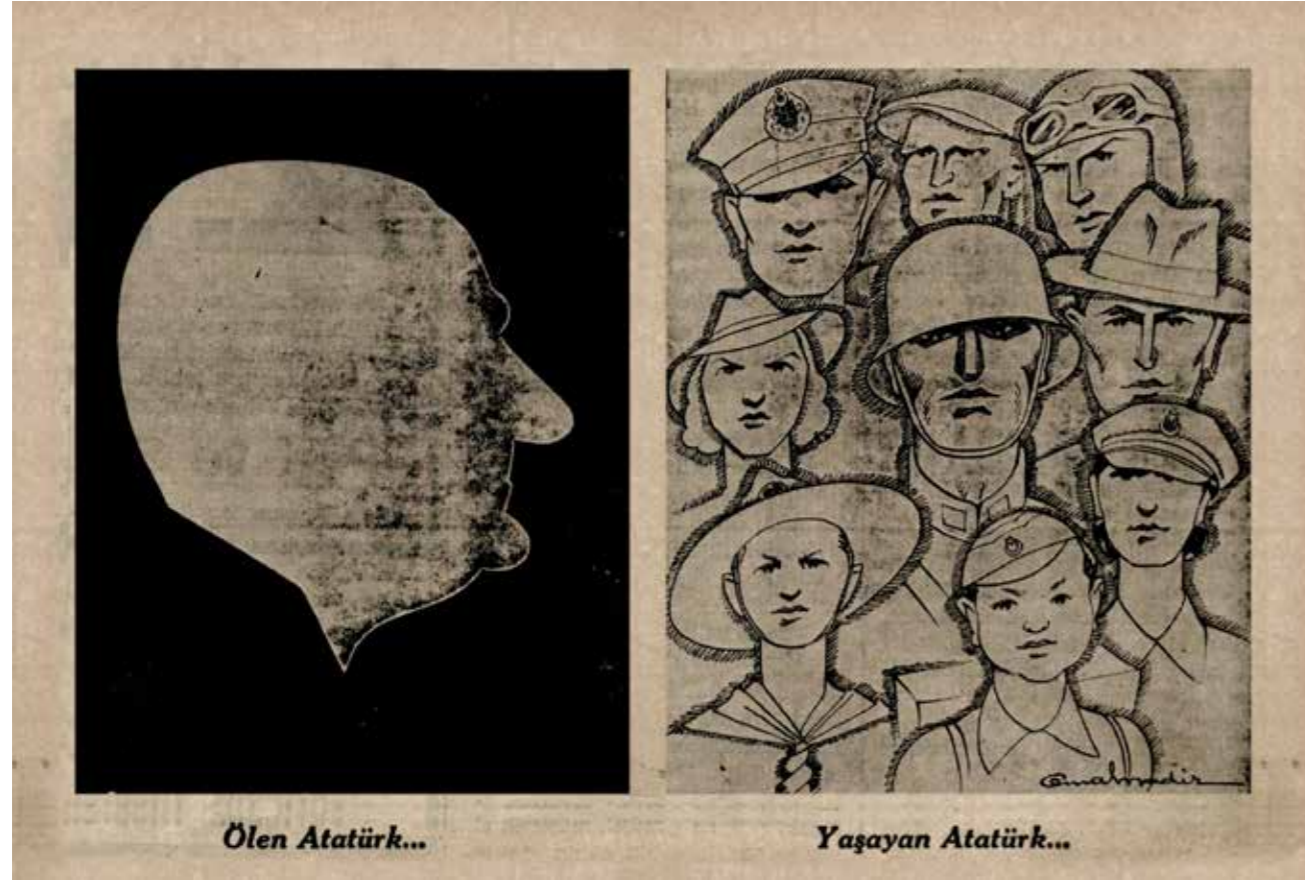
Akşam, 19 Kasım 1938
...

Akşam, 20 Kasım 1938
...

Akşam, 21 Kasım 1938
...

Akşam, 22 Kasım 1938
...

Akşam, 25 Kasım 1938
...

Savaş Karikatürleri

...

II. Dünya Savaşı yıllarında çizgileriyle, ülkemizde de yükselen Nazi hayranlığına, giderek artan Hitler faşizmine de çizgileriyle karşı durmuştur. Savaşın tüm kötülüklerini çizgilerinde sıkça işler.

Savaş döneminin yarattığı yeni zengin ve vurguncu tiplerini de çizdiği karikatürlerle eleştirmiş, savaşla beslenen asalakları cesur çizgileriyle ortaya dökmüştür.

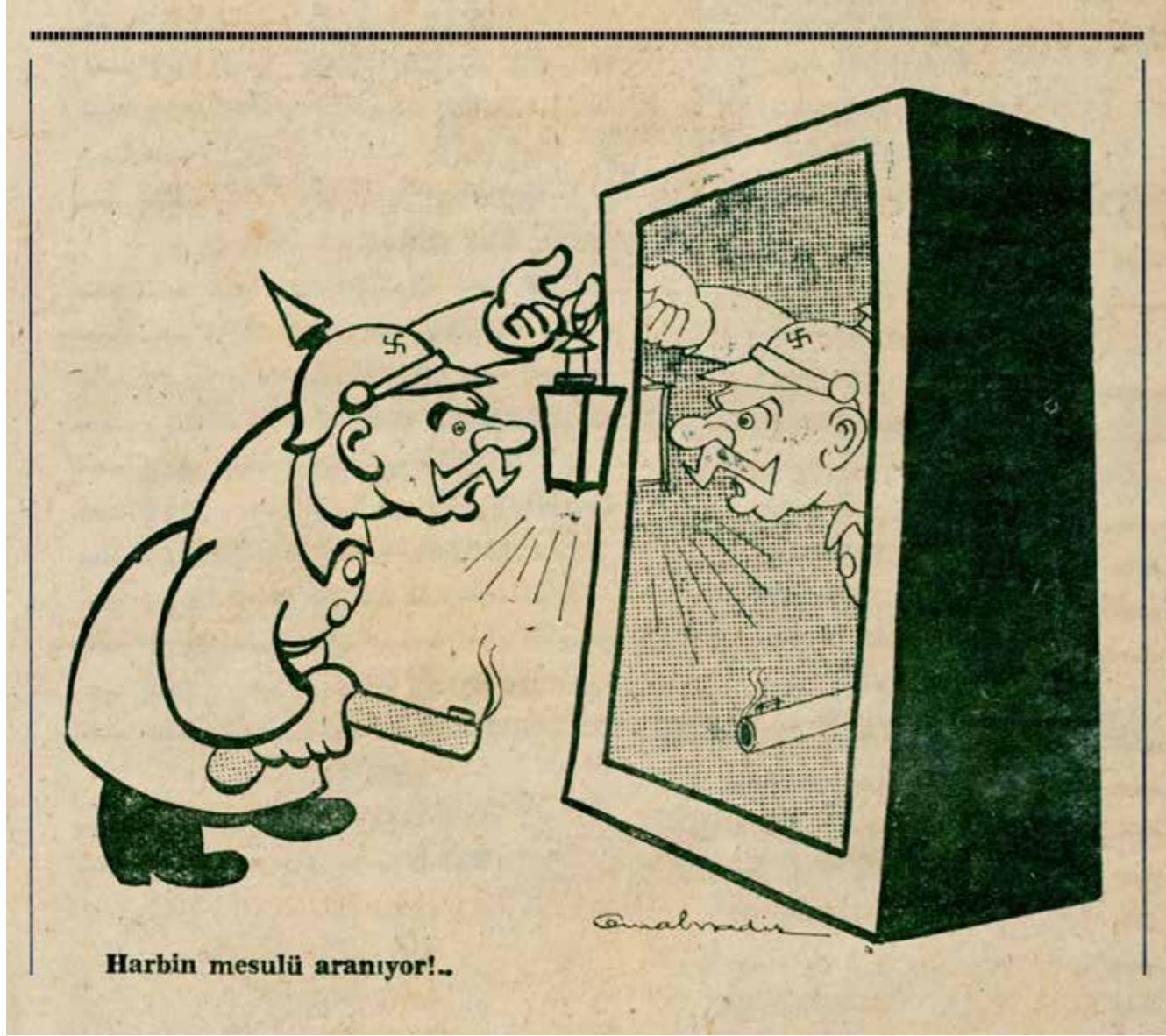

Ev sahibi — Ne istiyorsiniz bre?...

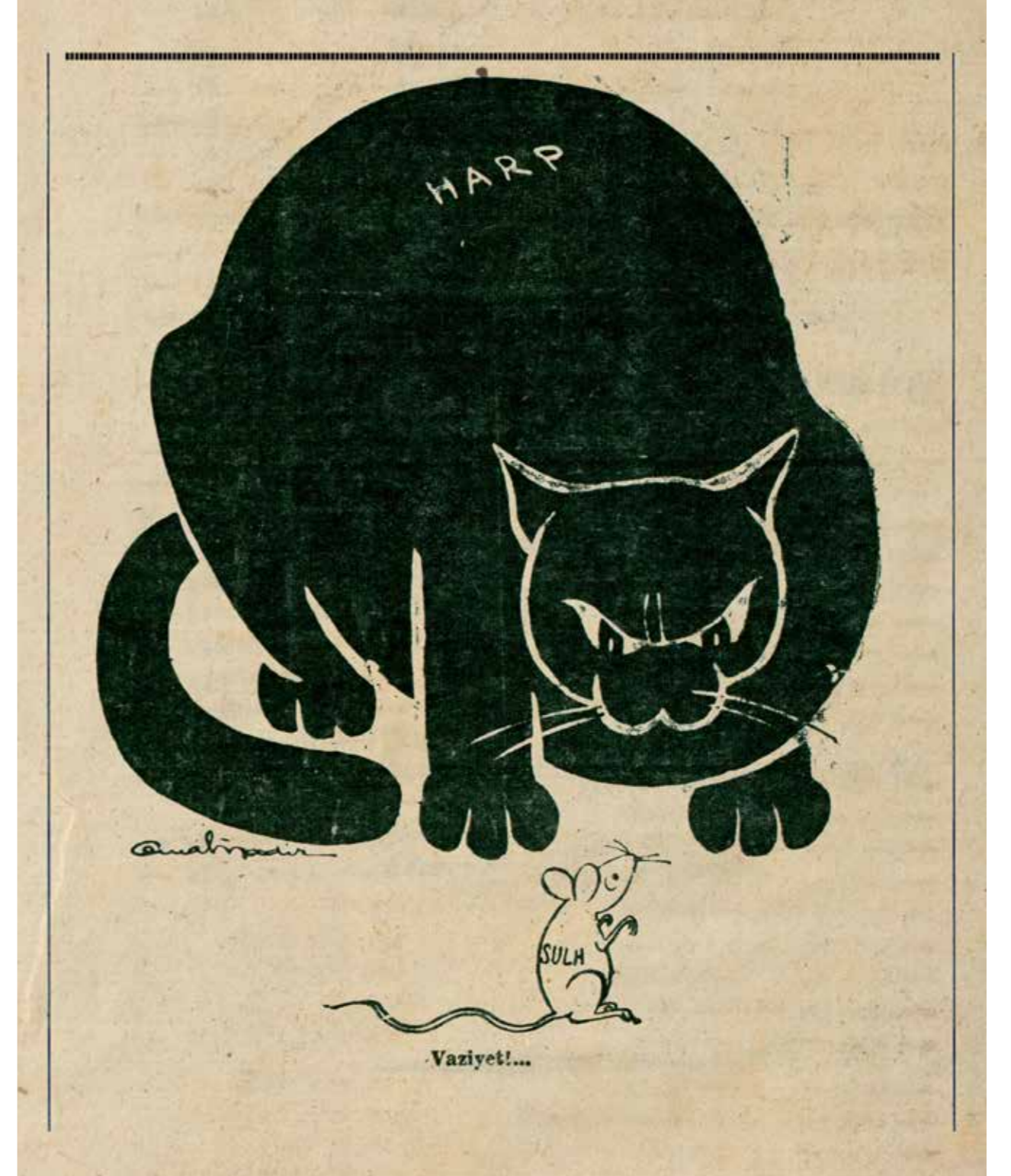
Misafir — Kapıyı aç!.. Sana sulh, asayiş, adalet getirdim!...

Akşam, 09 Nisan 1939

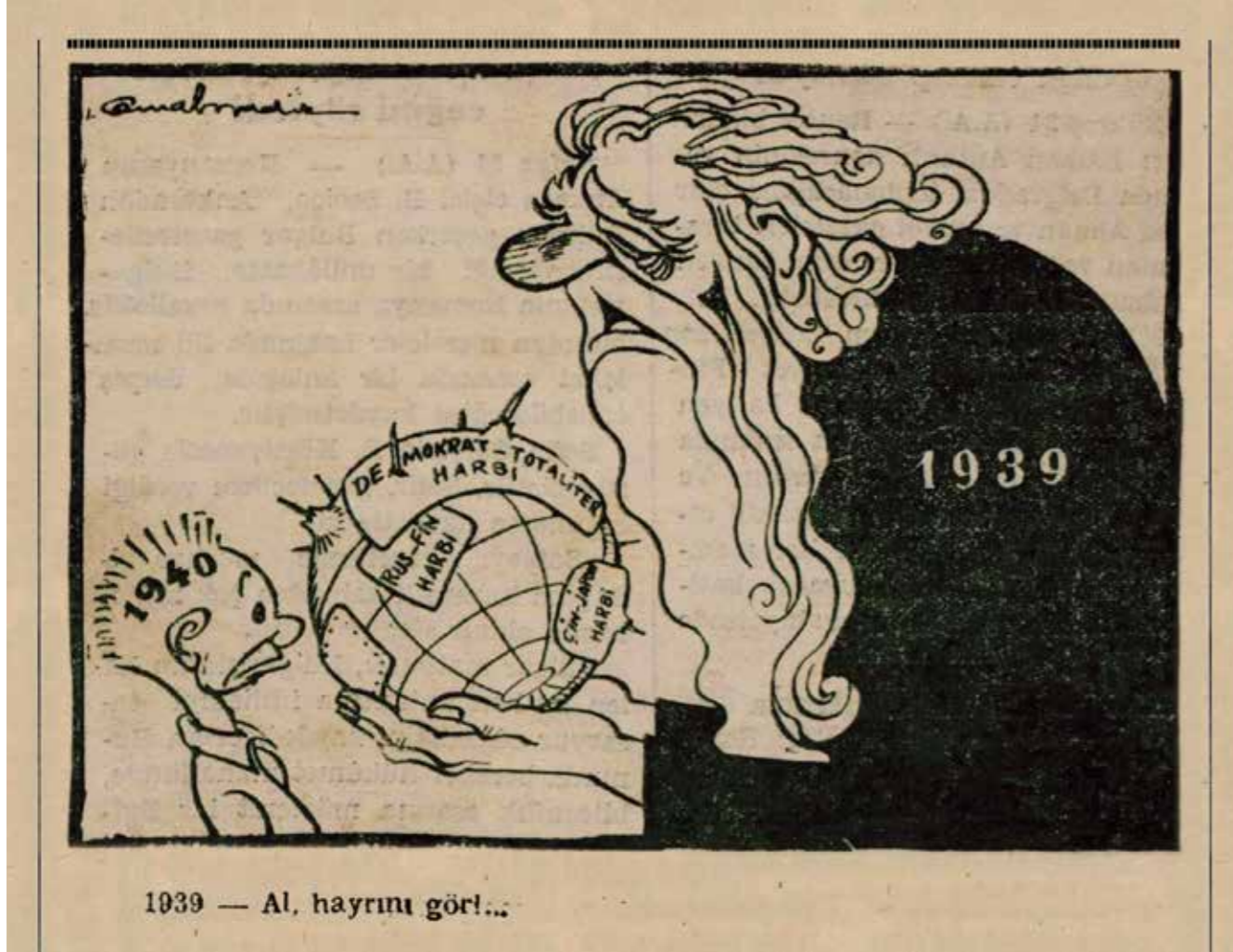
...

Aksam, 12 Kasim 1939
...

Aksam, 25 Ağustos 1939
...

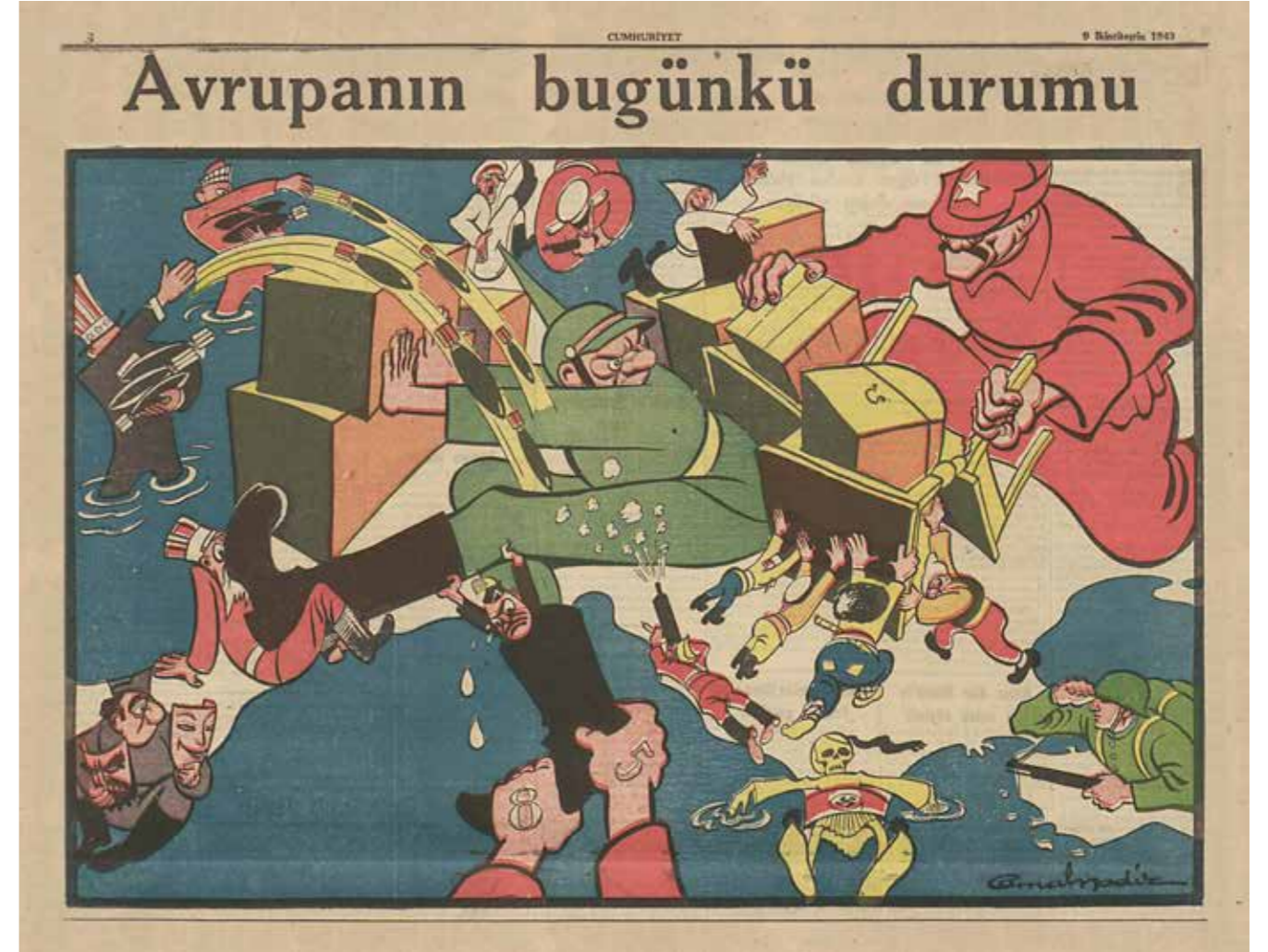
Aksam, 01 Ocak 1940
...

Aksam, 11 Nisan 1940
...

Akşam, 24 Mart 1942
...

Cumhuriyet, 09 Kasım 1943
...

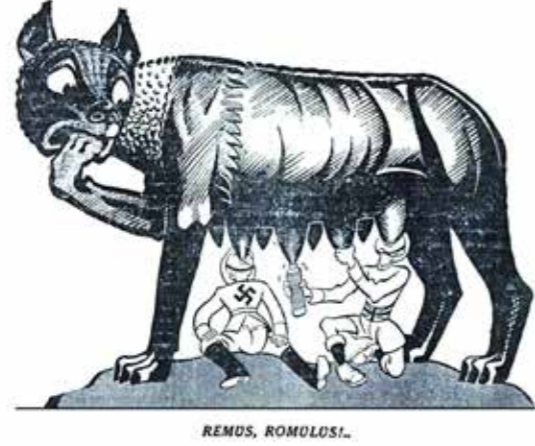

Cumhuriyet, 21 Mayıs 1944
...

Cumhuriyet, 16 Ağustos 1945
...

Cumhuriyet - 1943

...

15 yıl çalıştığı *Akşam* gazetesini bırakarak 1943 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde çizmeye devam eder. *Cumhuriyet* gazetesine geçme nedenini arkadaşları Avni İnsel'e şöyle açıklar:

“Dar yakalı elbiseler giydiğim hâlde iki yakamı bir türlü bir araya getiremiyorum. Şu yokuş Yunus Nadi gibi birkaç babacan patrona daha sahip olsa Babiali gazetecilerin Darülacezesi olmaktan kurtulur!..”

Cumhuriyet, 04 Ekim 1943

Kısmi Tercüme - Roma Tercüme

MARIA TARNOVSKA

Baskınlar - İstanbul - 1943

Ahmed Halid Kitabevi

Cumhuriyet

20 yıl sayı: 6874

İTANLIK - HALINIZI

Sali 5 Birincilerin 1943

Yeni bir seri

PASCAL
EZOLA

Çeviri: YAKOĞLU

Napolinin feci hali

Şehirde sağlam tek cadde kaldı -
500 bin kişi ac kalmak üzere

İtalyan Kral ve hükümeti Napolide

Napolide kalan sığınmacıların durumu... (Small text describing the situation in Naples)

Sisam adasında vaziyet

Mücademeler devam ediyor -
Türklerle yeni savaşlar oldu

Sisam adasında... (Small text describing the situation on the island of Samsun)

Dnieper için kat'i savaşlar oluyor

Almanlar Gomel çevresinde mukavemet ediyor -
Kızılordu Pronya nehrini geçti

Dnieper için... (Small text describing the military situation on the Dnieper river)

Sözlere ve söylevlere dair

Sözlere ve söylevlere dair... (Small text column)

Et fiyatları niçin boyuna artıyor?

Et fiyatları niçin boyuna artıyor? (Small text column)

Almanya'ya şiddetli hava saldırıları

Almanya'ya şiddetli hava saldırıları... (Small text column)

Alman denizaltıları Yeni ve büyük kuvvetlerle Atlantığa çıktılar

Alman denizaltıları... (Small text column)

BALKANLARDA

Balkanlarda... (Small text column)

YERKİN OLUNAN YARLIK VERGİLERİ

Yerkın olunan Yarklık Vergileri... (Small text column)

Memurlar Kooperatifinin tenhaca bir içtimai

Memurlar kooperatifinin tenhaca bir içtimai... (Small text column)

PEK YAKINDA

Pek yakında... (Small text column)

Bugün Renkli Haritamız:

Bugün renkli haritamız... (Small text column)

Cumhuriyet

CUMHURİYET'te

Cumhuriyet, 05 Ekim 1943

HASAN
TIRAS BİCAGI

Cumhuriyet

Hayalet Bataklıkları
DABE

20 nci yıl sayı: 6879

İYANISUL - CAGALOGLU

Fazar 10 Dörtüncü 1943

Cumhur Reisimiz Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular

İstanbul 12 Ekim - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular. İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular. İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular.

Bir toplantı

İstanbul 12 Ekim - Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular. İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular. İsmet İnönü, Milli Şef tetkik gezilerinden Ankara'ya avdet buyurdular.

Kuban köprübaşı tahlîye edildi

Dünirper'de şiddetli savaşlar devam ediyor. Ruslar cepheye iki milyon kişi sürdüler.

Moskova konferansı Sovyetler mühim bir plan hazırladı

Rusya'da herb emasında tahrib edilen şehirlerin inşası için Alman işçilerinin çalıştırılması talep edilecek.

Hamdullah Suphi'nin konferansı

Yurdumuza iltica eden İtalyanlar

Gördükleri misafirperverlikten minnetle habersizler.

İstanbul 12 Ekim - İtalyan askerleri, yurdumuza iltica eden İtalyanlar için misafirperverlikten minnetle habersizler. İtalyan askerleri, yurdumuza iltica eden İtalyanlar için misafirperverlikten minnetle habersizler.

Meb'usların tetkikleri

Dün de Ülküdar ve Kadıköy halkının dilekleri tesbit edildi.

Amerika istihsal Nazırı Tahran'da

Amerika istihsal Nazırı Tahran'da. Amerika istihsal Nazırı Tahran'da. Amerika istihsal Nazırı Tahran'da.

Roman'ın yeni tarihinden bir yappaça

RENUS, ROMULUS.

8 inci ordu cenubî İtalyada yeni bir taarruza başladı

Alman karşı hücumları püskürtüldü ve Termoli şehrine hâkim tepeler işgal edildi.

Korkunc bir hava akını

Hanover şehrine hücum eden Müttefik uçakları büyük tahribat yaptılar.

Memur maaşlarına yapılacak zamlar

MEMUR MAAŞLARINA YAPILACAK ZAMLAR.

RAHİB MUR'İN
GÜNAHI

Cumhuriyet

CEVDET PERİN
FRANSSIZ
DİLİ GRAMERİ

20 nci yıl sayı: 6881

İYANISUL - CAGALOGLU

Salı 12 Dörtüncü 1943

Çindeki Japon ordusu çekiliyor

Japonlar, ric'atlerini örtmek için şartırta taarruzlarına başladılar.

Çin istiklâli ve Mareşal Çan-Kay-Şek

Çin'in istiklâli ve Mareşal Çan-Kay-Şek. Çin'in istiklâli ve Mareşal Çan-Kay-Şek. Çin'in istiklâli ve Mareşal Çan-Kay-Şek.

Cenub İtalyada harekât yavaşladı

ÇENUB İTALYADA HAREKÂT YAVAŞLADI.

Denizaltı harbi

Almanlar münasab torpiller kullanmaya başladılar.

Muhtelif denizlerde yeniden sekiz Müttefik gemisi torpillerden.

Acı bir kaybı Meşhur güreşçi Tayyar Yalaz vafat etti

Memur maaşlarına yapılacak zamlar

MEMUR MAAŞLARINA YAPILACAK ZAMLAR.

Uçler konferansı

Rus, Amerikan, İngiliz murahhasları Moskovada toplanıyor.

Büyük Rus taarruzu

Almanlar, Dnieperi muhtelif yerlerden geçen Kızıldordu durdurmağa çalışıyor.

Alman rodyosunun yanlısı bir haberi

ALMAN RODYOSUNUN YANLIISI BİR HABERİ.

İnsan Seliyle Son Yolculuk

Cemal Nadir, 15 Aralık 1946 tarihinde şiddetli bir nezleyle tutulur. Bu nezleyi birkaç gün içinde atlatır ve tekrar *Cumhuriyet* gazetesindeki işine döner. Bu sıralarda Eminönü Halkevi'nde verdiği konferanstan yorgun ve terli bir şekilde evine döner. Dört beş gün yatakta kalan ve iyileşemeyen Cemal Nadir, Alman Hastanesi'ne kaldırılır. Hastanede kaldığı süre içerisinde hastalığın onu çok sevdiği hayattan ayırabileceğini hiç düşünmez. Her zamanki gibi şakacı, şen ve ümit doludur.

Son iki gününü koma hâlinde geçiren Cemal Nadir, henüz 45 yaşındayken, 27 Şubat 1947 Perşembe sabahı saat 10'u 10 geçte hayata gözlerini yumar. Ölümünden sonra sadece grip olmadığı kan zehirlenmesinden öldüğü anlaşılır.

Cemal Nadir'i tedavi eden Prof. Dr. Akil Muhtar, ıstırap çekmediğini belirtir ve koma haline gelmeden önce son sözlerinin şunlar olduğunu söyler:

"Ah iyi olsam, terliklerimi giysem, şu odada dolaşırsam, şu köşeye geçsem, resimlerimi yapsam..."

Cenazesi ölümünden bir gün sonra üniversite gençliğinin ellerinde Beyazıt Meydanı'nı götürülür. Meydan çelenklerden yapılmış bir çiçek bahçesine dönmüştür. İnanılmaz bir kalabalık vardır. O güne kadar, bir sanatçı cenazesinde görülmemiş bir insan seliyle nidalarıyla, Beyazıt'tan Cağaloğlu'na kadar eller üzerinde götürülür. Cağaloğlu'nda bütün dükkânlar kepenklerini kapatmışlar ve dükkânların kepenklerinde bir kâğıt yapıştırılmıştır: "Cemal Nadir'in ölümü münasebetiyle müessesemiz 12'den 15'e kadar kapalıdır."

Cemal Nadir, onu çok sevmiş İstanbul halkının gözyaşları içerisinde Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilir. Gazeteci Şevket Evliyagil'in 1943 yılında *Yarım Ay* dergisi için yaptığı röportajda şöyle diyordu Cemal Nadir:

- "- Benden sonra, ortada ne kalacaktır?"
- Allah geçinden versin üstadım, isminiz ve eserleriniz.
- Hayır!.. Yanılıyorsunuz, benim arkamdan, benden tek bir şey kalacaktır, AMCABEY."

Cumhuriyet, 28 Şubat 1947

Cumhuriyet, 01 Mart 1947

Taksim, 11 Ocak 1947

Ardından

• • •

“Cemal Nadir’in Türk basın ailesine katılışı kahkahanın ucuzladığı ve nüktenin işportaya düştüğü bir devreye rastlar. O bakımdan onun gördüğü hizmet, ilk mesleği olan öğretmenliğe de yaraşır bir değerde idi.”

Cemal Nadir’siz Kaldık... / Toplu İğne¹
28 Şubat 1947, Ulus

“O göz kamaştırıcı bir kır çiçeği gibi bu toprakta kendi kendine yetişti, kendi kendini yetiştirdi. Bütün

ahlâk zaafılarımızı, insanlık kusurlarımızı yüzümüze vurdu ve biz güldük geçtik. O da gülerek ve güldürerek aramızdan göçtü gitti.”

Cemal Nadir / Burhan Cahid
01 Mart 1947, Akşam

“İçinde yaşadığımız yıllar zarfında tebessüme ne kadar hasrettik. En az, en

kiymetli şey, neşeydi. İşte Cemal Nadir, devrin abusuğu ile tam tezad halinde bir pınardı; halk onun membaından ferahlatıcı bir nasip alıyordu, kaybedilen bu abihayattır ve matem onun için.”

Bir Kaç Çizgi ve Bir Tefelsüf / Va-Nu
01 Mart 1947, Akşam

“Hiç şüphe yok, onda kafa, daima eli geçti: Eserlerini, seyretmekten ziyade okuduk. Hayretlerimiz ve hayranlıklarımız, çizgiden çok yazıyadır.”

Cemal Nadir / Yusuf Ziya Ortaç
12 Mart 1947, Akbaba

“Kendisinden duyduğuma göre daha ilk mektep Sıralarında resim yapıyormuş. Boş zamanlarında mahallenin bekçisi, saka, yaşlı teyze gibi tiplerini birkaç kalem darbesi ile ifade etmeğe başlamış. Kendisi bunda muvaffak olduğunu görerek devam etmiş ilerlemeğe çalışmış. Diğer taraftan karikatürize olanlar kendisine kızmağa başlamışlar; o ise aldırmamış.”

Bn. Gönül Güler ile Bir Konuşma... / Tahsin Berküren
Mart-Nisan 1948, Galatasaray

“Bizim Cemal Nadirin bir büyük hususiyeti hadiselere, daima sevimli bir tarafını bulup, oradan bakmak ve öyle görmektir. Onun içindir ki, büyük sanatkar, birçok memleket meselelerini, en öldürücü çizgilerle tenkit ettiği halde, kendisine, zannederim sinirlenen, kızan, kin bağlayan tek adam yoktur.”

Cemal Nadir’in Hususiyeti / Doğan Nadi
07 Mart 1947, Mizah

“Cemal Nadir Güler’in kalın gözlüklerinin dünyaya filozofça bakan ışıklı gözleri hakikaten “nadir güler”di. Zira bütün bir cihanı güldürmekten kendisi gülmeye vakit bulamazdı ki!..”

Cemal Nadir / Orhan Karaveli
Mart-Nisan 1948, Galatasaray

“Cemal Nadir imzası Türk karikatürcülüğünün zirvesinin adıdır. Zira bu imza hakikaten sanat ufuklarının en büyük irtifalarına yükselmiş, etrafında kendisine yakın kimse bulunmayan bir sanatkarın imzasıdır.”

Cemal Nadir’in Kendine Has Vasıfları Abdi İpekçi
Mart-Nisan 1948, Galatasaray

“Halk sevgisi büyük sanatkarın en mühim davalarından biriydi. O yıllarca her gün halkın ağızından konuştu. Amcabey’ini bir gün bir esnafla karşılaştırıp onun dertlerine ortak oldu. Ara sıra tatlı tatlı alayı da ihmal etmeyerek ona bazen de akıl öğretti.”

Cemal Nadir’de Halk Sevgisi
Selma Emiroğlu / İlkbahar 1950, Aile

“Biz, onu tanıyan ve sevenler kalblerimizde sönmez bir acı hissederken, gelecek neslin çocukları onun doğum gününü kutlayacaklardır.”

Karikatür Mesleğinin Bir Kutbu Olan
Cemal Nadir’i Kaybettik

Ramiz Gökçe / Mart-Nisan 1948, Uludağ

“Cemal Nadirin karikatürlerini görenler bu sanatkarın kendi zekâsına bir an bile hiyanet etmediğini çok iyi bilirler.”

Cemal Nadir ve An’anevî Türk Zekâsı
Nihad Sami Banarlı / 09 Mart 1947, Yedigün

“Yıllarca önce, benimle henüz pek az tanıştığı sıralarda, *Akşam*’da neşrettiği bir portre serisi arasında benim de bir karikatürümü yapmış ve altına da beş, on satır yazmıştı. Bu yazıyı okuduğum zaman kendimi, kendi ruhumu bir aynada görüyorum sanmıştım. Onun bu satırları o kadar ben idim bahsettiğim seride. Cemal Nadir kimin portresini yaptıysa, hepsini aynı derin görüşle tahlil etmişti.”

Arkadaşlarının Kalemile Cemal Nadir
Abidin Daver / 28 Şubat 1947, Cumhuriyet

“Her sabah, gazetesinin köşesinde, Cemal Nadir’i arardık. O, günümüzün ferah ve açık bir başlangıcı idi. Kızgınsak bile yumuşar ve ‘- Adam sen dee!’ derdik. Edebiyatın iyisi vazifesini böyle görür.”

Cemal Nadir’in Ölümü / Falih Rifki Atay
03 Mart 1947, Ulus

“Onun gözleri, sırmalı kaftanları, yaldızlı, nişanlı üniformaları, zahit cübbelerini deler, deriyi soyar, iç dünyamızı bütün hatlarıyla çırpıçplak ortaya koyardı.”

Cemal Nadir Hakkı / Süha Gezgin
28 Şubat 1947, Vakit

“Şu anda benim için yaptığı karikatürleri hatırlıyorum. Zevksiz seyrettiğimi bildiğim hiç yok. Hele yanlış kitaplar meselesinde tepsi üstüne yığıldığı ciltlerin önündeki halimi “Ayıkla pirincin taşını” lejandını, bu satırları yazarkenki duygum hiç müsait olmadığı halde, gülümsüyerek hayalimin önünde buluyorum. Onun ölümüyle yalnız bir zekâ ve sanat değil, bir terbiye ve nezahat de sönmüş oldu.”

Ölümü Dolayısıyla / Hasan Ali Yücel
09 Mart 1947, Ulus

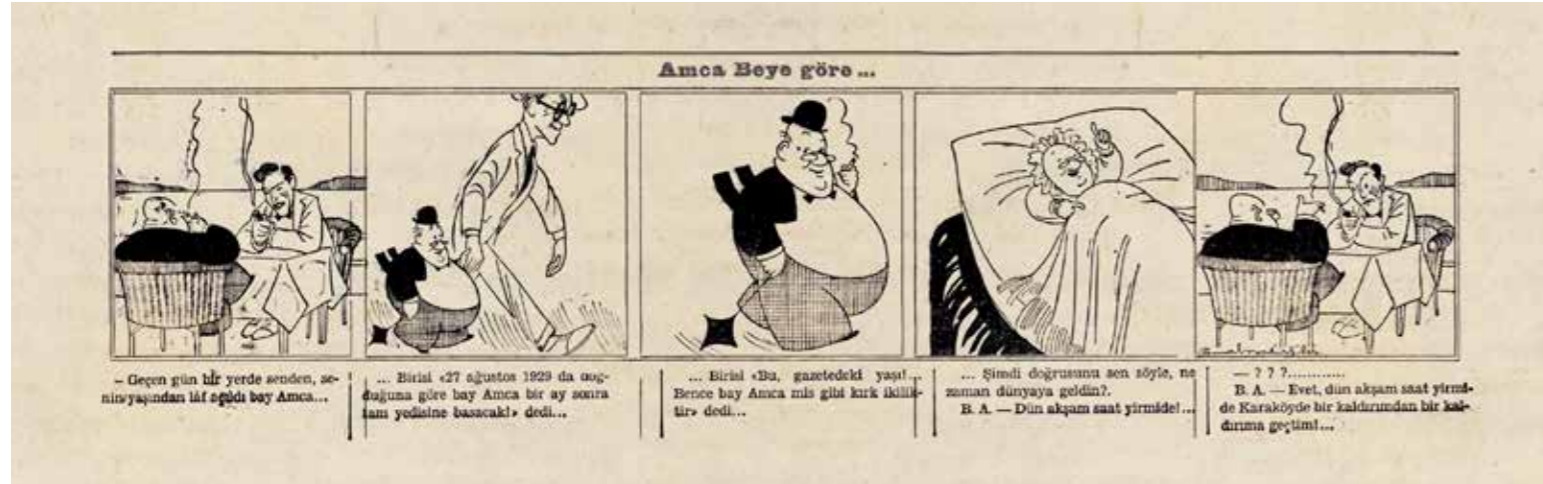
“Hadiseleri kalemile didikleleyen Cemal Nadir, hadiselerin daima üstünde kaldı, onlara dışarıdan ve yukarıdan bakmasını bildi. Kimsenin tarafını tutmadı, kimsenin ‘adam’ı olmadı. Sağlam karakterli bir Türk sanatkarı olarak fırçasının hürriyetini ölünceye kadar kiskanç bir aşkla korudu.”

Onu Toprağa Biraktıktan Sonra / Nadir Nadi
01 Mart 1947, Cumhuriyet

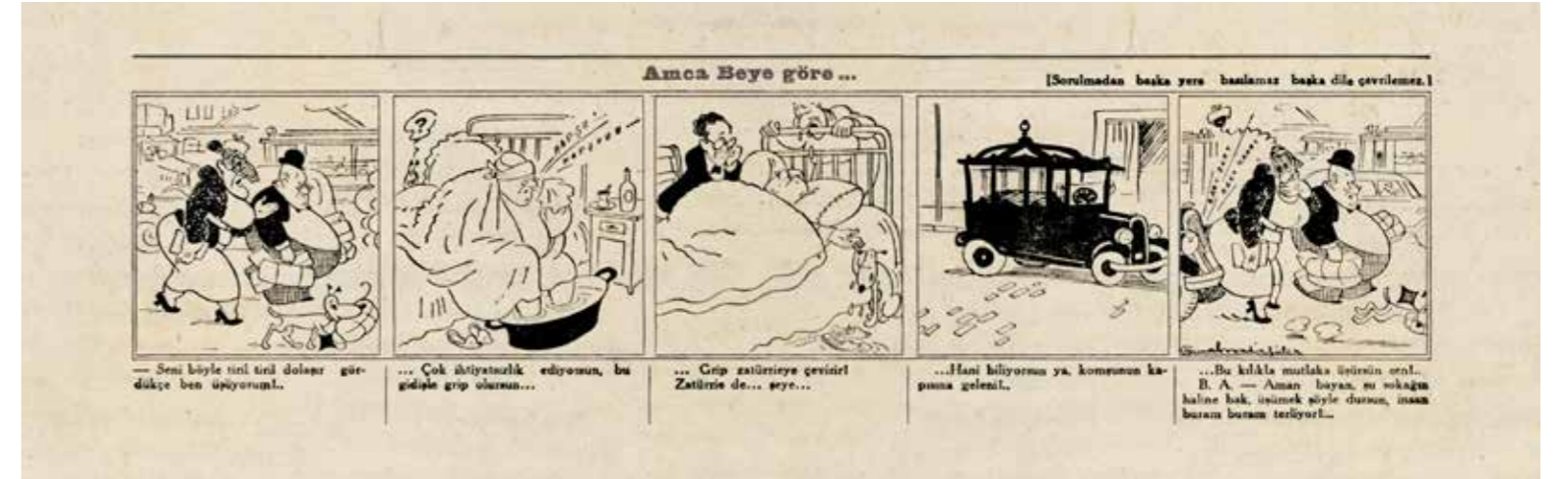

Kendi Çizgileriyle Cemal Nadir

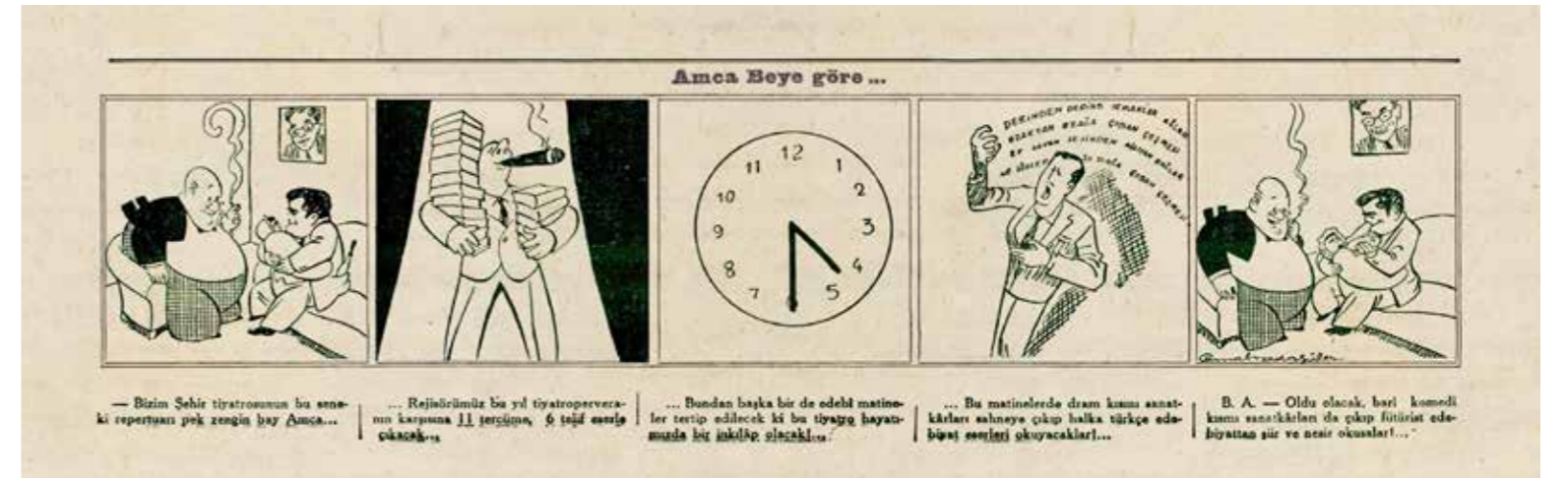
...

Akşam, 01 Ağustos 1936
...

Akşam, 02 Ekim 1935
...

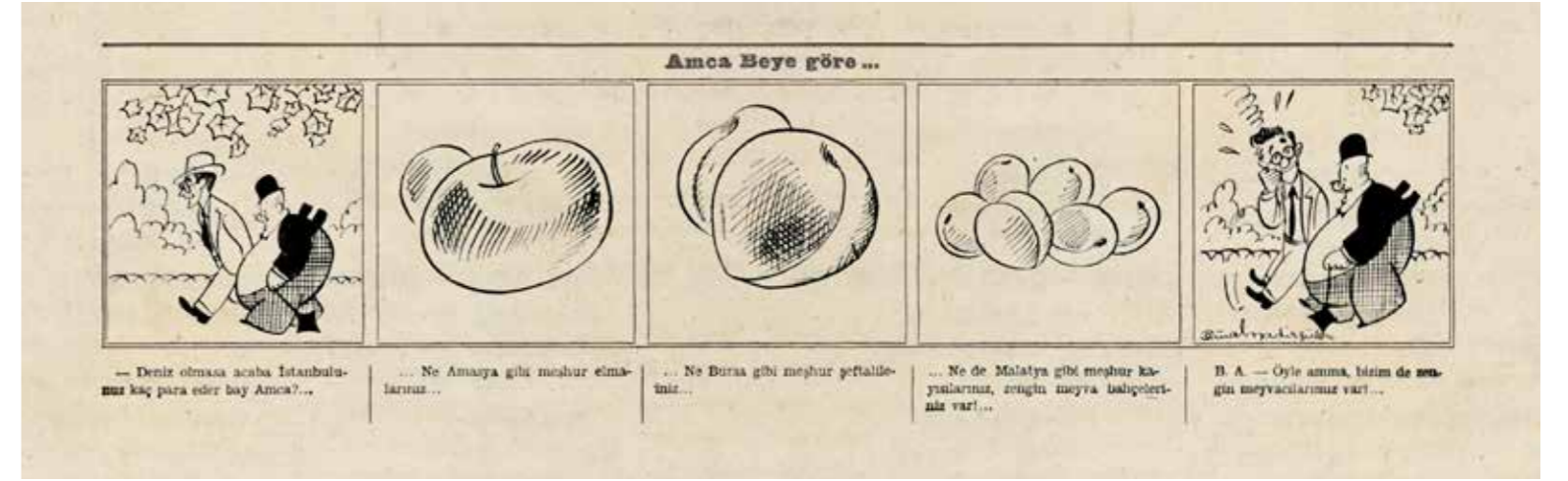

Akşam, 03 Eylül 1940
...

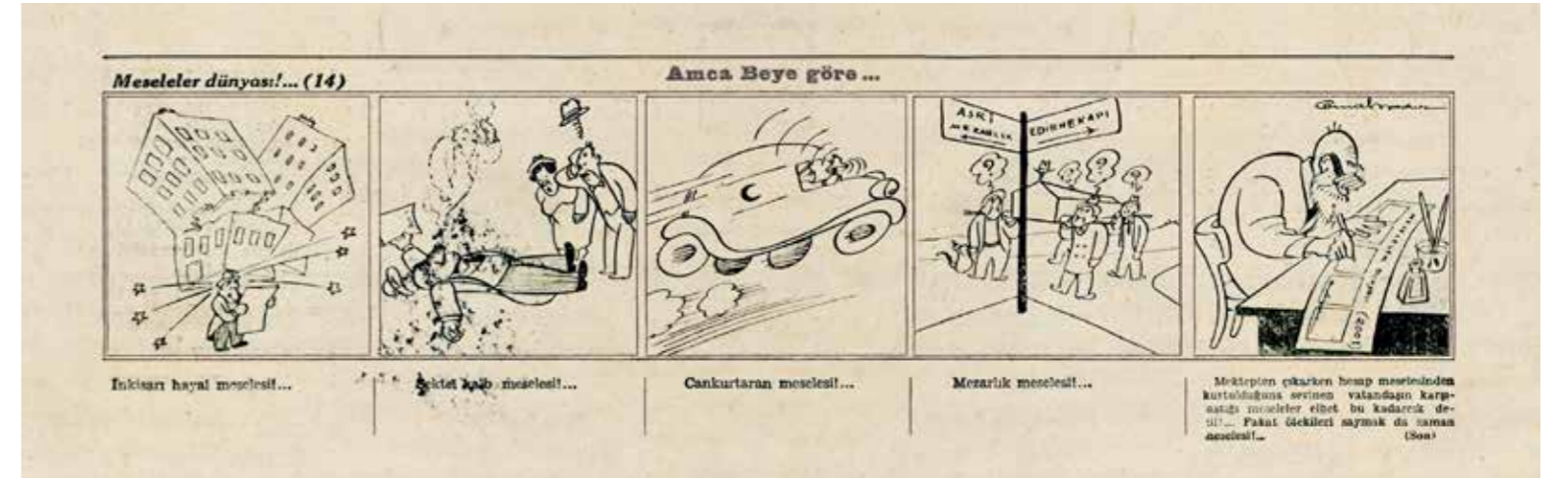

Akşam, 08 Temmuz 1931
...

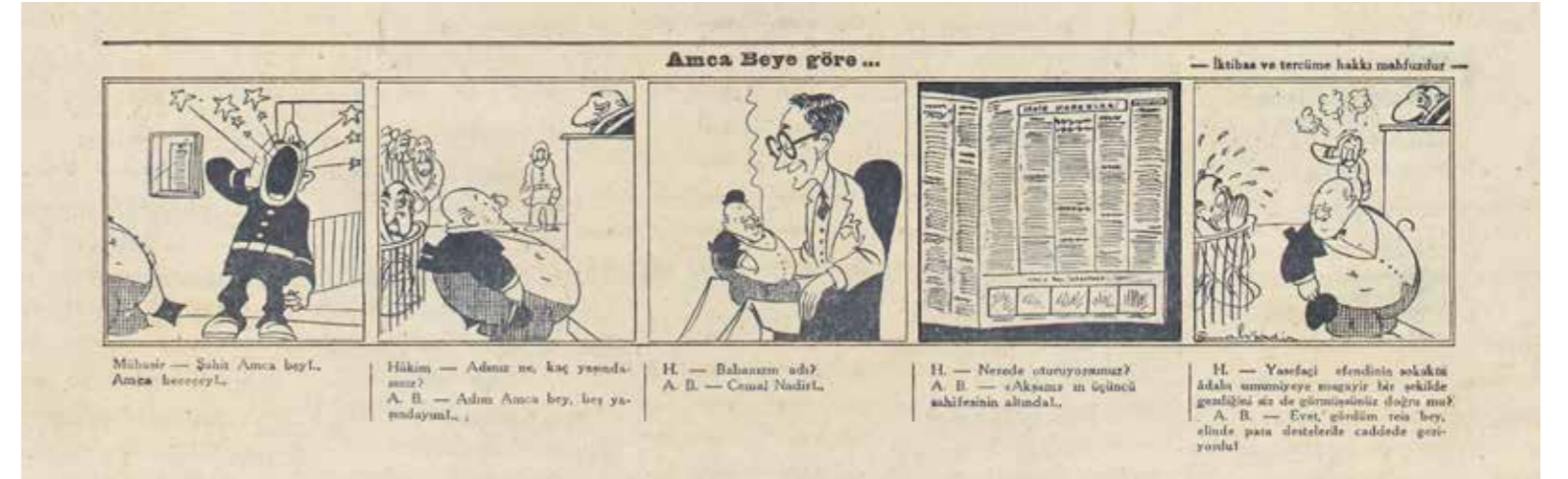
Akşam, 10 Ağustos 1938
...

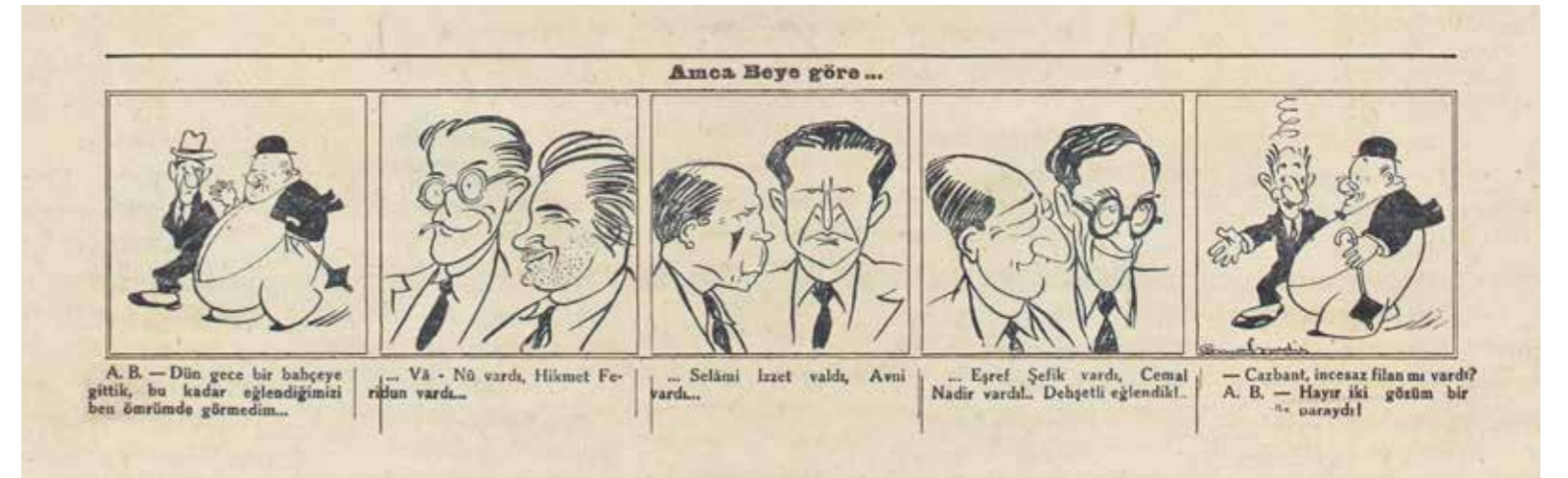
Akşam, 12 Mart 1939
...

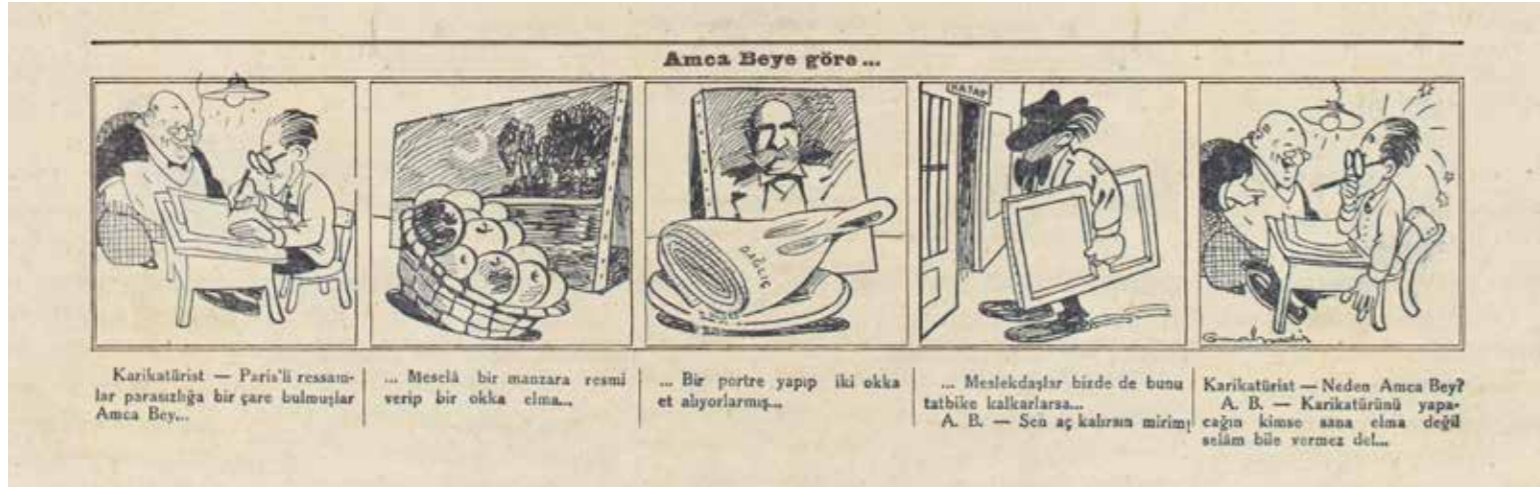
Cemal Nadir otomobiliyle
...

Akşam, 17 Nisan 1934
...

Akşam, 21 Ağustos 1932
...

Akşam, 12 Ocak 1932
...

Akşam, 13 Ocak 1935
...

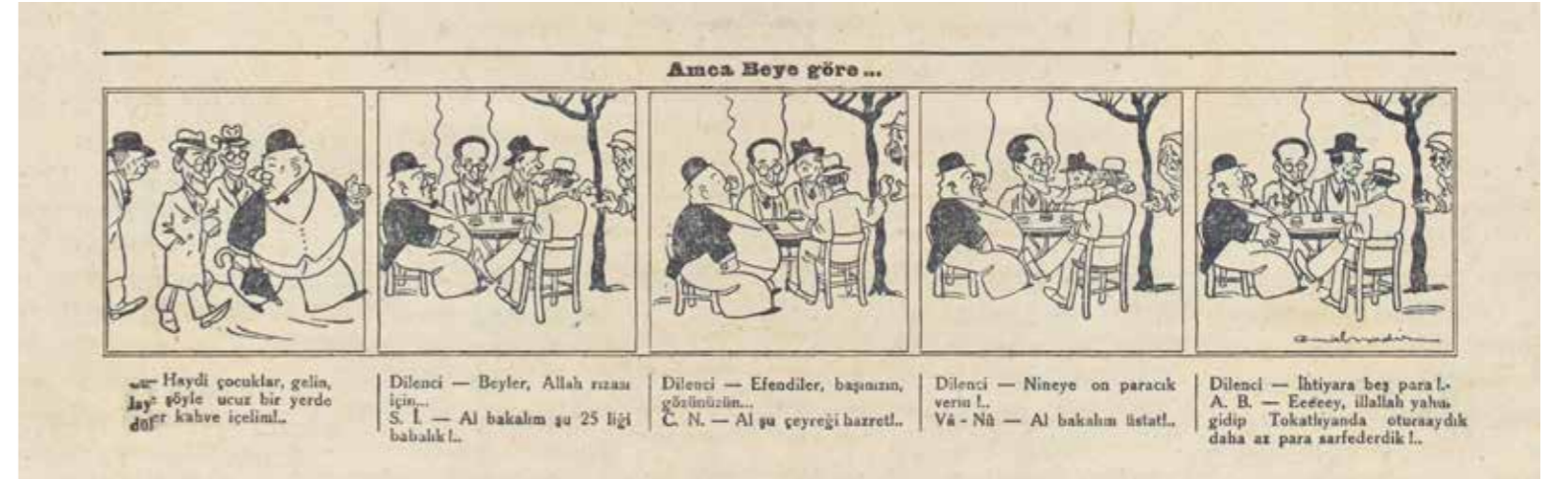
Cemal Nadir Akşam gazetesinin balkonunda
...

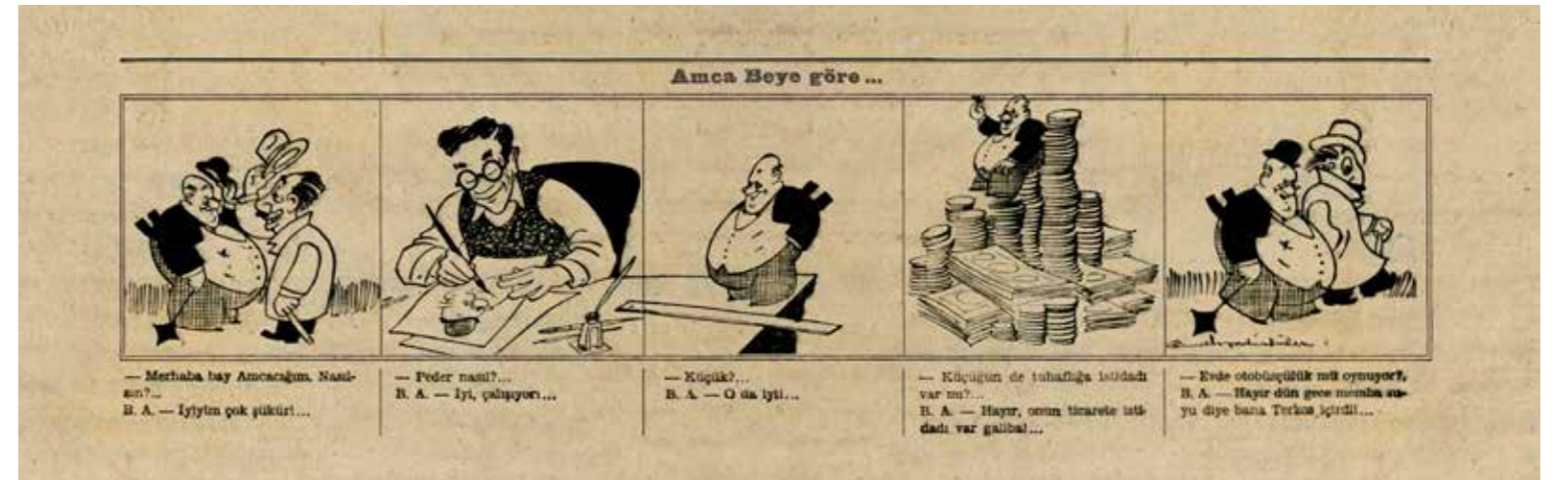
Akşam, 18 Ocak 1937

Akşam, 25 Mayıs 1933

Akşam, 29 Mart 1931

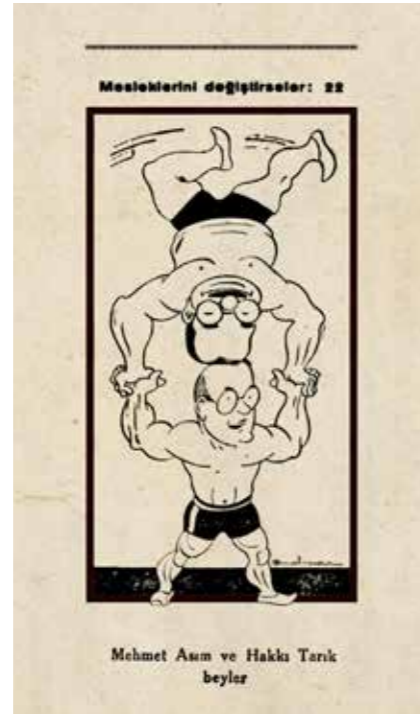

Akşam, 30 aralık 1937

Seri Karikatürlerinden Örnekler

Mesleklerini Değiştirseler

...

Akşam, 09 Eylül 1933

...

Akşam, 19 Temmuz 1933

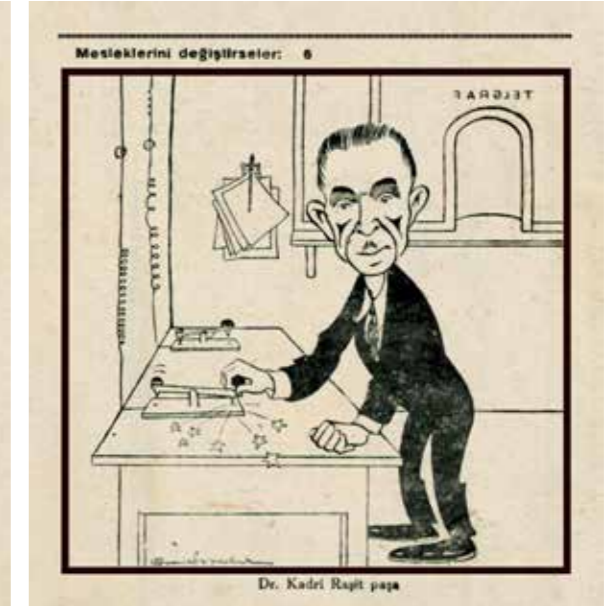
Akşam, 22 Temmuz 1933

...

Akşam, 26 Temmuz 1933

...

Akşam, 31 Temmuz 1933

...

Celâli Mehtar bey

Akşam, 09 Ağustos 1933

...

Sadri Etem ve Selâmi İzzet beyler — İri birer kuruşa, biri birer kuruşal...

Akşam, 12 Ağustos 1933

...

Mazhar Osman bey — Beyin var, taze beceyin!

Akşam, 23 Ağustos 1933

...

Vali ve belediye reisi Mohiddin bey

Akşam, 28 Ağustos 1933

...

Yunus Nedî bey

Akşam, 19 Ağustos 1933

...

Çalı İbrahim bey

Akşam, 21 Ağustos 1933

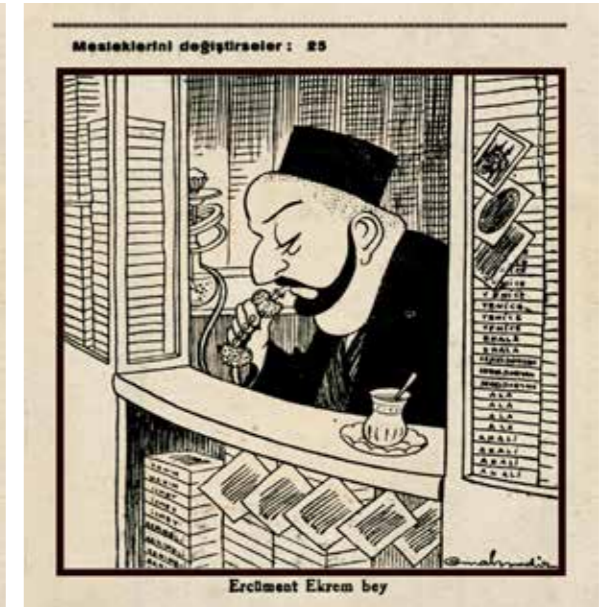
...

Liman şirketi mûdûrû Hamdi bey

Akşam, 02 Eylûl 1933

...

Ercüment Ekrem bey

Akşam, 18 Eylûl 1933

...

Belediye avukatı Rami bey
Akşam, 20 Eylöl 1933
...

Dr. Fahreddin Kerim bey
Akşam, 25 Eylöl 1933
...

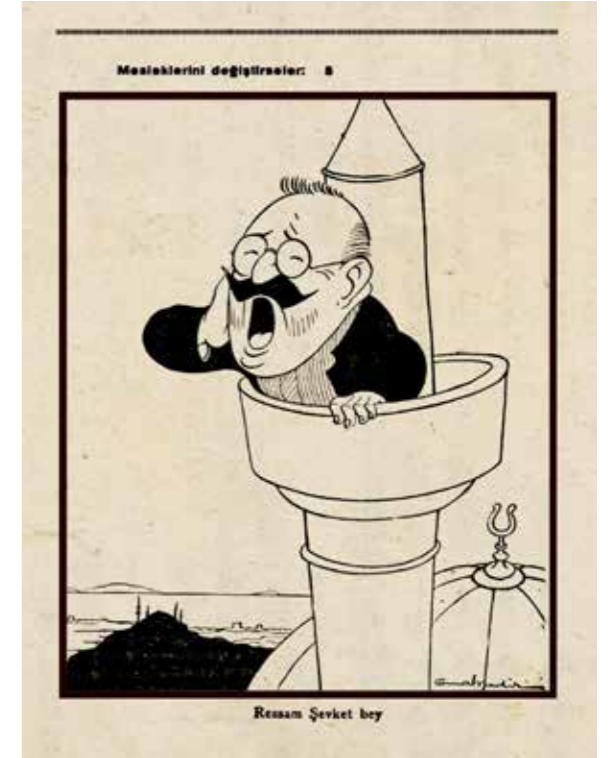
Akşam, 24 Temmuz 1933
...

Akşam, 29 Temmuz 1933
...

Akşam, 02 Ağustos 1936
...

Akşam, 05 Ağustos 1936
...

Akşam, 07 Ağustos 1936
...

Akşam, 14 Ağustos 1936
...

Akşam, 16 Ağustos 1936
...

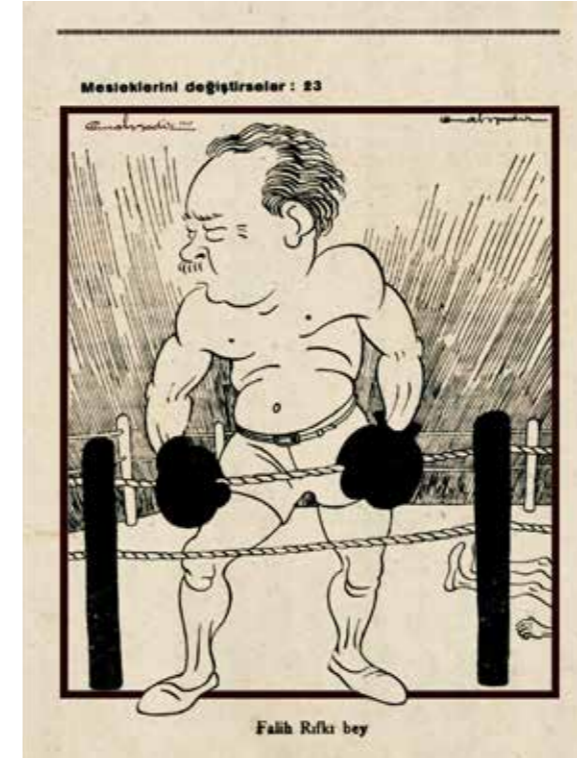
Akşam, 26 Ağustos 1936
...

Akşam, 04 Eylül 1936
...

Akşam, 06 Eylül 1936
...

Akşam, 11 Eylül 1936
...

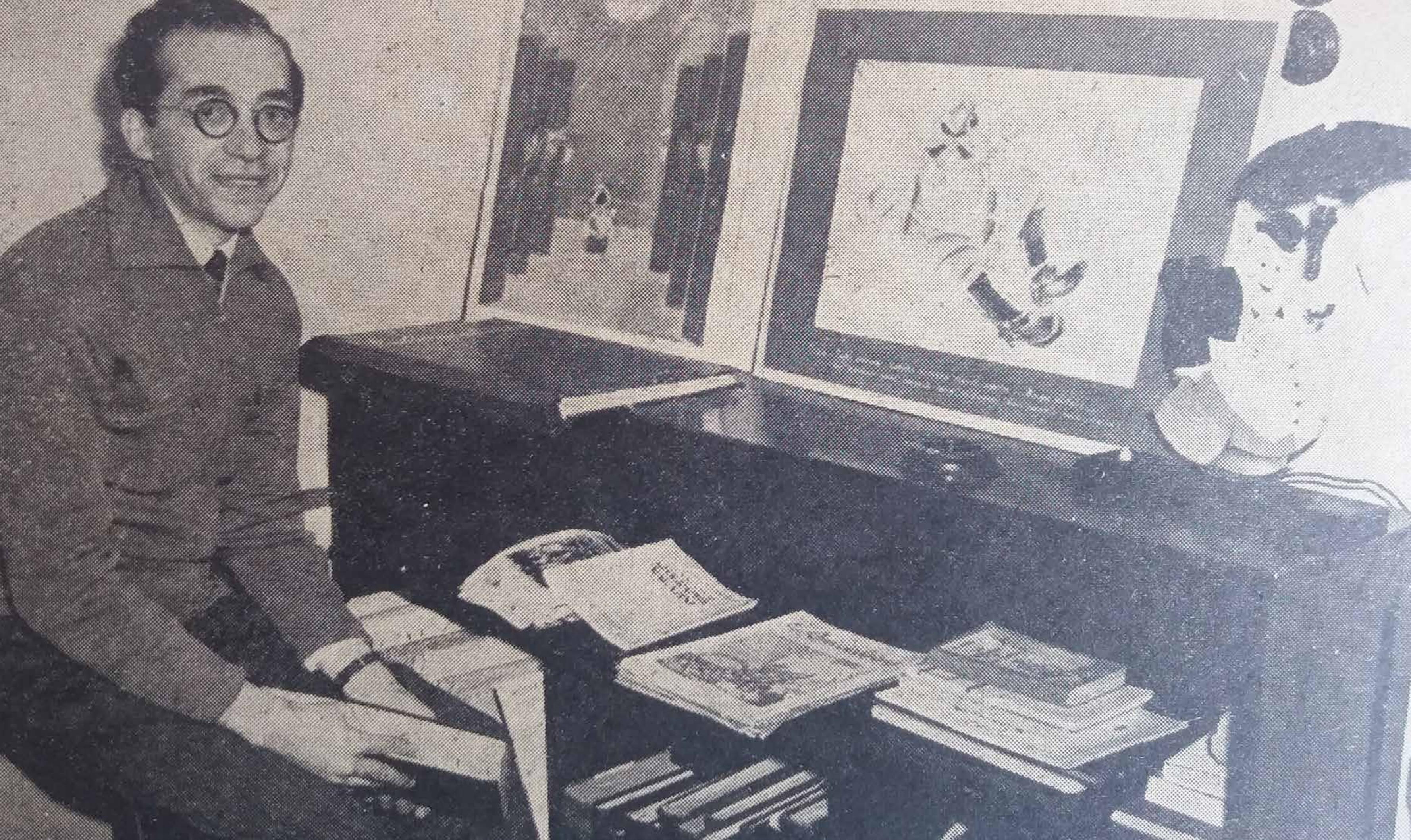

Akşam, 16 Eylül 1936
...

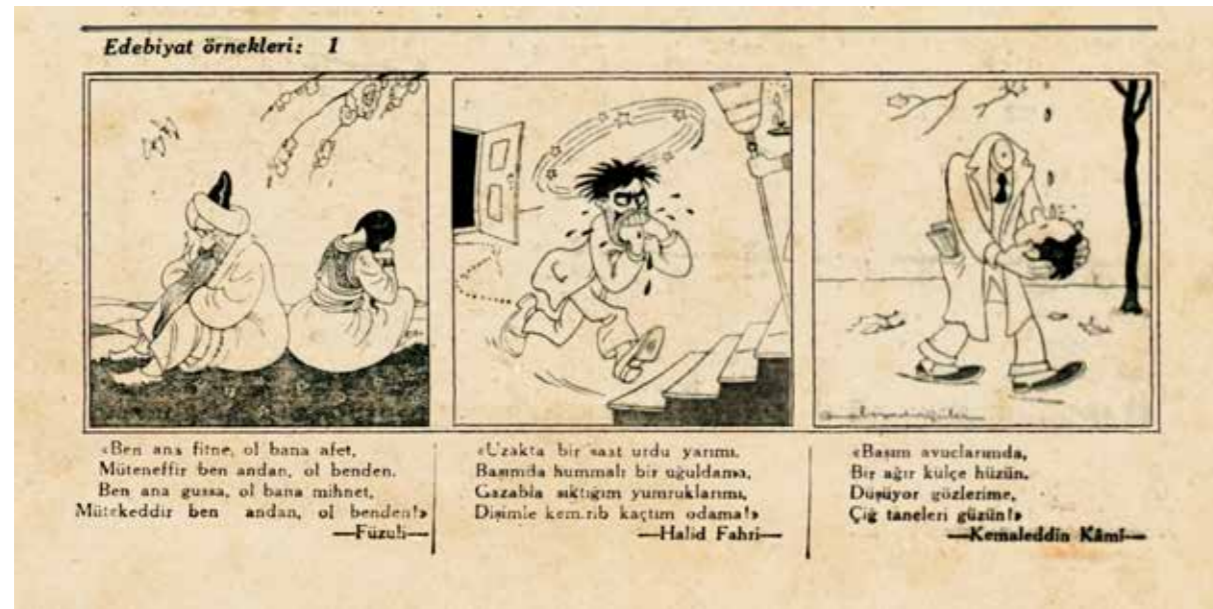
Akşam, 23 Eylöl 1933
...

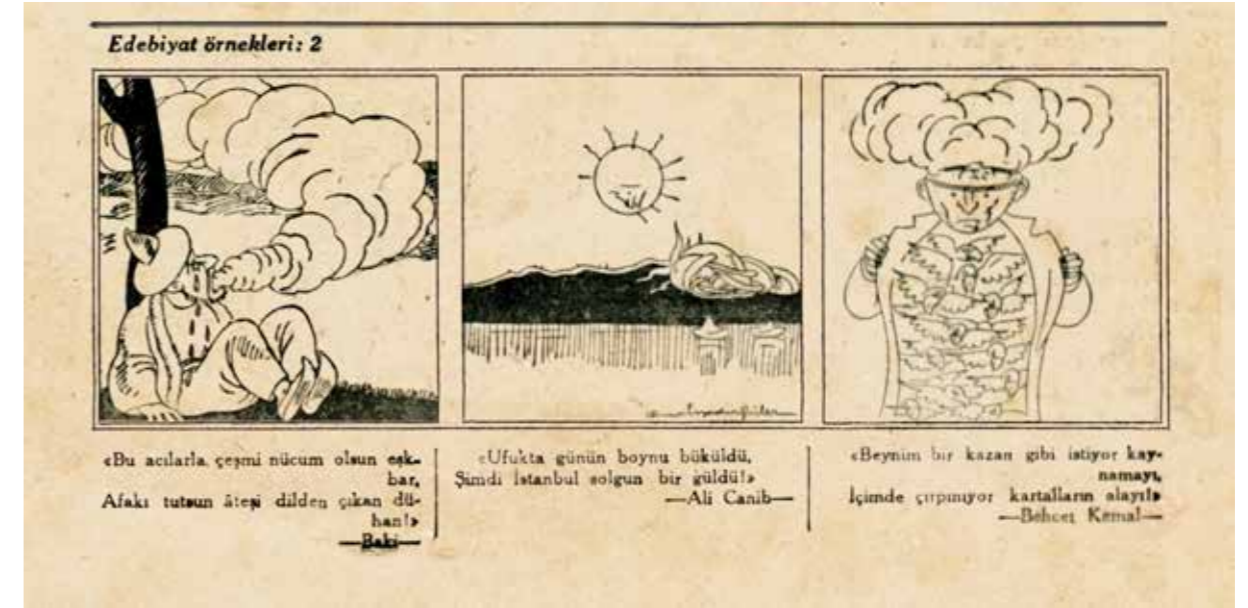

Edebiyat Örnekleri

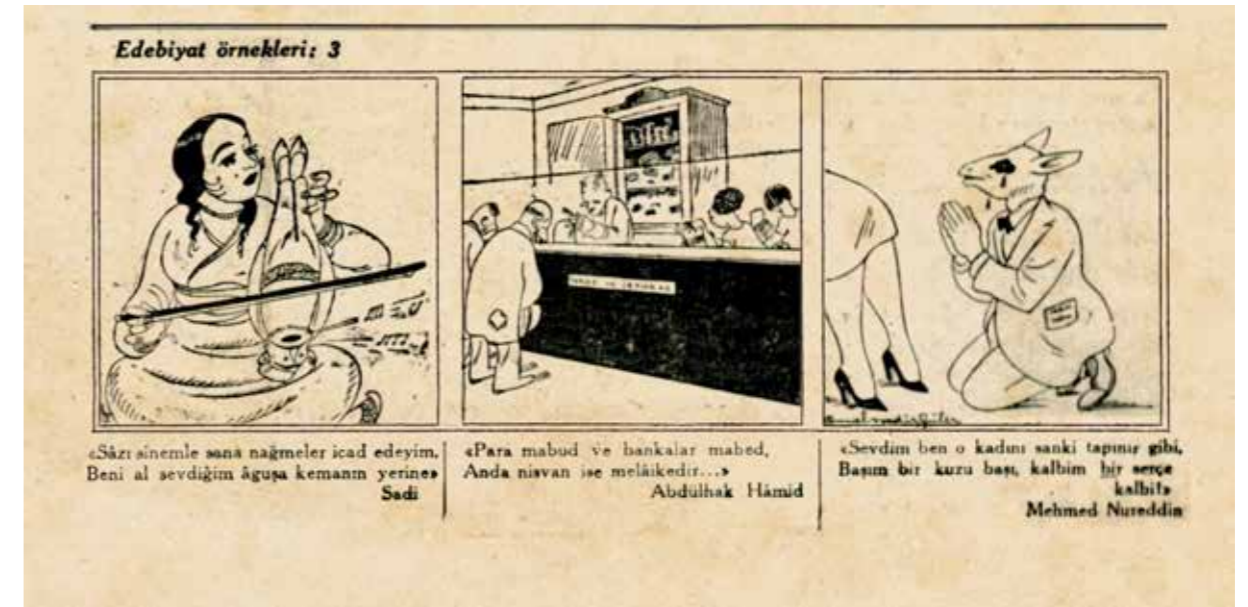
...

Akşam, 08 Mart 1935
...

Akşam, 18 Mart 1935
...

Akşam, 22 Mart 1935
...

Edebiyat örnekleri: 4

«Tegayyürler gelüb cismi simine,
Döküldü mü siyah ebrü cebine,
Sırma saçlar yayıldı mı zemine,
Dağıldı mı kokladığım sümbüller?»
—Akif paşa—

«Siyah bir gece... Altında bir kırık
tekne,
Başında bir müteazzi hayatı me'üne,
Venb küreklere hâlâ olanca kuvvetimi,
Yetirmek istiyorum bir kenarı me'mun»
—Tevfik Fikret—

«Güğüş geldim, yılmadım,
Yükseldim adım adım,
Kayalara yaslandım,
Bilseniz ng arslandım!»
—Filorinalı Nârim—

Akşam, 29 Mart 1935
...

Edebiyat örnekleri: 6

«Sim ile zerri kendine kat kat siper
etsen
Merk okunu geçmez mi sanırsın si-
perinden»
—Ruhü Bağdadî—

«Çocuğa bir çocuk gibi uyanm,
Çünkü uymakta zevkler dayanm»
—İsmail Safa—

«Benim gönlüm bir kaynarın pınarı ki,
Genc ceylanlar galib ondan icileri!»
—Salih Zeki—

Akşam, 12 Nisan 1935
...

Edebiyat örnekleri: 5

«Sıdkile terkedelim her emeli, her bevesi,
Kıralım hâil ise azmimize ten kafesi»
—Namik Kemal—

«Ben oyum ki tellerini haykırttığım
nallî saz,
Beşbin yıllık mermerlere, kemüklere
can verir.»
—Mehmed Emin—

«Kitabdan bir mezara gömüldüm bu
akşam da,
Gözle görmiyem diye zamanın geç-
mesini.»
—Yaşar Nabi—

Akşam, 05 Nisan 1935
...

Edebiyat örnekleri: 7

«Atan anan var ise mührü mahdir cânâ
Ki bir bakışta nihre bir bakışta mâha
benzersine»
—Nedim—

«Bihaber gövdeni gelmiş konmuş
Müteheyyc, mütekallâ bir baş»
—Ahmed Haşim—

«Kör olsam da açılır görüm, ona sür-
seler,
İsanın eli diye bir kadın bacağı»
—Necib Fazıl—

Akşam, 19 Nisan 1935
...

Edebiyat örnekleri: 9

«Ne söz isterim, ne saz...
Güzelde vefa olmaz!...
Bir taş olsa, dinlesem
Başımı koyub biraz!»

—Orhan Seyfi—

«Yürüdüm yolların ucu yok, bucağı yok,
Kara bulutlu ufku aydınlanacağı yok,
Kederimi nakleder, söylediler,
Neyliyem gecelerin dili yok, dudağı yok!»

—Valâ Nureddin—

«Eskiden, ne vakit bakısam sıldırıyan
O dünya ne oldu, nedir bu karanlık?
Bir kara kedi mi aramızda zaman?
Yalnızım, havuzu doldurdu karanlık!»

—Cahid Salkı—

Akşam, 26 Nisan 1935

...

Edebiyat örnekleri: 11

«Bir gün fakat isyan etti bütün baba
hindiler,
Galû gulûl diye koşub ta tepeme
bindiler!»

—Fazıl Ahmed—

«Nurdan bir tırtıl gibi yürürken raylar-
da yaz,
Önümden ta içimden akıb geçti bembeyaz,
Bir tren!»

—Sabri Esad—

«Bazen yırtık yelkenli bir sandala
çarparak,
Bazen ufku kıpkızıl sarabına taparak,
Gıtgide çoşuyorlar bak deniz sarhoşları!»

—Ömer Bedreddin—

Akşam, 10 Mayıs 1935

...

Edebiyat örnekleri: 10

«Sopa bir elde, kırık camlı fener bir elde,
Boşanan yağmur iliklerde, çamur ta belde!
İki, üç yüz sene evvel döşenen kaldırımın
Cabeca yadı nihanisi olub, bastonumun
Nadiren yokiyarak bulduğu ahcarı remim
Üzerinden sekerek hayli zamanlar gittim.»

— Mehmed Akif —

«Ediyor işte horozlar ihda
Bahçeden bahçeye bir kavsi nidal
Şemse karşı gerinir pancurlar,
Açılır, canlanır, etrafa bakar!
Reze üstünde gıcırda kapular,
Eaneyen yollara sesler ufalar!»

— Cenab Şehabeddin —

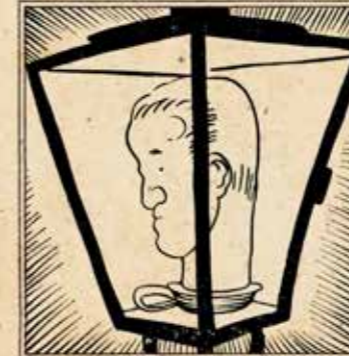
«Mahbushanedeyim
Mahbushanede kalbimin
Kanayan çıplak ayakları
Ne zaman çok uzun bulsa yolunu,
Hatırlarım bilmem neden
Azeri yoldaşım Bayram oğlunu!»

— Nâzım Hikmet —

Akşam, 03 Mayıs 1935

...

Edebiyat örnekleri: 12

«Uzlet bir fener, bense
İçinde yanan bir mum.
Onu billûr bir kâse
Gibi doldurur nurum.»

—Necib Fazıl—

«Bir bıçak parçalıyor kalbimi sandım bu gece,
Seni rüyada görüp böyle uyandım bu gece,
Hasretinden yanarak ismini andım bu gece,
Gözlerimden dökülen yaşla yıkandım bu gece»

—Necdet Rüşdü—

«Gözleri birikti cana,
Gezindi bir mırıldanış,
Bir korku gibi odama,
Kaydı siyah kedilerim!»

—Şevket Hıfzı—

Akşam, 17 Mayıs 1935

...

Edebiyat örnekleri: 13

«Bölerim hançer gibi ortalığı ikiye,
Koşarım haykıarak gehrin geçidlerinden.
Yolcular birbirine seslenir yol verin diye,
Bir canavar geliyor, vurulmuş on ye-
rinden...»
—Faruk Nafiz—
«Elimle seçtiklerim»den

«Yanıyor beynimin kani,
Bilmem nerelete gitsem?...
İçime sığmayan canı,
Hangi rüzgâra eş etsem?...»
—Sabahaddin Ali—
«Dağlar ve rüzgâr»dan

«Dolaşır başımın üstünde her an,
Bir siyah pervane bana alışık-
lanıyor, kalkıyor gene konmadan,
Anıyor beynimin içinde ışık.»
—Ahmed Kudsi—
«Varlık»tan

Akşam, 24 Mayıs 1935
...

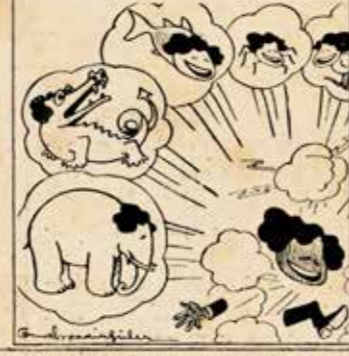
Edebiyat örnekleri: 14

«Başım, sükkütu öğüten
Ucasuz, bucaksız değirmen.
İçim, muradına ermiş,
Abasız, postsuz bir derviş.»
—Ahmed Hamdi—

«Dolaşan bir dudak mı var saçlarını?
Ay tırmanyor zeytin ağaçlarını;
Şürü bulutlar, gece yamaçlarını,
Otlayıp yayılıyor gök kırılığında..»
—Ahmed Muhip—

«Bir fırtına esecek başımda, adalemede,
Ben bu dar varlığımdan kurtulmuş
olacağım.
Herkesten kıskandığım bambaşka bir
âlemdede,
Fil, ejder, balık, böcek, belki kuş ola-
cağım.»
—Feridun Fazıl—

Akşam, 31 Mayıs 1935
...

Edebiyat örnekleri: 15

«Neden böyle bir elem dalgası var se-
irde,
Seni çok mu üzüyor kakkahalı göz ya-
şım?»
—Sabahat Rüşad—

«Elin elimde iken son semaya yakla-
şırım,
Bilinmiyen ne güneşlerle ben kucaklaş-
rım.»
—Fuad Hulusi—

«Sobanın alevleri korkunc bir cana-
vardır,
Vücudumu bir kızıl ejder gibi yalıyor..»
—Şüküfe Nihal—

Akşam, 07 Haziran 1935
...

Nasıl Ölmek İstiyorlar

...

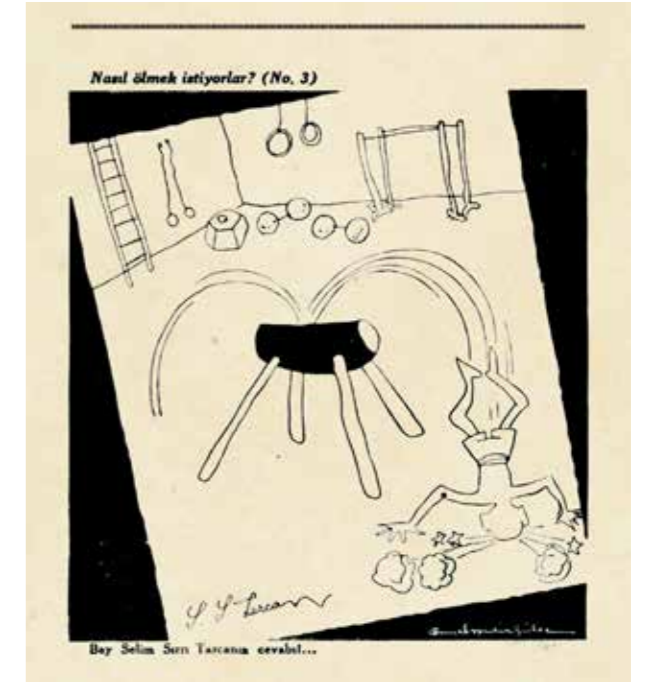
Akşam, 01 Ekim 1935

...

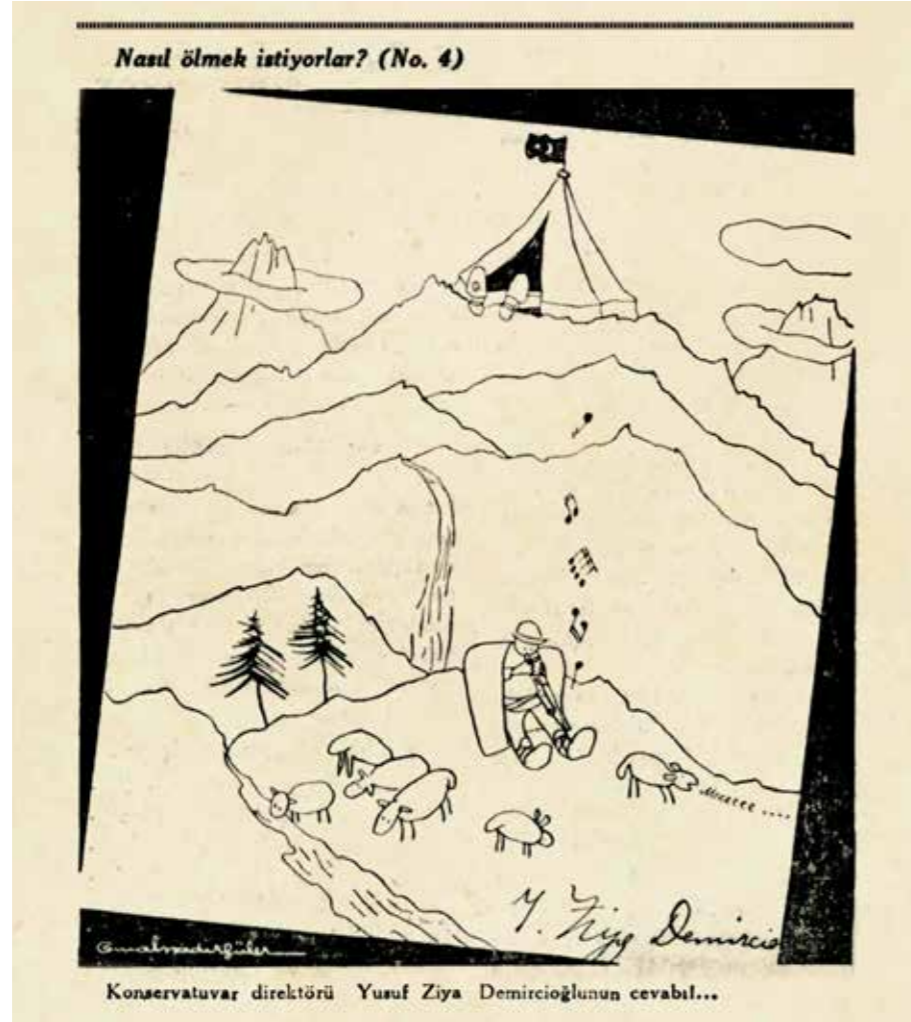
Akşam, 04 Ekim 1935

...

Akşam, 09 Ekim 1935

...

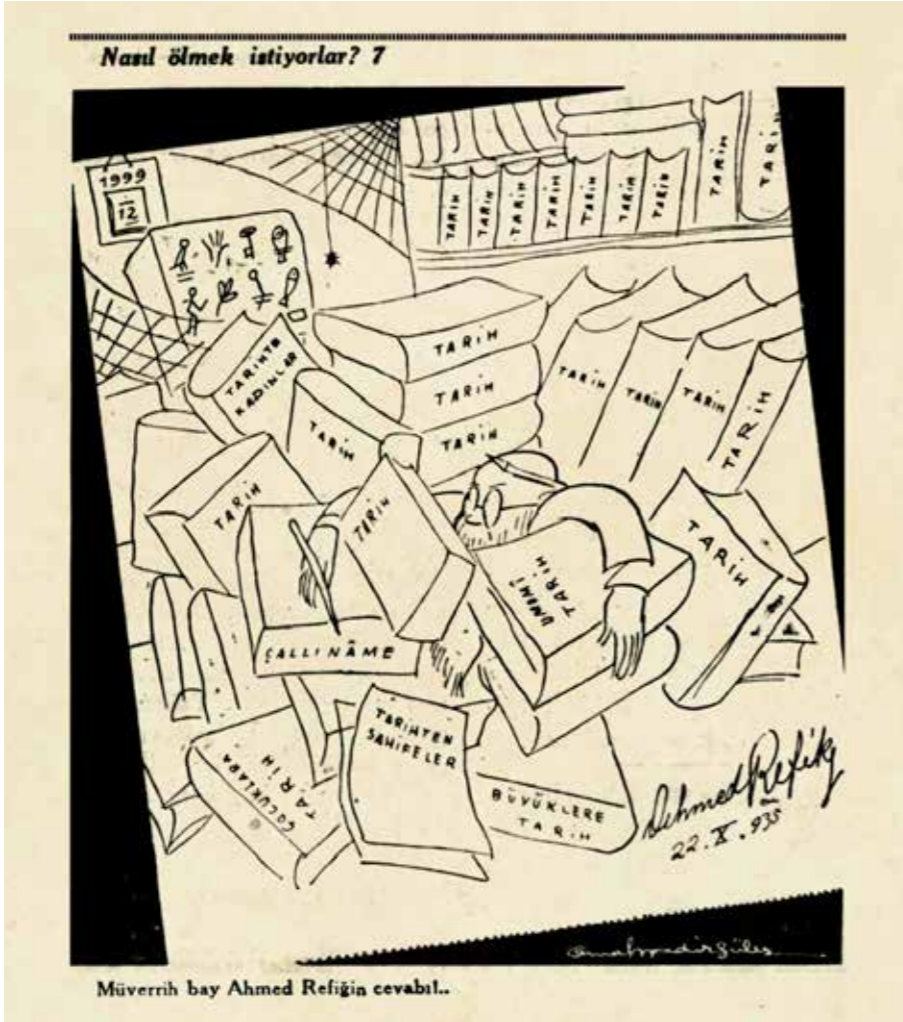
Akşam, 14 Ekim 1935
...

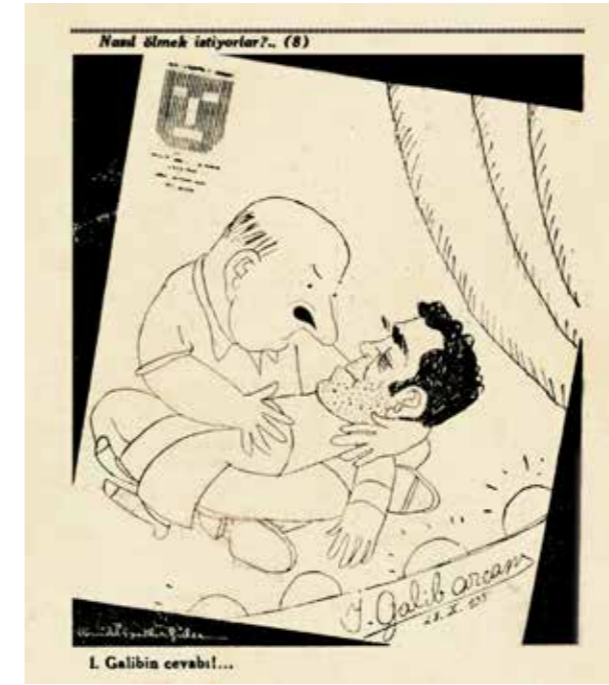
Akşam, 18 Ekim 1935
...

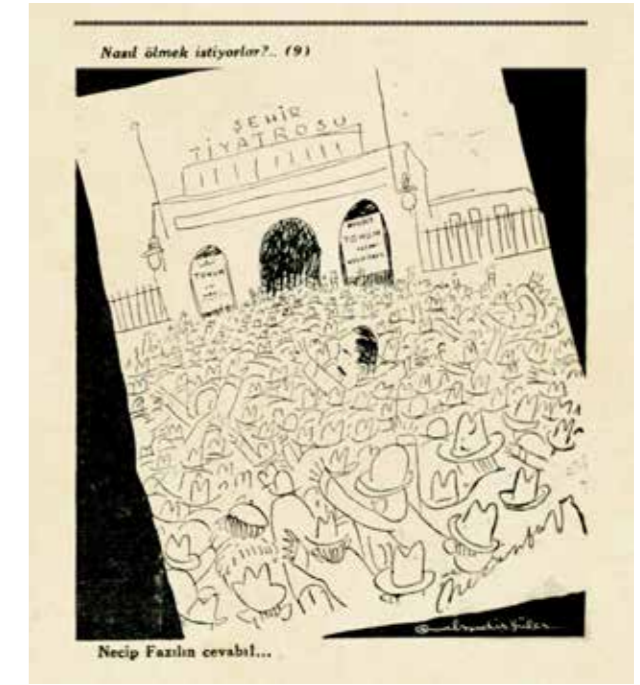
Akşam, 23 Ekim 1935
...

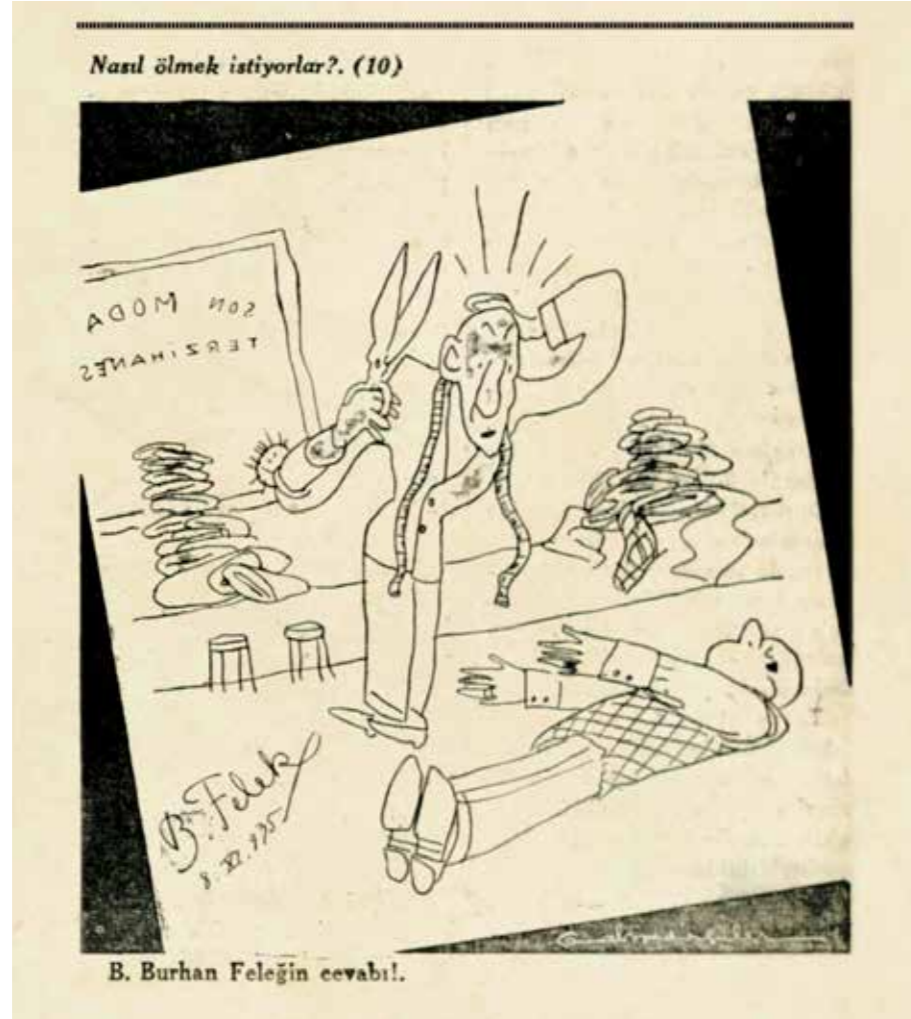
Aksam, 25 Ekim 1935
...

Aksam, 31 Ekim 1935
...

Aksam, 05 Kasım 1935
...

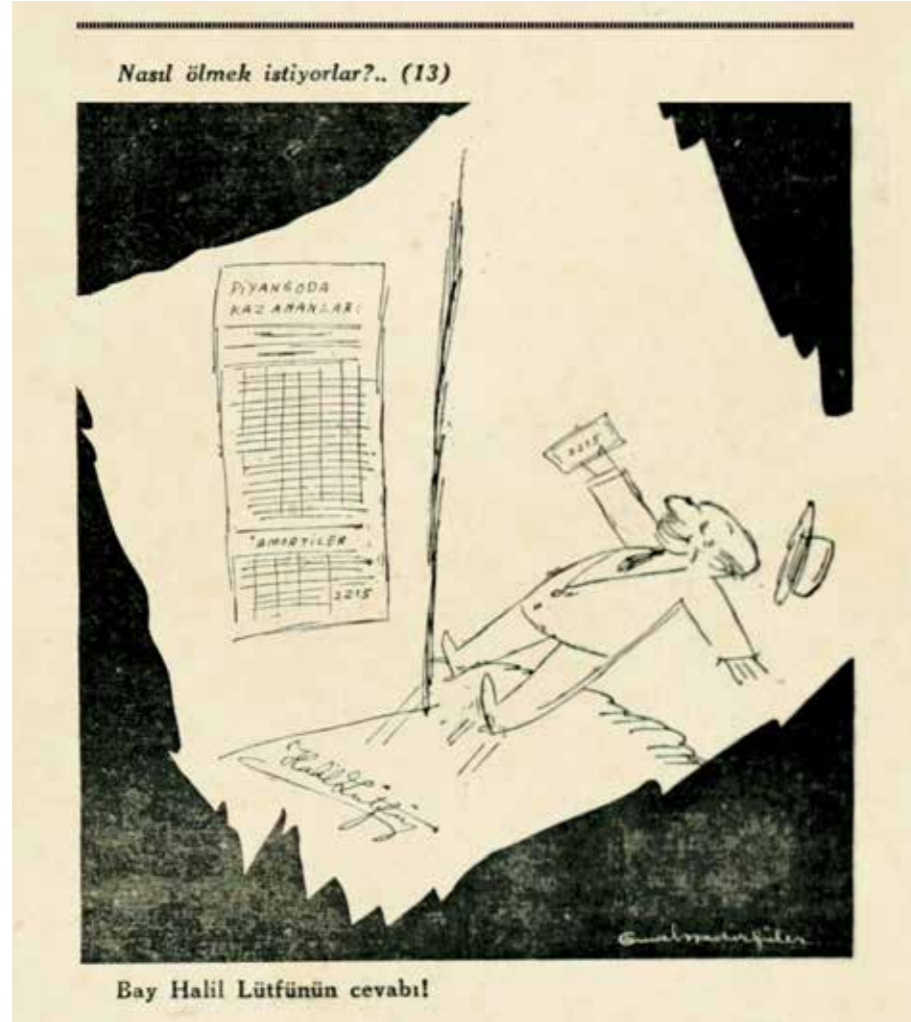
Akşam, 11 Kasım 1935
...

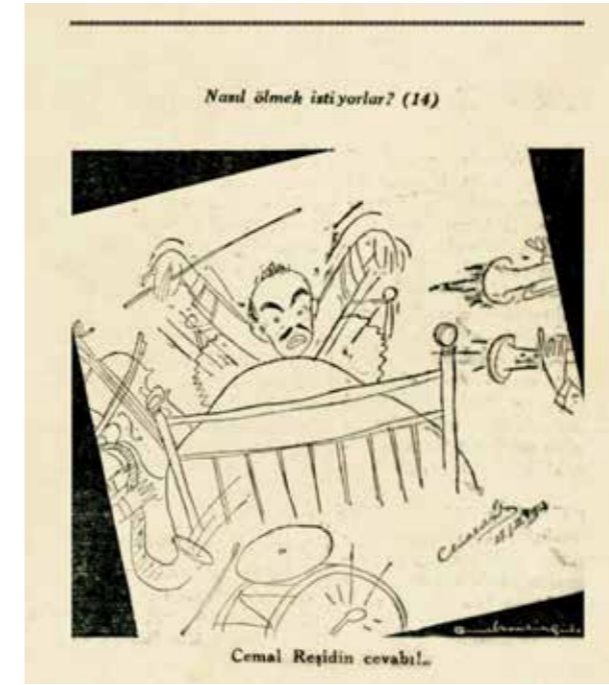
Akşam, 15 Kasım 1935
...

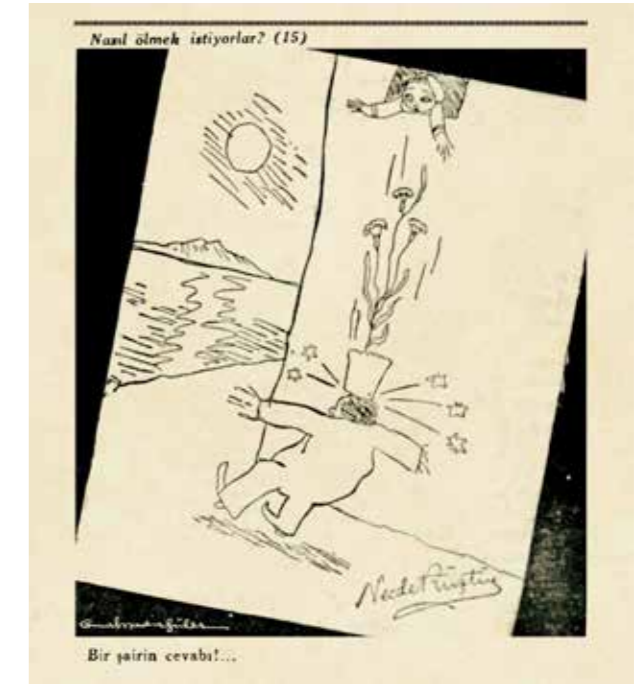
Akşam, 20 Kasım 1935
...

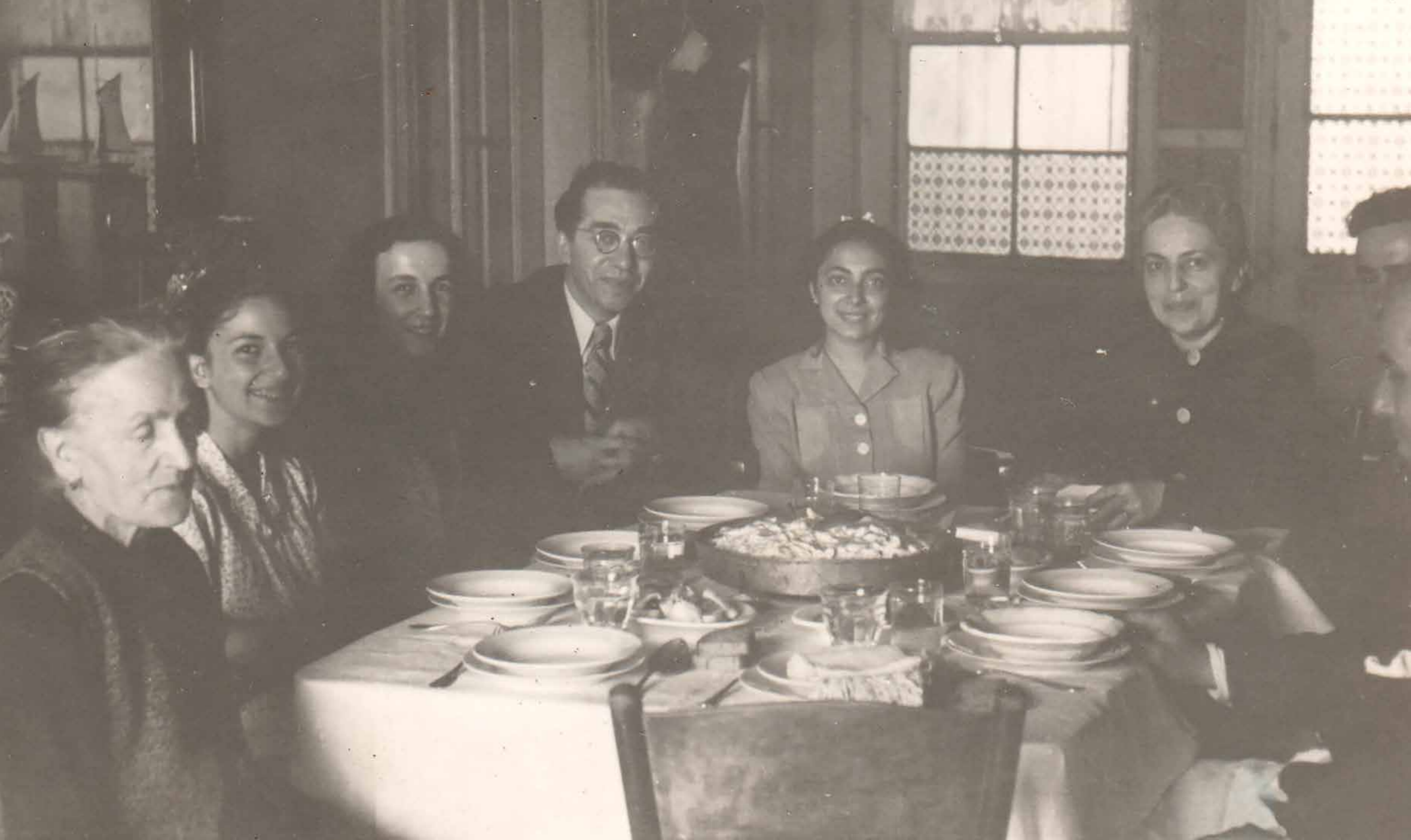
Akşam, 26 Kasım 1935
...

Akşam, 29 Kasım 1935
...

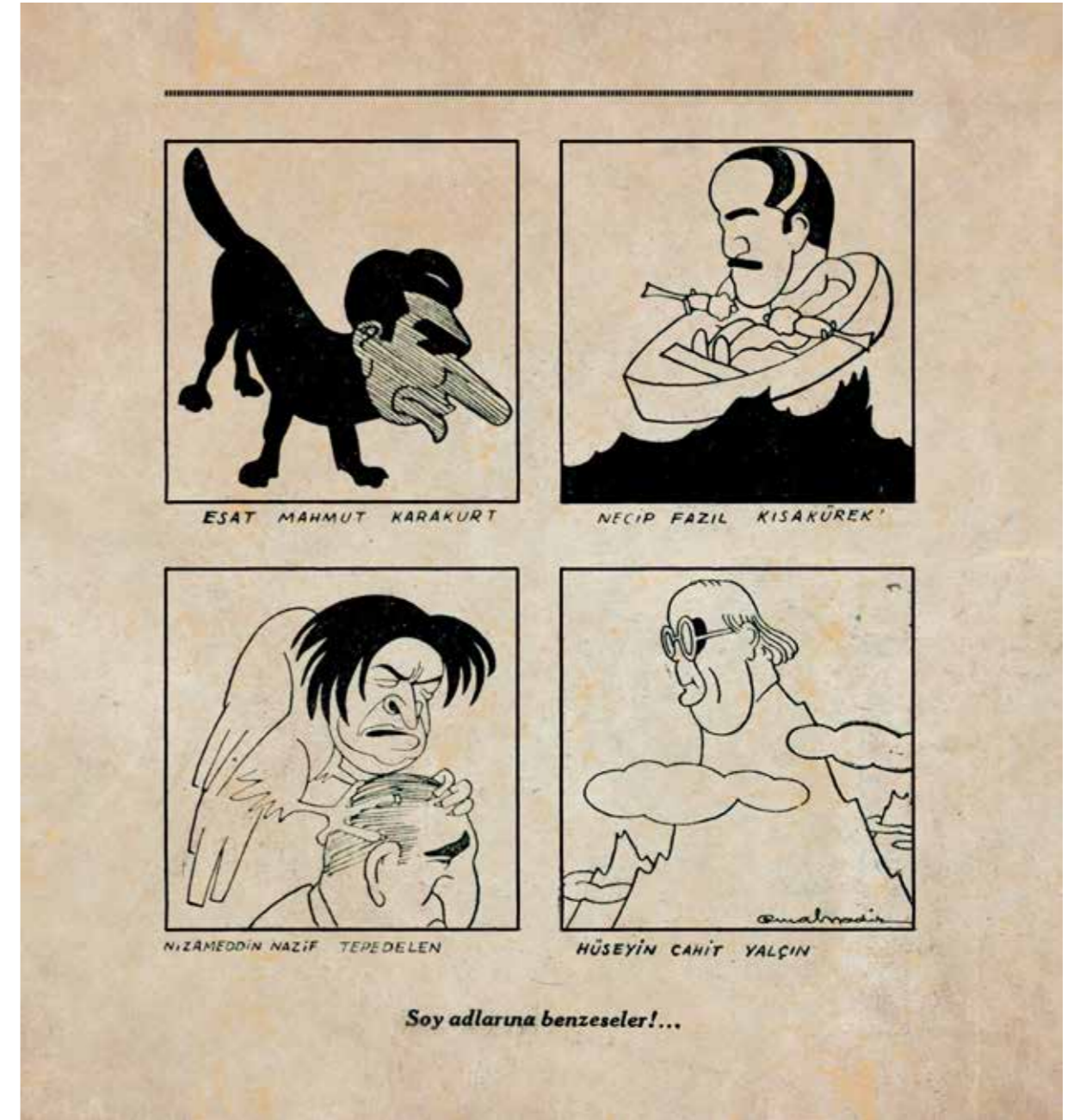
Akşam, 03 Aralık 1935
...

Soyadlarına Benzeseler

...

Aksam, 24 Eylül 1936
...

Hasan Ali YÜCEL

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

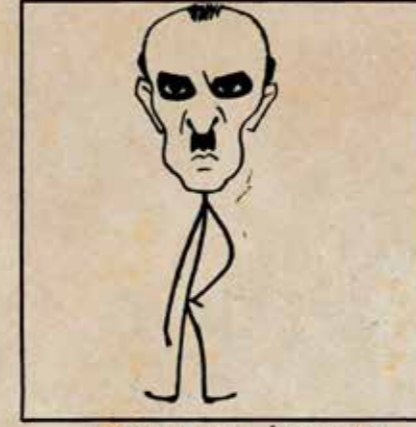
Behçet Kemal ÇAĞLAR

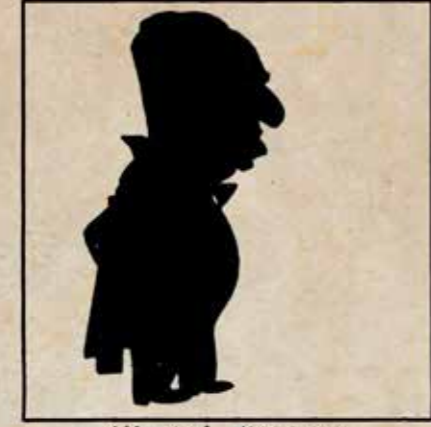
İskender Fahreddin SERTELLİ

Soy adlarına benzeseler!...

Akşam, 27 Eylül 1936
...

Cevdet Kerim İNCEDAYI

Ali Naci KARACAN

Burhan FELEK

Hikmet Feridun ES

Soy adlarına benzeseler!...

Akşam, 29 Eylül 1936
...

Muhiddin ÜSTÜNDAĞ

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

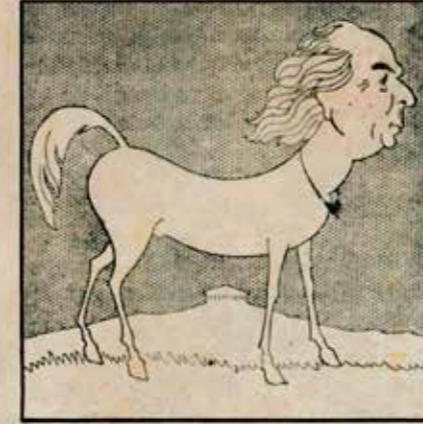
Dr. Ali Şükrü ŞALLI

Suat Derviş TEPEDELEN

Soy adlarına benzeseler!...

Akşam, 02 Ekim 1936
...

Şair Salih Zeki AKTAY

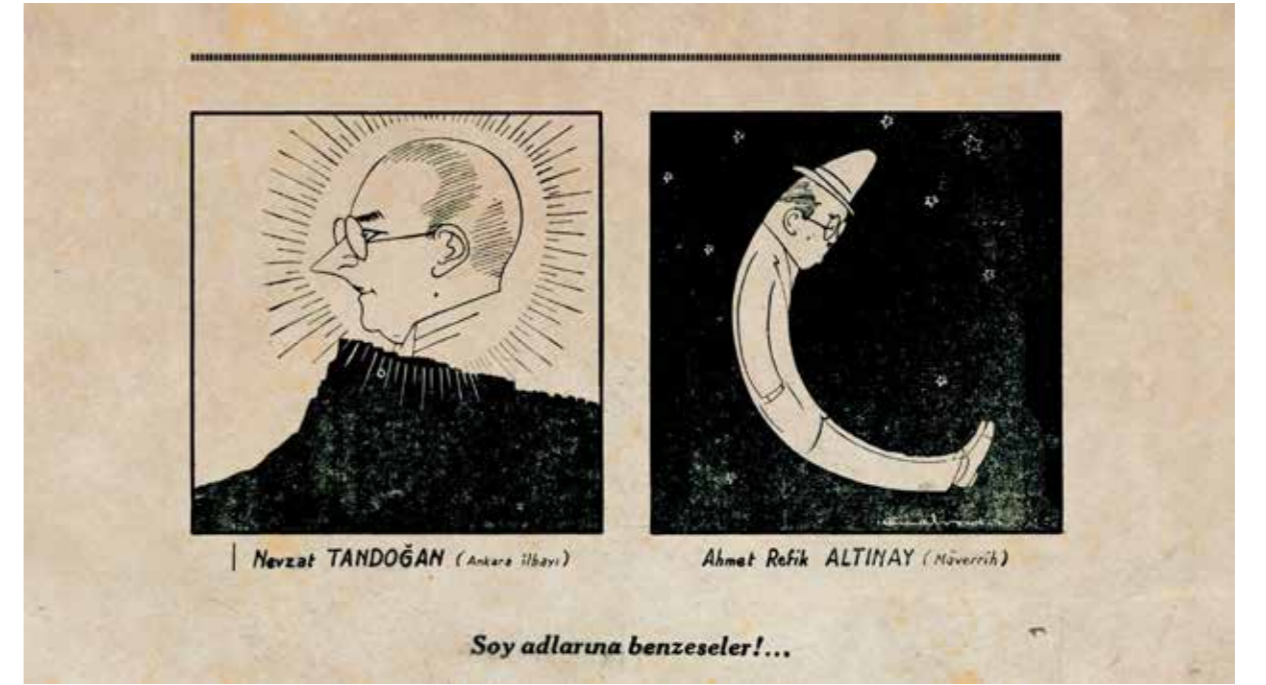
Burhan Cahit MORKAYA

Soy adlarına benzeseler!...

Akşam, 07 Ekim 1936
...

Akşam, 13 Ekim 1936
...

Akşam, 15 Ekim 1936
...

Albümler Birkaç Söz

• • •

Aziz okuyucularım,

Her gün *Akşam* gazetesinde çıkan karikatürlerimi seçerek "Akşam Kitaphanesi"nin yardımı ile böyle bir albüm hâlinde çıkarmak cesaretini sizin kıymetli takdir ve teveccühlerinizden aldım.

İçindeki karikatürler uzun uzadıya emek verilmiş san'at eserleri değil, hayattan ve vakalardan alınan gündelik intibalarla hemen çizilivermiş akislerdir.

Göreceğiniz kusurlar bu şekilde çalışmanın tabii zaruretleridir, ileride çıkacak albümlerin daha kursuz ve mükemmel olması şüphesiz ki sevgili okuyucularımın -her zaman teşekkür borçlu olduğum- alakalarına bağlıdır.

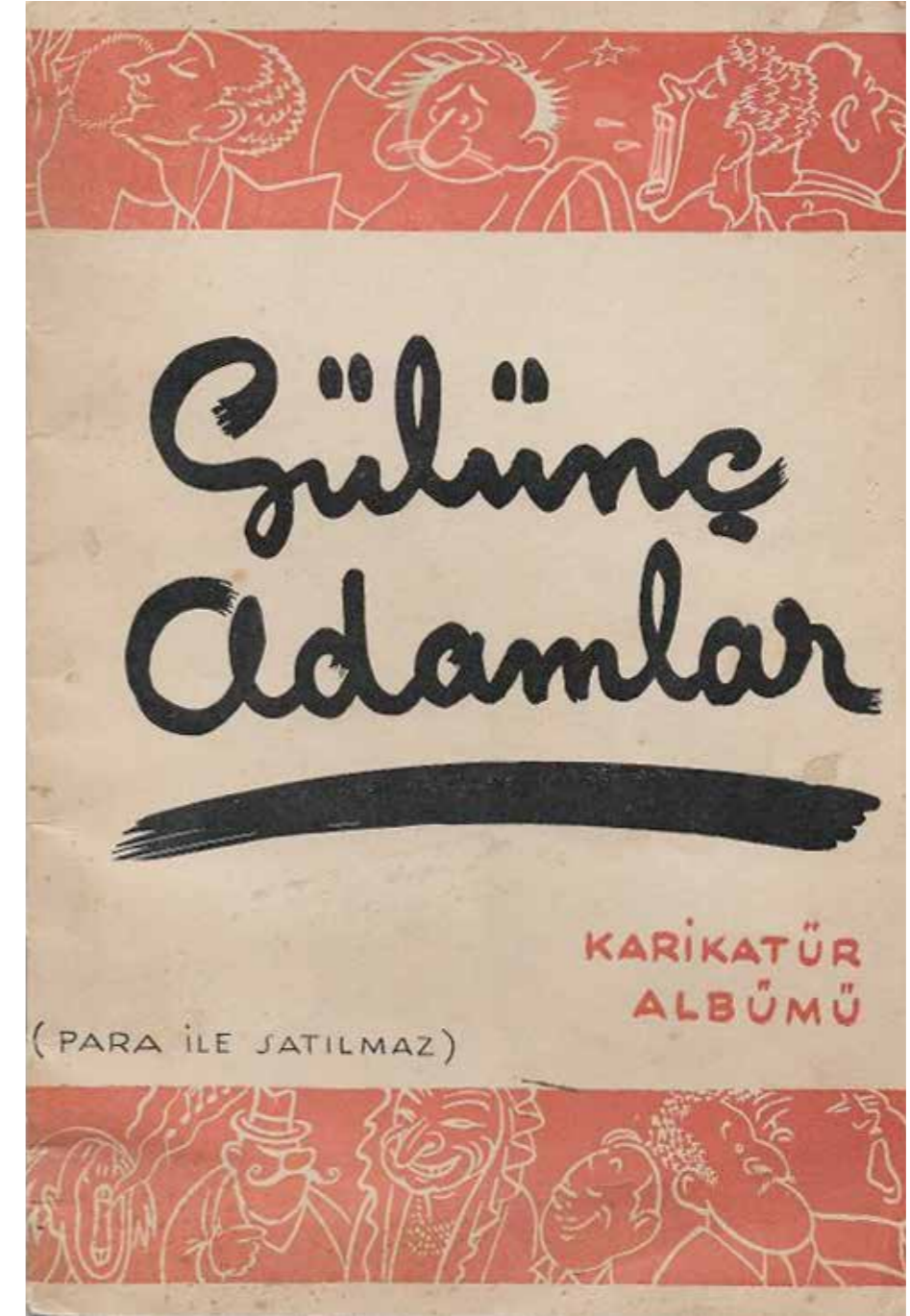
Her şeyin gülünecek, tuhaf tarafı vardır. Fakat vakti kalabalığı arasında bunları seçebilmek için dürbün gibi büyütüp yaklaştıran bir yardımcı lazımdır.

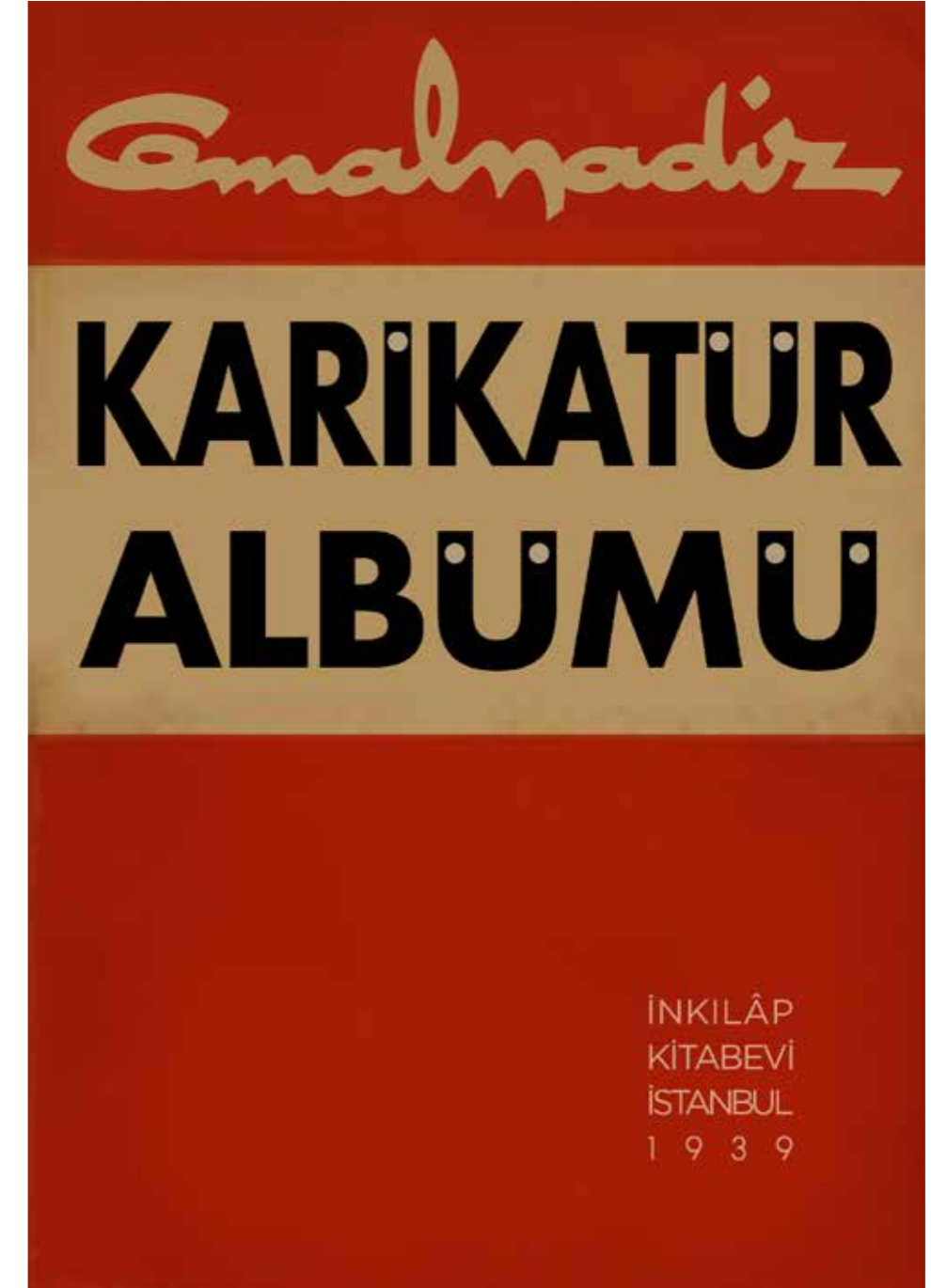
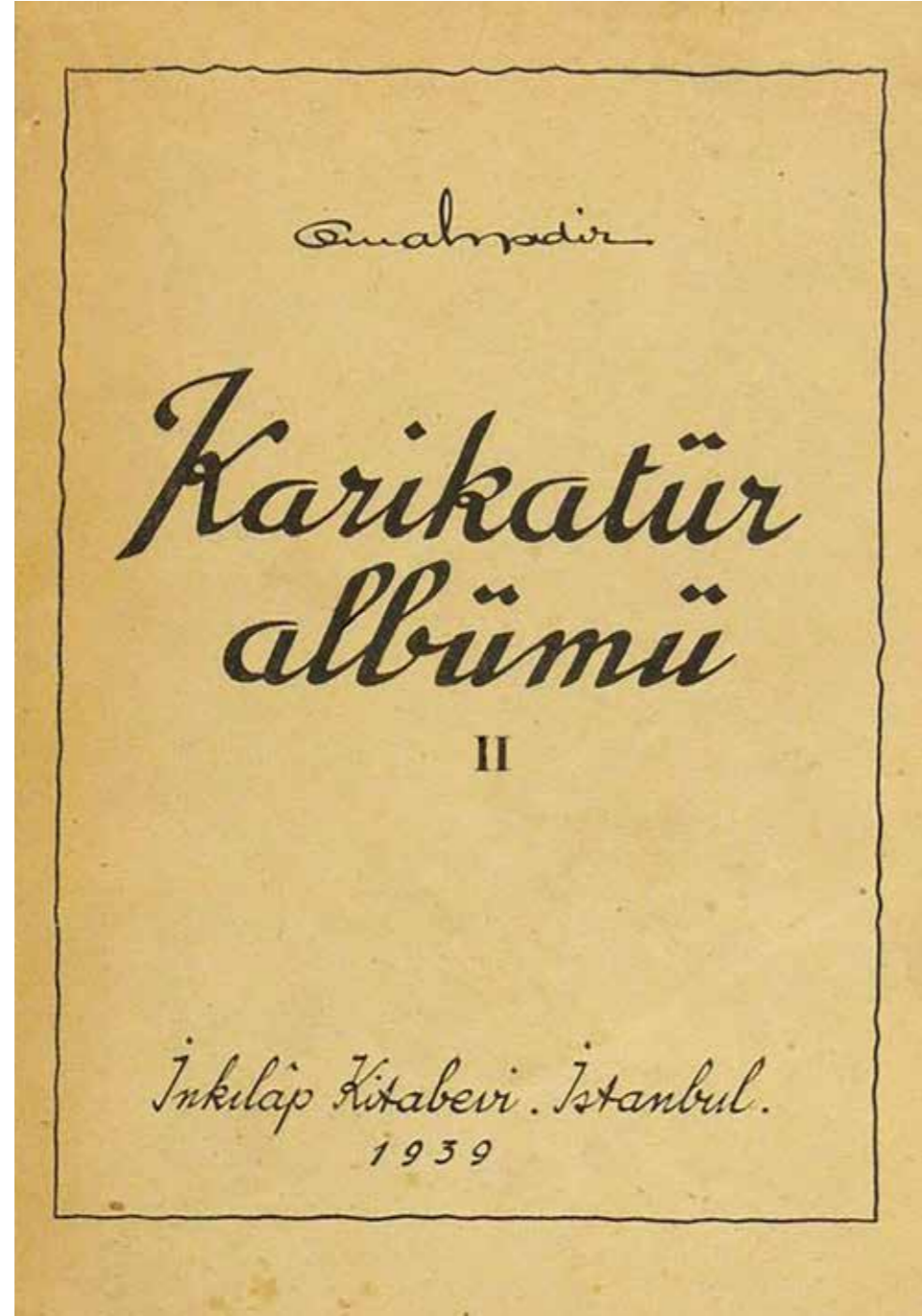
Karikatürlerimle size bu yardımı yapabilirsem ne mutlu!.. Mevzuların hayatla ne derece alakaları olduğunu merak edenler nüktelerin sırtındaki mübalağa elbiselerini atıp hakikate erebilirler!

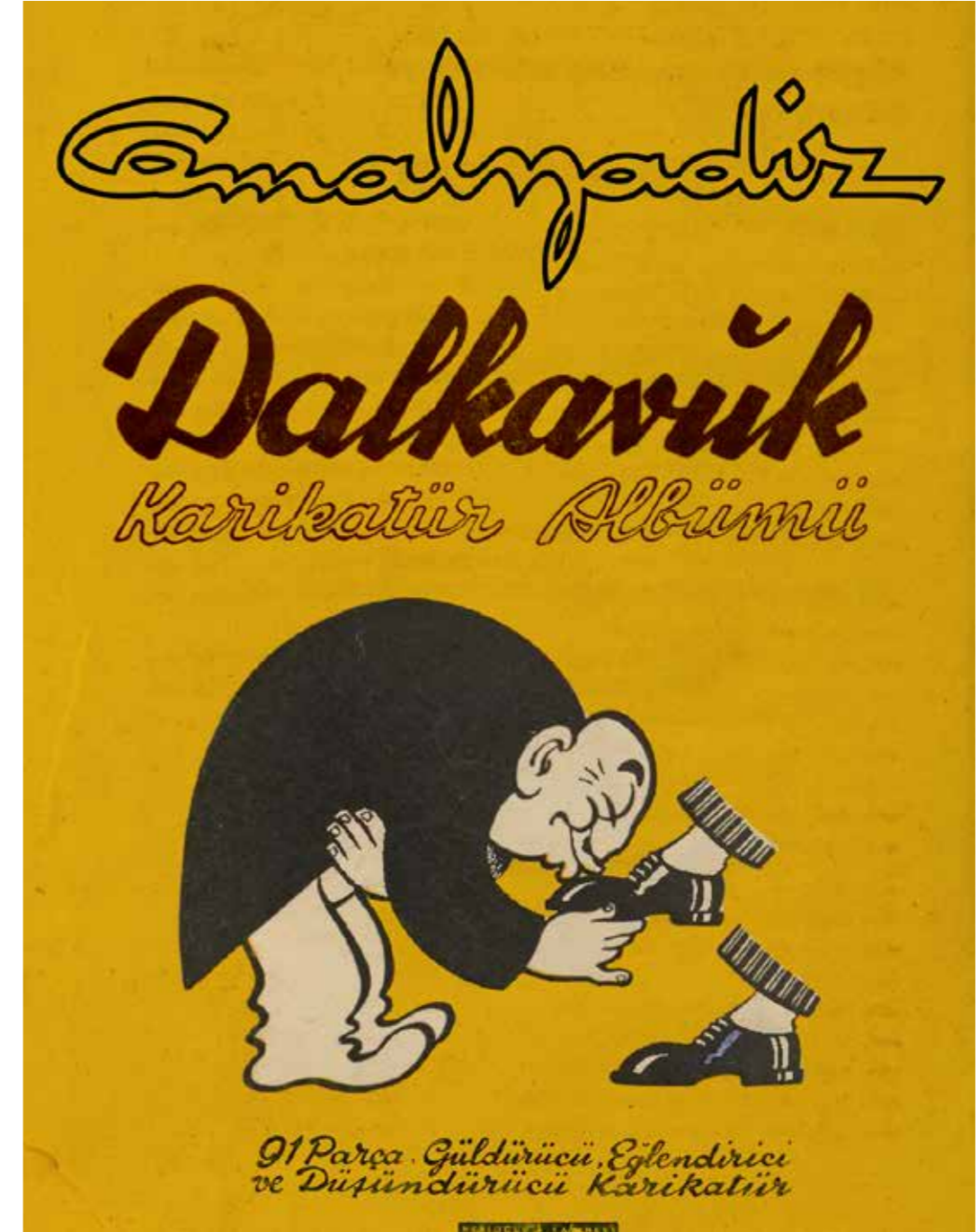
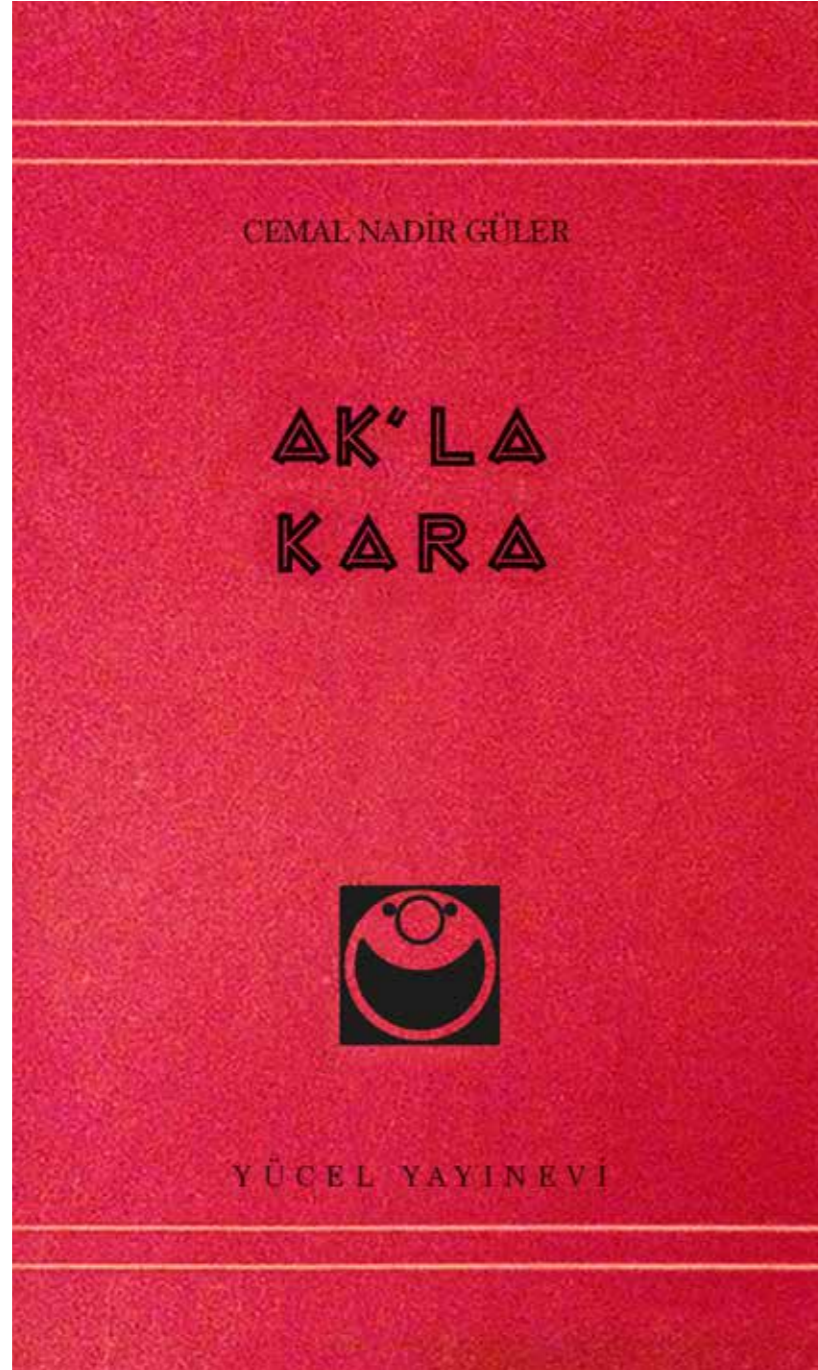
Lakin bunu da ben size tavsiye etmem. Çünkü bu albüm sizin can sıkıntınızı ve kederinizi dağıtmak için hazırlanmıştır.

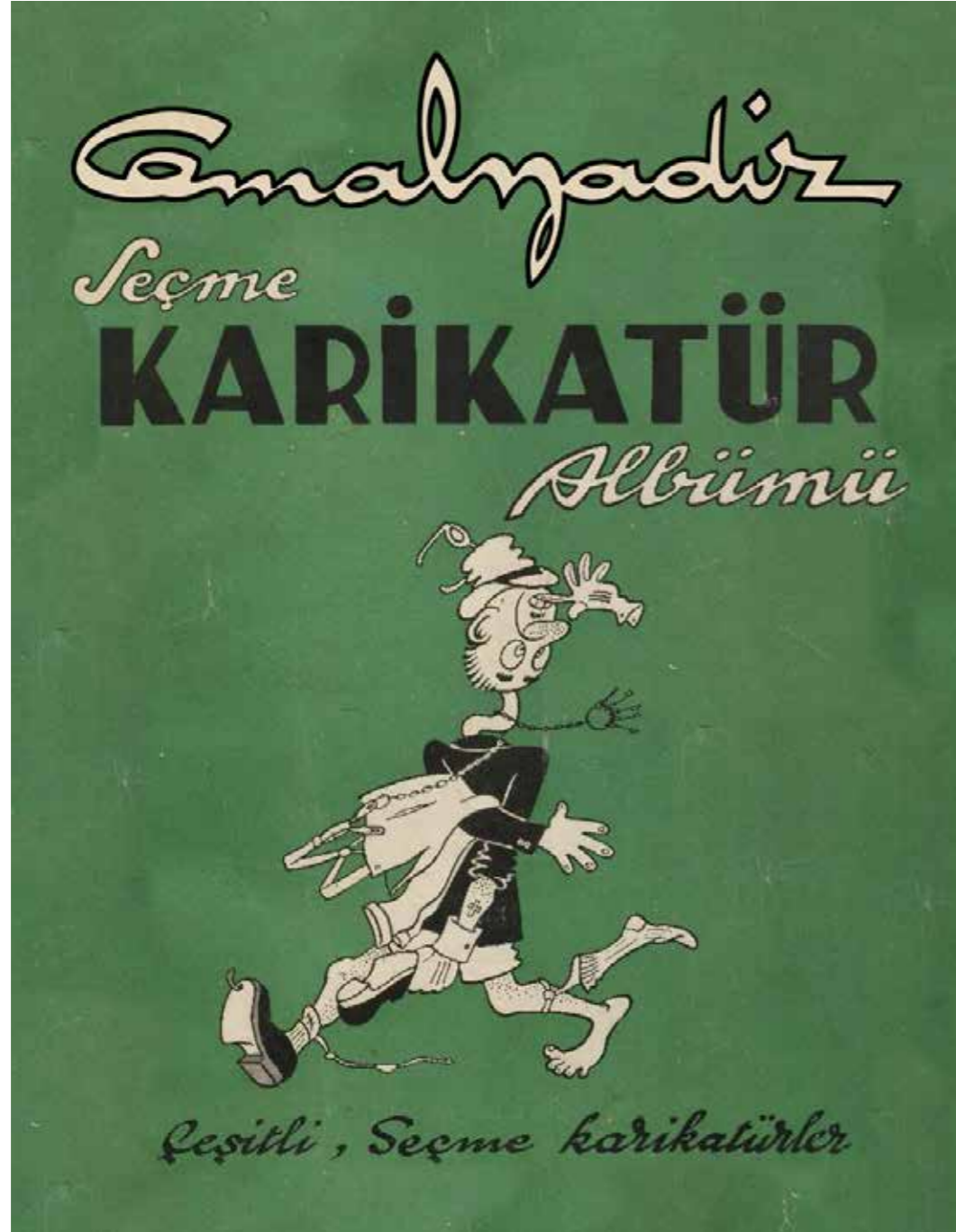
Cemal Nadir

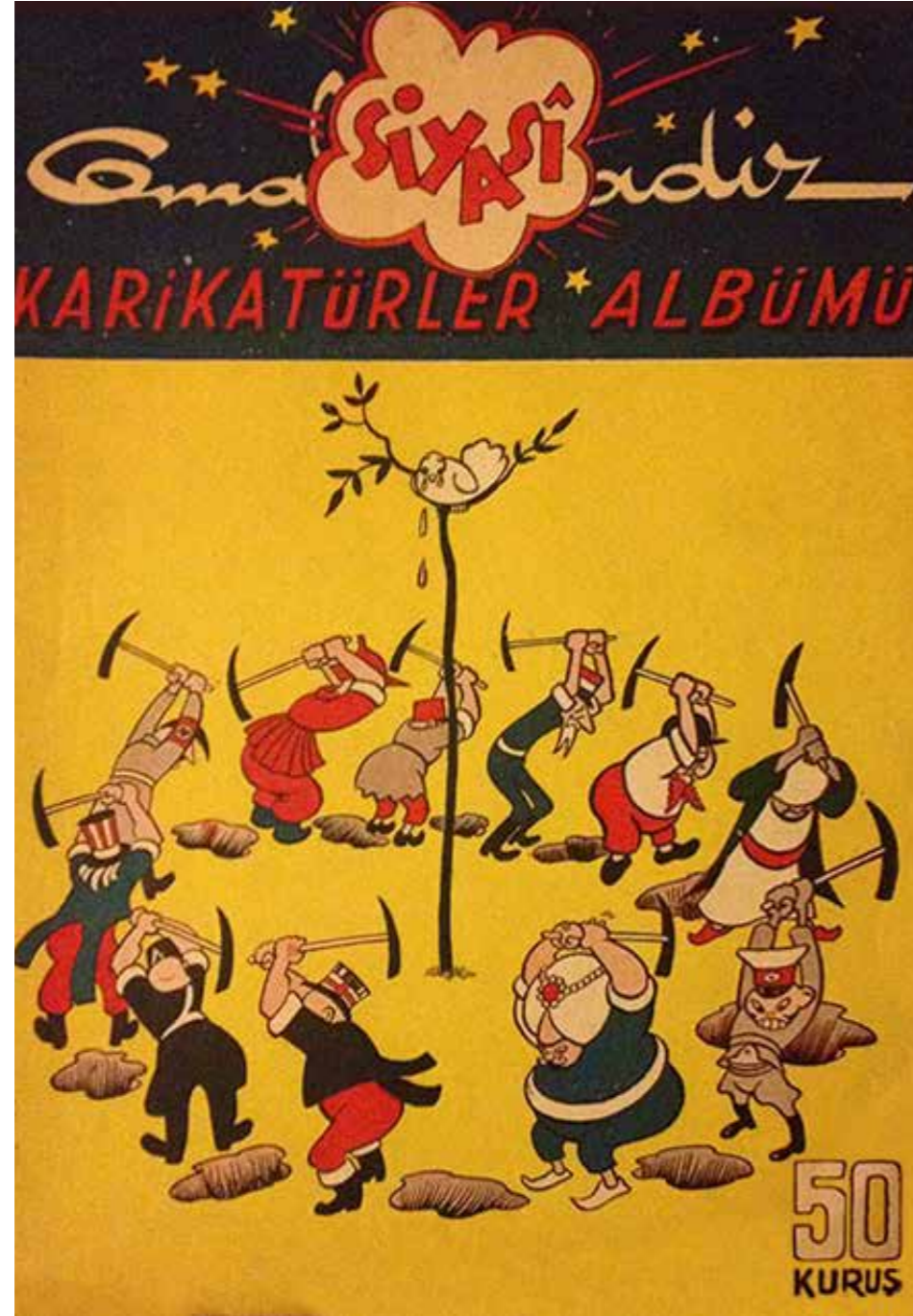

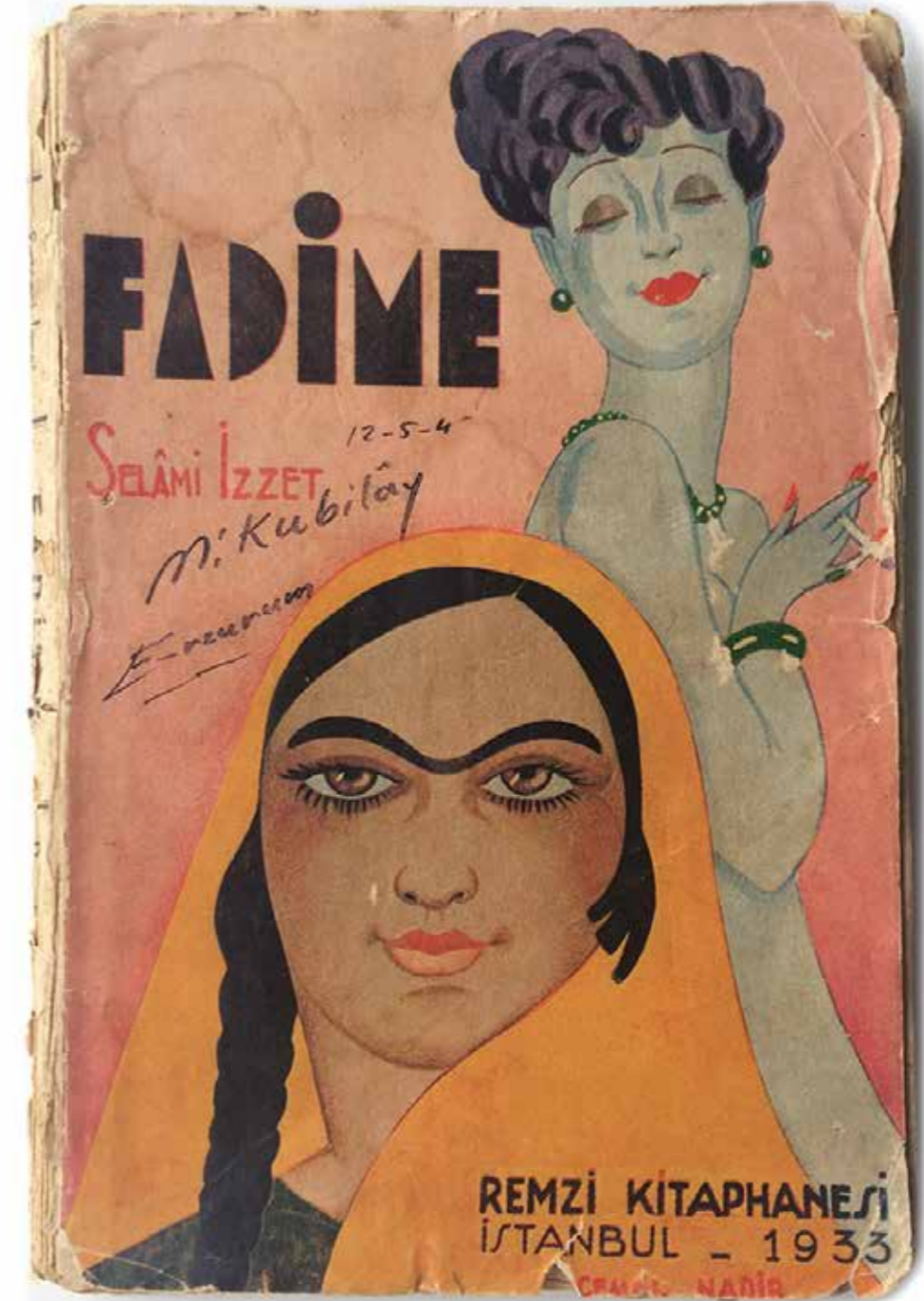
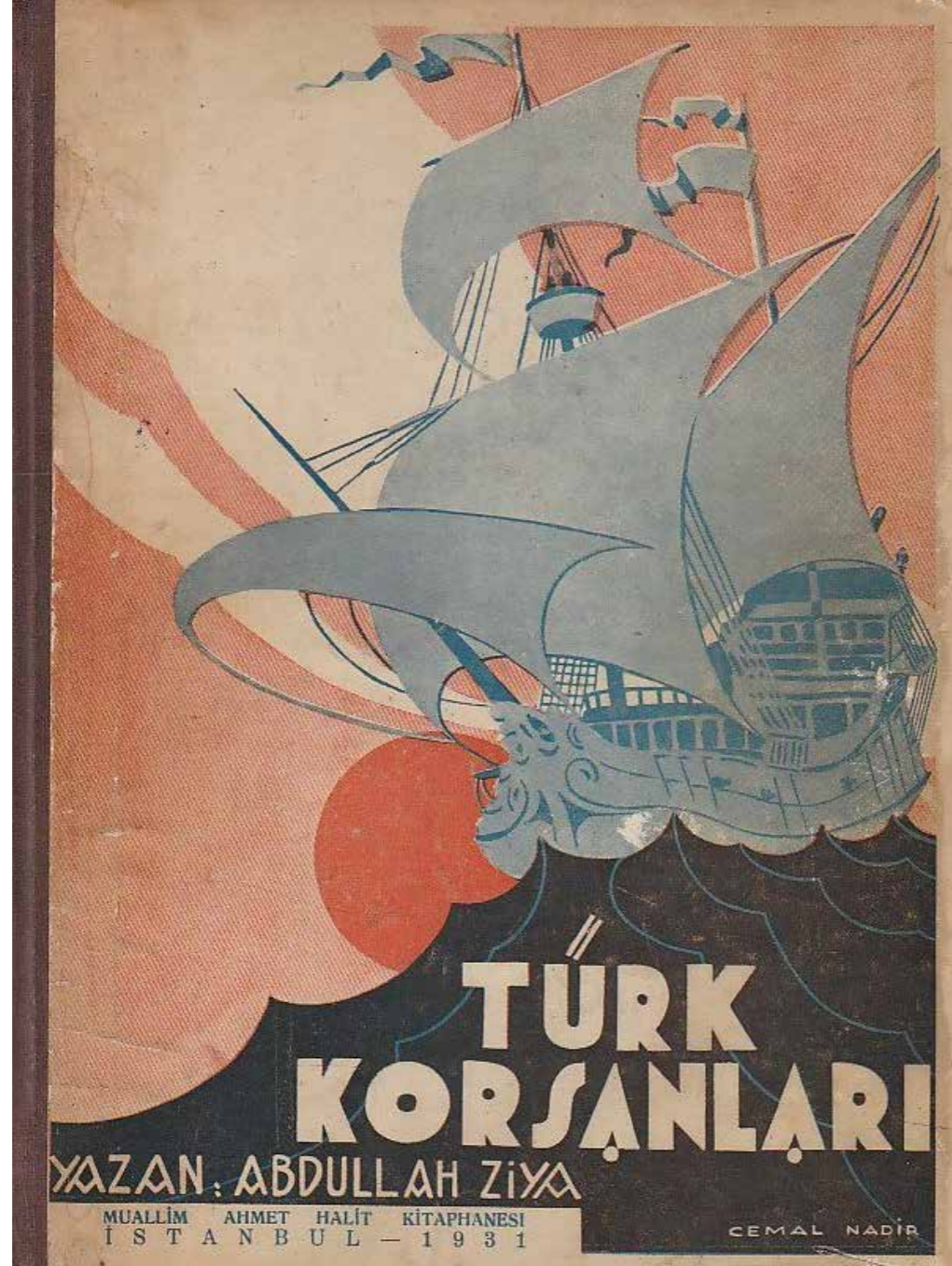

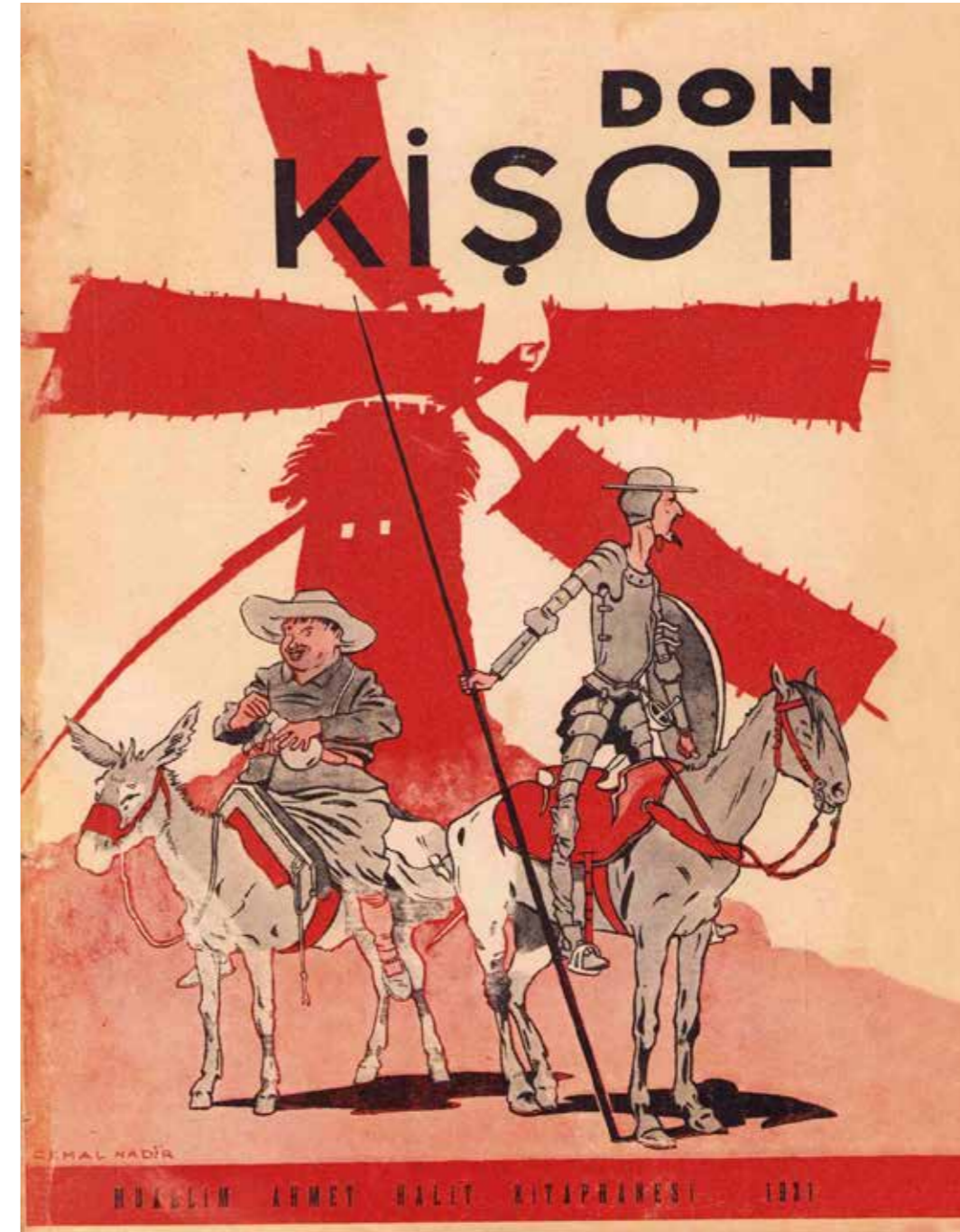
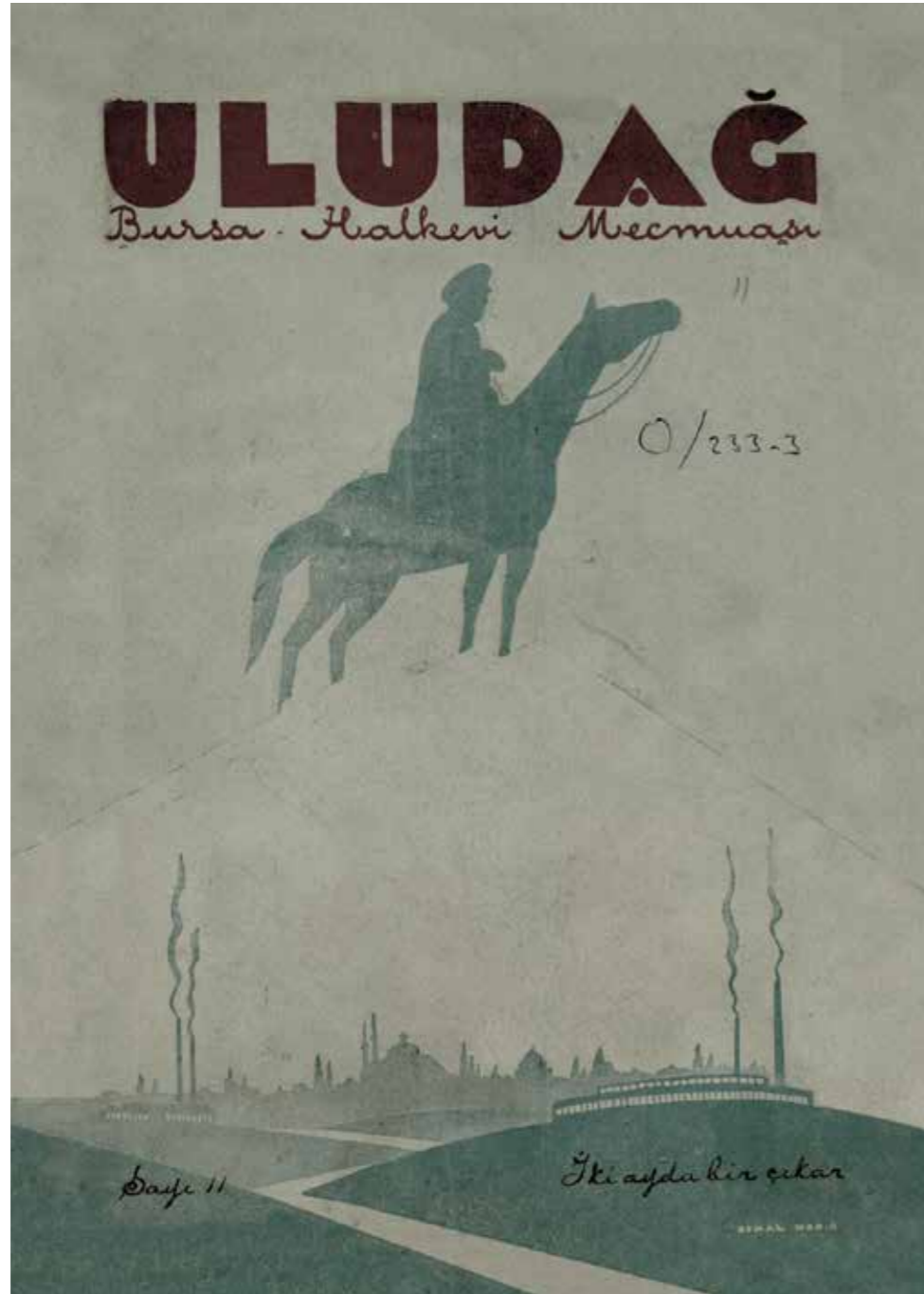

Kitap Kapakları

...

Reklamlar

...

PERTEV
DIŞ MAÇUNU

Diş hastalıklarının
en büyük
düşmanıdır.

C.N.

PERTEV
ŞURUBU nün

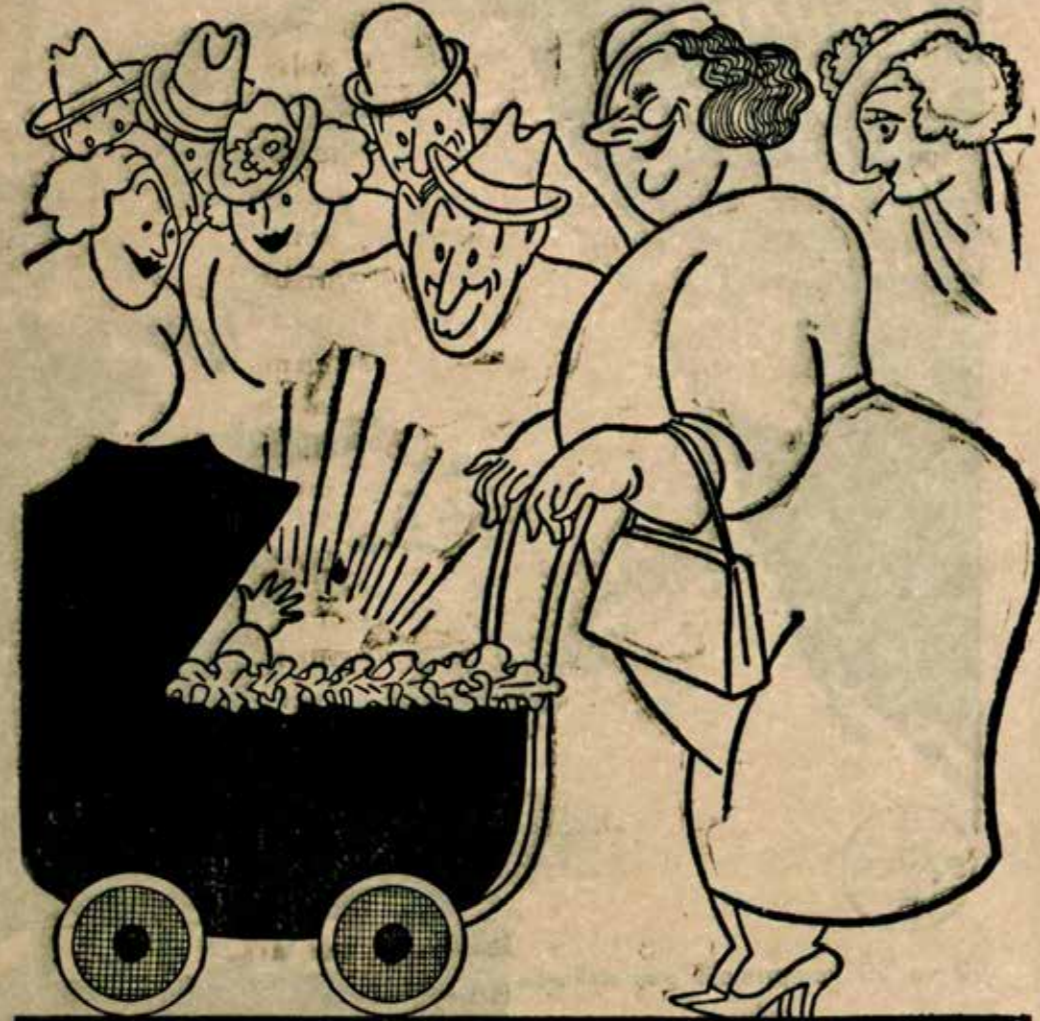
TERKİBİ:

- Kuvvet
- Neşe
- İştah
- Kolay
hazım

C.N.

*Bu güzellik anadan m, babadan m?
"Pertev Çocuk Pudrası," ndan bayanlar!*

10 TEMMUZ 1933

Yerli Mallara mahsus
Satışlı
BURSA SERGİSİ

Bütün vilâyetlerin iştirakile
10 temmuzda açılacaktır.
İştirak talepleri 25 haziran
akşamına kadar kabul olunur.

Vapurlarda ve trenlerde mü-
him tenzilât temin edilmiştir.

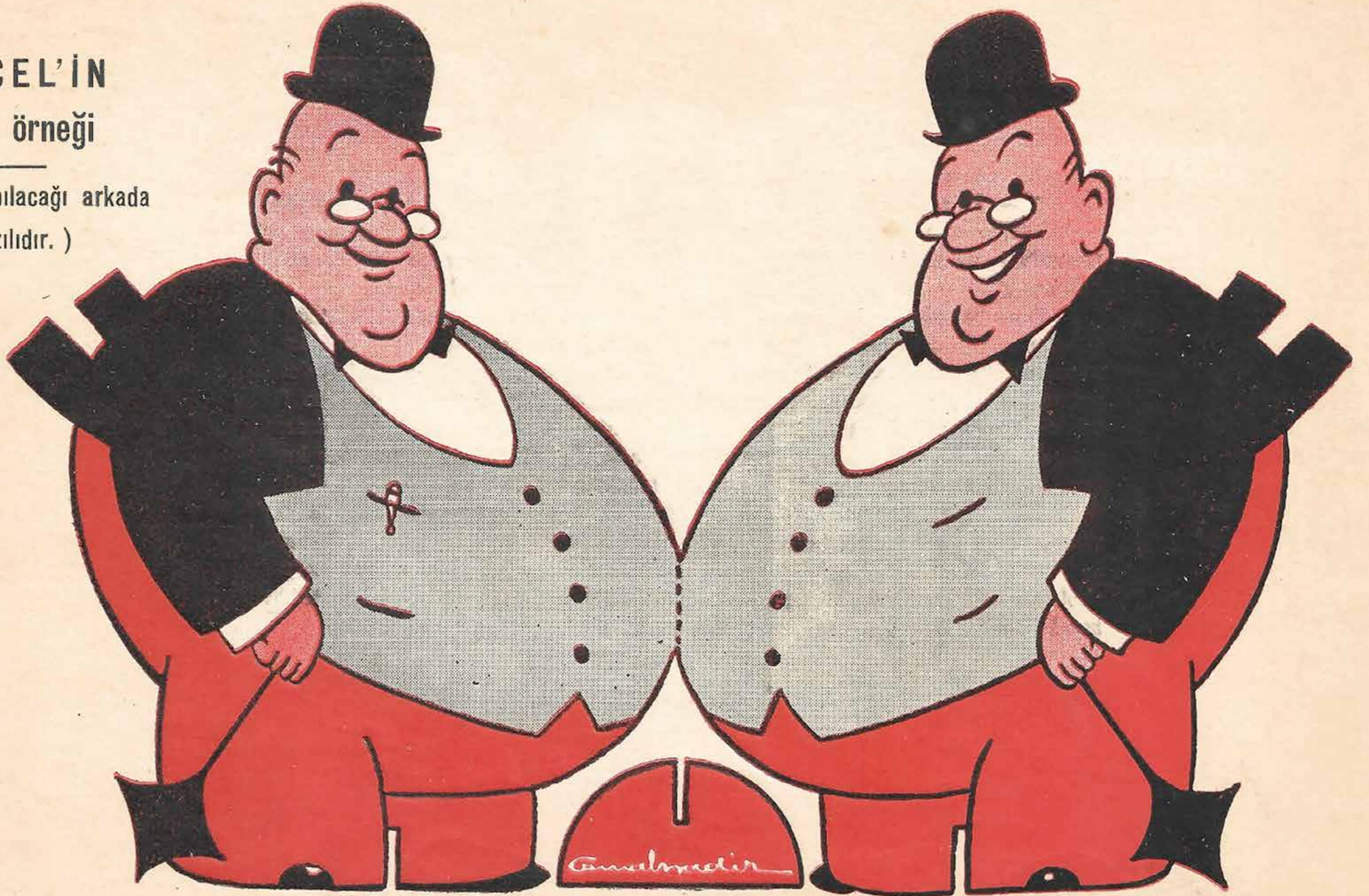
Müracaat makamı:
BURSADA SERGİ HEYETİ
RIYASETİDİR. (3926)

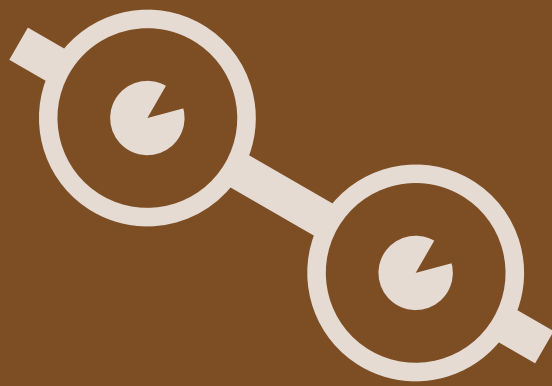
YERLİ MALLAR
DÖRDÜNCÜ
BURSA SERGİSİ

YÜCEL'İN

Elişi örneği

(Nasıl yapılacağı arkada
yazılıdır.)

Amalyadiz